

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto  
Privatinės teisės katedra**

Monikos Ratkevičienės,  
V kurso, komercinės teisės  
studijų šakos studentės

**Magistro darbas**

**Akcinės bendrovės akcininko išvestinis ieškinys ir grupės ieškinys:  
lyginamieji aspektai**

Vadovas: doc. dr. Lina Mikaloniene

Recenzentas: doc. dr. Rimantas Simaitis

Vilnius

2016

# Turinys

<b>Įvadas .....</b>	<b>2</b>
<b>1. Išvestinis ieškinys – pagrindiniai teoriniai aspektai .....</b>	<b>4</b>
1.1. Išvestinio ieškinio samprata .....	4
1.2. Išvestinio ieškinio prigimtis ir įtvirtinimas valstybių teisės aktuose.....	7
1.3. Išvestinio ieškinio pateikimas: keliami reikalavimai bei procedūra .....	14
1.3.1. Subjektai, turintys teisę paduoti išvestinį ieškinį.....	14
1.3.2. Teisės į išvestinį ieškinį įgyvendinimas .....	19
<b>2. Grupės ieškinys – pagrindiniai teoriniai aspektai.....</b>	<b>23</b>
2.1. Grupės ieškinio samprata bei proceso modeliai .....	23
2.2. Klasikinis grupės ieškinys JAV, būtinieji jo požymiai .....	26
2.3. Grupės ieškinys Europoje.....	30
<b>3. Grupės ieškinys v. išvestinis ieškinys: jų tapatumas bei atskyrimas.....</b>	<b>41</b>
3.1. Procedūriniai bei procesiniai grupės ieškinio ir išvestinio ieškinio aspektai .....	41
3.2. Grupės ieškinio, kaip tiesioginio ieškinio, ir išvestinio ieškinio atribojimas.....	46
3.3. Išvestinio ieškinio ir grupės ieškinio atskyrimo reikšmė .....	56
<b>Išvados.....</b>	<b>60</b>
<b>Literatūros sąrašas.....</b>	<b>62</b>
<b>Santrauka.....</b>	<b>74</b>
<b>Summary. Derivative Action of Joint-Stock Company’s Shareholder and Group Action: Comparative Aspects .....</b>	<b>75</b>

## Ivadas

**Temos aktualumas.** Akcinių bendrovių akcininkų išvestinio ieškinio ir grupės ieškinio lyginamoji analizė yra itin aktuali bei reikšminga praktikoje. Neabejotina, jog akcininkų kontrolės ir jų teisių bei teisėtų interesų apsaugos užtikrinimas yra viena iš svarbiausių prielaidų atsakingam bei efektyviam bendrovės valdymui. Taigi, tinkamas galimų teisinių priemonių esmės suvokimas bei teisingas jų identifikavimas yra būtinos sąlygos tikslų, siekiamų šiomis teisinėmis priemonėmis, įgyvendinimui. Lietuvos teisės sistema nepasižymi giliomis šių ieškinių tradicijomis, išvestinio ieškinio teisinis reglamentavimas nėra išsamus, o grupės ieškinio koncepcija yra pakankamai nauja<sup>1</sup>. Šios aplinkybės galėtų būti vienos iš priežasčių, lemiančių šių institutų išsamių vertinimų trūkumą. Būtinybė pateikti išvestinio bei grupės ieškinių analizę, įvairių jurisdikcijų kontekste, bei jų tarpusavio sąveikos, kuri Lietuvoje yra beveik nenagrinėta, įvertinimą atskleidžia šio rašto darbo aktualumą tiek teoriniame lygmenyje, tiek ir praktikoje, siekiant stiprinti akcininkų interesų apsaugą.

**Tyrimo tikslas ir uždaviniai.** Pagrindinis šio darbo tikslas yra atskleisti bei palyginti išvestinį ir grupės ieškinius, kaip priemones apginti akcininkų teises, pagal materialinę teisę. Siekiant įgyvendinti darbo tikslą, keliami tokie uždaviniai: 1) apžvelgti išvestinio ieškinio esmę bei reguliavimą skirtingose jurisdikcijose, išskiriant panašumus ir skirtumus bei įvertinant šio ieškinio vaidmenį kiekvienoje iš valstybių; 2) pateikti grupės ieškinio charakteristiką, atskleisti esminius elementus, būdingus kiekvienai jurisdikcijai, bei įvertinti jų panašumus bei skirtumus; 3) remiantis atlikta ieškinių analize, atskleisti šių ieškinių tarpusavio sąveiką bei atskyrimo mechanizmą, įvertinant, ar išvestinis ieškinys gali būti vertinamas kaip grupės ieškinio atmaina; 4) įvertinti šių teisinių priemonių atskyrimo reikšmę akcininkų interesų gynimo procesui.

**Tyrimo objektas.** Šio darbo tyrimo objektas – mokios bendrovės akcininkų išvestinis ieškinys ir grupės ieškinys pagal Lietuvos ir užsienio valstybių materialinę teisę, jų palyginimas bei atribojimas. Pastebėtina, jog procesiniai aspektai bus aptariami tik tiek, kiek tai būtina siekiant įgyvendinti darbe išsikeltą tikslą. Darbe bus koncentruojamasi į tokius esminius klausimus kaip išvestinio ieškinio vaidmuo bei reguliavimas skirtingose jurisdikcijose, grupės ieškinio Europoje specifika, grupės ieškinio, kaip tiesioginio ieškinio, bei išvestinio ieškinio atskyrimo metodika bei problematika. Tam, kad būtų galima pateikti

---

<sup>1</sup> Grupės ieškinio naujoji koncepcija įsigaliojo 2015 m. sausio 1 d.

išsamią minėtų probleminių klausimų analizę, būtina suvokti jų esmę, todėl rašto darbe taip pat bus aptariami ir teoriniai šių ieškinių aspektai.

**Tyrimo metodai.** Darbo temos pavadinimas atskleidžia, jog darbe daugiausia bus pasitelkiamas lyginamasis metodas, kurį naudojant bus vertinamas atskirose valstybėse, t.y. Jungtinėse Amerikos Valstijose, Anglijoje, Vokietijoje bei Lietuvoje, nustatytas išvestinio bei grupės ieškinių teisinis reguliavimas. Pirmosios dvi valstybės, reprezentuojančios bendrosios teisės tradicijos šalis, pasižymi giliomis išvestinio ieškinio tradicijomis, o Jungtinėse Amerikos Valstijose buvo pradėtas plėtoti ir grupės ieškinio institutas. Kadangi Lietuva priklauso kontinentinės teisės tradicijai, svarbu atsižvelgti ir į Vokietijos teisės šaltinius. Taigi, šių valstybių analizė leis atskleisti tiek šių ieškinių charakteristiką, tiek jų tarpusavio sąveiką. Taikant šį metodą, tarpusavyje bus lyginami išvestinis ir grupės ieškiniai, kaip teisinės priemonės akcininkų teisių gynybai, taip atskleidžiant šių ieškinių esmę bei probleminius aspektus. Aptariamų ieškinių ištakų bei teorinių aspektų apžvalgai bus pasitelkiamas istorinis ir aprašomasis metodai. Vertinant įstatymų leidėjo valią, priimant tam tikrus teisės aktus, bei pateikiant išvadas, bus naudojami teologinis bei sisteminis metodai.

**Tyrimo originalumas.** Tiek išvestinis, tiek grupės ieškiniai bei jų problematika nėra plačiai tyrinėjami Lietuvos mokslininkų darbuose. Apžvelgus teisinę literatūrą, darytina išvada, jog tik kelių mokslininkų darbuose yra analizuojami šie ieškiniai. Tačiau juose yra koncentruojamasi į išvestinio bei grupės ieškinių, kaip atskirų institutų, analizę<sup>2</sup>. Šio rašto darbo originalumas pasireiškia tuo, kad jame pateikiama ne tik šių teisinių priemonių teorinė apžvalga, tačiau ir atskleidžiama jų tarpusavio sąveika, atskyrimo metodika bei problematika. Pastebėtina, jog Lietuvos universitetų studentų baigiamųjų darbų šia tema pastaruoju metu nebuvo apginta.

**Tyrimo šaltiniai.** Šiame rašto darbe daugiausia bus remiamasi užsienio valstybių autorių literatūra, teisės aktais bei praktika. Lietuvos teisinėje literatūroje šiame darbe nagrinėjami klausimai nėra plačiai tyrinėjami bei yra pasigendama išsamesnio probleminių aspektų, kylančių siekiant atskirti grupės bei išvestinį ieškinius, vertinimo. Grupės ieškinio analizei itin reikšmingas Vilniaus universiteto Teisės fakulteto teisės mokslininkų ir ekspertų taikomasis mokslinis tyrimas, atliktas 2008 metais. Iš Lietuvos autorių, kuriais bus remiamasi šiame darbe, paminėti keli, t.y. Lina Mikalonienė bei Egidijus Krivka.

---

<sup>2</sup> Lina Mikalonienė moksliniuose darbuose, pavyzdžiui straipsnyje „Išvestinio ieškinio samprata, paskirtis ir tikslai“, koncentruojasi tik į išvestinio ieškinio analizę. Egidijus Krivka monografijoje „Viešojo intereso gynimas civiliniame procese“ pateikia išvestinio ieškinio, kaip grupės ieškinio atmainos, bei grupės ieškinio, kaip viešojo intereso gynybos priemonės, analizę.

# 1. Išvestinis ieškinys – pagrindiniai teoriniai aspektai

## 1.1. Išvestinio ieškinio samprata

Praktikoje, susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, gali susidaryti situacija, kuomet, pavyzdžiui, direktoriui pažeidus jam nustatytas pareigas bendrovės atžvilgiu, nukenčia bendrovės interesai bei dėl to jai atsiranda pagrindas kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo. Tačiau, tikėtina, jog tokioje situacijoje direktorius<sup>3</sup>, kuris ir yra pažeidėjas, nesiims jokių reikiamų veiksmų, o bendrovės interesai nebus tinkamai apginti. Taigi, šiuo atveju, siekiant išspręsti susiklosčiusią situaciją, akcininkams yra suteikiamos papildomos teisinės priemonės apginti bendrovės interesus, t.y. teisė paduoti išvestinį ieškinį. Išvestinis ieškinys (angl. – *derivative action*) – tai ieškinys, kurį turi teisę paduoti akcininkas bendrovės vardu, dėl žalos padarytos bendrovei<sup>4</sup>. Kitaip tariant, kaip ir buvo pabrėžta byloje *Prudential Assurance Co. Ltd v. Newman Industries Ltd (No 2)*<sup>5</sup>, išvestinis ieškinys yra išimtis iš bendrojo principo, nustatančio, jog kiekvienas asmuo savo pažeistas teises gina asmeniškai. Šiuo atveju bendrovės akcininkams suteikiama teisė, kuri yra „išvestinė iš akcininko nuosavybės teisės į tos bendrovės akcijas arba iš įnašo į asociacijos įstatinį kapitalą“<sup>6</sup> bei „išvestinė iš bendrovės, kurios interesai buvo pažeisti, teisės paduoti ieškinį“<sup>7</sup>, paduoti ieškinį bendrovės vardu bei jos interesais.

Išvestiniu ieškiniu suteikiama galimybė smulkiesiems akcininkams<sup>8</sup> apsaugoti savo interesus tais atvejais, kuomet įmonės direktorius ar bendrovės valdymo organas laikomas pažeidusiu jam priklausančią pareigą bendrovės atžvilgiu, o bendrovė nesiima tokioje situacijoje tinkamų priemonių. Kitaip tariant, kaip ir pažymėjo Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) Aukščiausiasis Teismas, išvestinio ieškinio tikslas yra suteikti akcininkui teisę

---

<sup>3</sup> Šioje situacijoje, svarbu paminėti, bendrovė įgyja teises, prisiima pareigas ir jas įgyvendina per valdymo organą (BAKANAS, A., *et al. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2002, p. 183).

<sup>4</sup> HANNIGAN, Brenda. *Company Law, 3rd edition*. Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 421.

<sup>5</sup> *Prudential Assurance Co Ltd v. Newman Industries Ltd (No 2)*, Anglija. Cituojama pagal MÄNTYSAARI, Petri. *Comparative Corporate Governance*. Heidelberg: Springer Berlin, 2005, p. 169.

<sup>6</sup> KRIVKA, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009, p. 150.

<sup>7</sup> LI, Xiaoning. *A Comparative Study of Shareholders' Derivative Actions*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2007, p. 3.

<sup>8</sup> Tolimesnėse darbo dalyse bus aptarta, kodėl išvestinio ieškinio pareiškimas dažniausiai yra laikomas smulkiųjų akcininkų teise.

apsaugoti bendrovę nuo direktorių piktnaudžiavimo valdžia bei kitų pažeidimų<sup>9</sup>. Taigi, išvestiniu ieškiniu siekiama atgrasyti direktorius ar valdymo organo narius nuo tokių veiksmų, kurie pažeistų bendrovės interesus. Šia teisine priemone siekiama ne tik priversti direktorius elgtis tinkamai, bet taip pat, jau įvykusio pažeidimo atveju, kompensuoti bendrovei patirtus neigiamus padarinius, sukeltus valdymo organo narių pareigų pažeidimu, reikalaujant atlyginti bendrovei padarytą žalą, o kartu ir išvestinę akcininkų žalą<sup>10</sup>. Tačiau, kita vertus, siekiant apsaugoti akcininkų interesus bei siekiant įgyvendinti minėtus tikslus, negali būti nepagrįstai kišamasi į bendrovės veiklą. Taigi, įstatymo leidėjui, kuris formuoja šį teisinį institutą, yra keliama itin svarbi užduotis – surasti tinkamą balansą tarp bendrovės valdymo nepriklausomumo bei akcininkų apsaugos<sup>11</sup>.

Analizuojant skirtingų valstybių praktiką bei teisinę literatūrą, pastebėtina, jog egzistuoja įvairios išvestinio ieškinio sąvokos, tačiau, nepaisant to, galima išskirti pagrindinius bruožus, kurie yra būdingi visiems išvestiniams ieškiniams, todėl laikytini atskleidžiantys jų esmę. Esminis ir pats svarbiausias išvestinio ieškinio bruožas, kuris jį išskiria iš kitų ieškinių yra tai, jog, nors ieškinys yra paduodamas akcininkų, juo yra ginami bendrovės interesai. Taigi, ir nuostolių atlyginimas tenka tiesiogiai bendrovei<sup>12</sup>. Be šio požymio, išvestinį ieškinį apibūdina ir kitos jo specifinės charakteristikos. Pirmiausia, tokį ieškinį pateikia bendrovės akcininkas; antrasis bruožas yra tai, kad reikalavimas dažniausiai yra pateikiamas bendrovės vardu<sup>13</sup>; bei trečiasis požymis, yra tai, jog juo yra ginami bendrovės interesai<sup>14</sup>.

Akcininkai ar jų grupė dažniausiai pateikia ieškinį teismui bendrovės interesais, kai pati bendrovė nesiėmė ar nesugebėjo imtis reikiamų veiksmų. Kaip pastebi kai kurie autoriai, nepaisant to, kad ieškinys yra pateikiamas akcininkų, tikrąją nukentėjusiąją šalimi išlieka

---

<sup>9</sup> *Kamen v. Kemper Fin. Servs., Inc.*, [1991], 500 U.S. 90, 95, JAV. Cituojama pagal SUSANNA, Kim M. *Conflicting Ideologies of Group Litigation: Who May Challenge Settlements in Class Actions and Derivative Suits?* *Tennessee Law Review*, 1998, Nr. 66:81, p. 104.

<sup>10</sup> MIKALONIENĖ, Lina. Išvestinio ieškinio samprata, paskirtis ir tikslai. *Teisė*, 2014, Nr. 93, p. 119.

<sup>11</sup> REISBERG, Arad. *Derivative Claims under the Companies Act 2006: much do about nothing?* [interaktyvus]. London: Hart Publishing, 2009 [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <[http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1092629](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1092629)>, p. 4.

<sup>12</sup> ERICKSON, Jessica. *Corporate Misconduct and the Perfect Storm of Shareholder Litigation*. *Notre Dame Law Review*, 2008, Nr. 1(84), p. 81.

<sup>13</sup> Pastebėtina, jog šio požymio taikymas gali skirtis priklausomai nuo valstybių teisinio reguliavimo. Tačiau tai yra procesinis išvestinio ieškinio aspektas, kuris nėra šio rašto darbo objektas.

<sup>14</sup> REISBERG, Arad. *Derivative Claims under the Companies Act 2006: much do about nothing?* [interaktyvus]. London: Hart Publishing, 2009 [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <[http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1092629](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1092629)>, p. 12.

bendrovė ir būtent ji yra laikoma tikrąja suinteresuota šalimi procese<sup>15</sup>. Šiuo atveju, atsiskleidžia dar viena charakteristika, būdinga šiam ieškiniui, – tai atstovavimo elementas. Atstovavimas išvestinio ieškinio atveju yra dvigubo pobūdžio bei apima kelių suinteresuotų subjektų interesų atstovavimą. Pirmiausia, akcininkas, teikiantis išvestinį ieškinį, atstovauja bendrovei, kurios akcijos priklauso jam nuosavybes teise. Kita vertus, jei bendrovėje yra daugiau nei vienas akcininkas, tuomet akcininkas netiesiogiai atstovaus ne tik savo, bet ir likusių bendrovės akcininkų, kurie yra panašioje padėtyje kaip jis, interesus<sup>16</sup>. Svarbu paminėti, jog akcininkui, kuris šiuo atveju yra atstovas, yra keliami pareiga sąžiningai bei tinkamai atstovauti interesus tų subjektų, kurie nors ir nedalyvauja procese, tačiau jų interesams bus daroma įtaka teismo sprendimu, priimtu toje konkrečiojo byloje<sup>17</sup>. Analizuojant atstovavimo elementą itin svarbu pabrėžti, jog atstovavimui išvestiniame ieškinyje yra būdingas specifinis pobūdis ir jis negali būti tapatinamas, pavyzdžiui, su atstovaujamaisiais ieškiniiais (angl. – *representative action*), kadangi jų atveju atstovas tiesiogiai atstovauja savo interesus bei siekia apginti savo asmenines teises, kurios buvo pažeistos.

Kaip ir buvo minėta, išvestiniam ieškiniui būdinga tai, jog, nors ieškinys yra paduodamas akcininko ar akcininkų grupės, juo pirmiausiai yra atstovaujami bei ginami bendrovės interesai, o patirtos žalos kompensacija yra priteisiama tiesiogiai bendrovei. Kita vertus, tai nereiškia, jog bendrovės akcininkų asmeniniai interesai lieka nuošalyje, kadangi, jei taip būtų, tuomet akcininkai neturėtų pakankamų ekonominių bei teisinių paskatų kreiptis į teismą dėl bendrovės interesų gynimo. Išvestinio ieškinio atveju, akcininkų interesai yra ginami netiesiogiai, o priimtas teismo sprendimas, nors ir netiesiogiai, tačiau turės įtakos jų asmeninėms teisėms. Pavyzdžiui, jeigu vadovas atlygintų bendrovei priteistą žalą, pagerėtų bendrovės finansinė padėtis, tikėtina, išaugtų akcijų kaina ir atsirastų galimybių gauti (didesnių) dividendų<sup>18</sup>. Taigi, akcininkui yra suteikiama galimybė gauti netiesioginę naudą, kuri bus proporcinga (*pro rata*) jam nuosavybės teise priklausančių akcijų kiekiui. Kaip

---

<sup>15</sup> SUSANNA, Kim M. *Conflicting Ideologies of Group Litigation: Who May Challenge Settlements in Class Actions and Derivative Suits?* *Tennessee Law Review*, 1998, Nr. 66:81, p. 102.

<sup>16</sup> LI, Xiaoning. *A Comparative Study of Shareholders' Derivative Actions*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2007, p. 3.

<sup>17</sup> OQUENDO, Angel R. *Six Degrees of Separation: from Derivative Suits to Shareholder Class Actions*. *Wake Forest Law Review*, 2013, Nr. 48, p. 656. Taip pat Jungtinių Amerikos Valstijų federalinės civilinio proceso taisyklės (angl. – *Federal Rules of Civil Procedure*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 24 d.]. 23.1 taisyklė. Prieiga per internetą: <<https://www.law.cornell.edu/rules/frcp>>.

<sup>18</sup> MIKALONIENĖ, Lina. Išvestinio ieškinio samprata, paskirtis ir tikslai. *Teisė*, 2014, Nr. 93, p. 115.

pastebi Egidijus Krivka<sup>19</sup>, kai kuriose valstybėse, pavyzdžiui, Rusijoje, angliška sąvoka „*derivative action*“ yra suprantama kaip netiesioginis ieškinys, remiantis ta jo savybe, jog šiuo ieškiniu akcininkų interesai yra ginami netiesiogiai. Tačiau, itin svarbu suprasti, jog išvestinis ieškinys negali būti tapatinamas su netiesioginiu ieškiniu, kuris Lietuvos teisinėje sistemoje yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – LR CK)<sup>20</sup> 6.68 str. ir kuriuo siekiama apsaugoti bendrovės kreditoriaus turtinius interesus. Tokią poziciją patvirtino ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, savo praktikoje konstatavęs, kad, nors teisine prigimtimi išvestinis ieškinys gali būti laikomas specialia netiesioginio ieškinio forma, skirta korporatyviniams ginčams spręsti, tačiau tai specialus ieškinys, todėl jo padavimui ir tenkinimui bendrosios LR CK 6.68 str. įtvirtintos taisyklės netaikytinos, o taikytina Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių<sup>21</sup> (toliau – LR ABĮ) 16 str. 1 d. 5 p. įtvirtinta specialioji nuostata<sup>22</sup>. Taigi, nors išvestiniu ieškiniu netiesiogiai yra ginami akcininkų interesai, jis negali būti tapatinamas su netiesioginiu ieškiniu, kuriuo yra ginami kito subjekto, t.y. bendrovės kreditoriaus, interesai.

Apibendrinant, galime daryti išvadą, jog išvestiniam ieškiniui yra būdinga tai, jog akcininkas jį pateikia bendrovės interesais, siekdamas tiesiogiai apginti ne tik bendrovės, bet ir netiesiogiai savo ir kitų akcininkų, esančių panašioje padėtyje, interesus. Ši teisinė priemonė, kuria akcininkai gali pasinaudoti tik išskirtinėmis aplinkybėmis, leidžia išspręsti situaciją, kuomet pareigos, priklausančios direktoriui ar valdymo organų nariams, pažeidimas lemia neigiamus padarius bendrovei, tačiau bendrovė, nesiima jokių teisinių veiksmų ar neturi galimybės jų imtis ir taip apginti savo pažeistus interesus.

## 1.2. Išvestinio ieškinio prigimtis ir įtvirtinimas valstybių teisės aktuose

Išvestinio ieškinio ištakos yra siejamos su XIX a. pradžios Anglija<sup>23</sup> bei garsiuoju *Foss v. Harbottle*<sup>24</sup> sprendimu, kuriuo teismas pirmą kartą pripažino bendrovės akcininkų teisę į

---

<sup>19</sup> KRIVKA, Egidijus. Išvestinio akcininkų ieškinio institutas Lietuvos teisės sistemoje. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 4(82), p. 47.

<sup>20</sup> Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.

<sup>21</sup> Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 64-1914.

<sup>22</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2013 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje L. Š. v. S. S., Nr. 3K-3-23/2013*.

<sup>23</sup> Šiame rašto darbe nuoroda į Angliją apims taip pat ir Velsą, o Anglijos teisė (angl. – *English law*) bus suprantama kaip teisė, kuri yra taikoma tiek Anglijoje, tiek Velse, kadangi būtent šiose valstybėse galioja tas pats teisinis reguliavimas.



ieškinį<sup>25</sup>. Šiame sprendime, kuris yra laikomas vienu svarbiausių precedentų Anglijos įmonių teisės srityje, teismas išskyrė du pagrindinius principus – tinkamo ieškovo principą (angl. – *the proper plaintiff principle*) bei daugumos taisyklę (angl. – *the majority rule*). Teismas konstatavo, jog akcininkų teisės paduoti ieškinį dėl pažeidimų, padarytų bendrovei, o ne asmeniškai jiems, turi būti apribotos. Kitaip tariant, tais atvejais, kuomet teisės, priklausančios bendrovei, yra pažeidžiamos, tik pačiai bendrovei, o ne jos nariams, priklausys teisė kreiptis į teismą dėl nuostolių atlyginimo<sup>26</sup>. Šis teiginys, išsakytas teismo, ir yra tinkamo ieškovo principo išraiška. Kaip ir pastebėjo Julia Tang<sup>27</sup>, ši teismo suformuluota taisyklė yra artimai susijusi su bendrovės, kaip savarankiško teisės subjekto, doktrina, kurios esmė yra tai, jog bendrovė yra pripažįstama savarankišku teisės subjektu, kuris yra atskiras nuo savo narių. *Foss v. Harbottle* sprendime taip pat buvo pažymėta, jog teismas neturėtų įsiterpti į situacijas, kuomet tariamu pažeidimu yra sudarytas sandoris, kurį akcininkai patvirtino (ratifikavo) paprasčia balsų dauguma. Tai lemia, jog akcininkų daugumos sprendimas patvirtinti sandorį užkerta kelią kitiems akcininkams, kurie nepritarė tokiam daugumos sprendimui, kreiptis į teismą dėl tokio pažeidimo. Taigi, teismas patvirtinto daugumos taisyklės taikymą. Analizuojant teisinę literatūrą<sup>28</sup>, galime pastebėti, jog įtvirtinant tiek tinkamo ieškovo principą, tiek daugumos taisyklę buvo siekiama išvengti itin didelio kiekio individualių akcininkų ieškinių, taip pat nepagrįstų ieškinių, kurie trikdytų normalią bendrovės veiklą.

*Foss v. Harbottle* sprendimas yra vienas pirmųjų sprendimų, kuriuose teismas susidūrė su itin svarbia, bet tuo pačiu ir itin komplikauta problema, t.y. kaip nustatyti tinkamą balansą tarp bendrovės bei akcininkų interesų apsaugos ir bendrovės valdymo nepriklausomumo bei veikimo efektyvumo. Sprendimo analizė leidžia teigti, jog teismas prioritetą teikė antrajam elementui – bendrovės valdymo nepriklausomumo užtikrinimui. Taigi, nustatytos griežtos

---

<sup>24</sup> *Foss v. Harbottle*, [1843] 2 Hare 461, 67 ER 189, Anglija. Šioje byloje Richard Foss and Edward Starkie Turton, kurie buvo smulkieji akcininkai „*Victoria Park Company*“ bendrovėje, pateikė ieškinį savo bei kitų bendrovės akcininkų vardu prieš bendrovės direktorius, siekdami gauti nuostolių, patirtų dėl direktorių neteisėtų veiksmų, atlyginimą. Tačiau teismas atmetė jų prašymą, remdamasis šiame rašto darbo skyriuje aptariamais principais bei motyvuodamas tuo, jog šioje situacijoje žala buvo padaryta ne jiems asmeniškai, o bendrovei.

<sup>25</sup> SUSANNA, Kim M. *Conflicting Ideologies of Group Litigation: Who May Challenge Settlements in Class Actions and Derivative Suits?* *Tennessee Law Review*, 1998, Nr. 66:81, p. 99.

<sup>26</sup> Svarbu paminėti, jog šio principo taikymas kelia nemažai problemų praktikoje, kadangi ne visada yra aiškus atskyrimas tarp žalos, patirtos bendrovės, ir žalos, patirtos akcininkų asmeniškai. Ši problematika bus aptariama 3 rašto darbo dalyje.

<sup>27</sup> TANG, Julia. *Shareholder Remedies: Demise of the Derivative Claim?* *UCL Journal of Law and Jurisprudence*, 2012, Vol. 1, Part 2, p. 179.

<sup>28</sup> Pavyzdžiui, tokių autorių kaip CARSTEN Paul A.; HANNIGAN, Brenda; LI, Xiaoning.

taisyklės apsunksino smulkiųjų akcininkų galimybes kreiptis į teismą. Kita vertus, šiame teismo sprendime buvo nustatytos keturios, sprendime suformuluotų principų, išimtys:

1. Atvejai, kuomet yra pažeidžiami asmeniniai akcininko interesai (angl. – *the personal rights exception*). Šios išimties esmė yra tai, jog, kai yra pažeidžiami asmeniniai akcininko interesai, jam suteikiama teisė pačiam kreiptis į teismą, pateikiant ieškinį savo vardu, bei reikalauti patirtos žalos atlyginimo tiesiogiai sau.
2. Atvejai, kuomet sandoris yra neteisėtas arba sudarytas *ultra vires* (angl. – *illegal or ultra vires acts exception*). Susiklosčius tokiai situacijai, akcininkui buvo suteikiama galimybė ginčyti tokį sandorį, kadangi, pagal tuo metu galiojančius įstatymus, neteisėti sandoriai arba sandoriai *ultra vires* negalėjo būti ratifikuojami.
3. Atvejai, kuomet tam tikro sandorio patvirtinimui yra nustatytas specialios daugumos patvirtinimo reikalavimas (angl. – *the special majority exception*). Tokio reikalavimo nepaisymo atveju, t.y. jei sandoris buvo patvirtintas paprasta dauguma, *Foss v Harbottle* sprendime nustatyti principai buvo netaikomi.
4. Atvejai, kuomet sudarytas sandoris yra prilyginamas sukčiavimui mažumos atžvilgiu (angl. – *fraud on the minority*). Būtent ši išimtis, priešingai nei aukščiau minėtos, yra laikoma tikrąja išimtimi iš *Foss v. Harbottle* sprendimo, kuri iš tiesų suteikė galimybę akcininkui pateikti teismui ieškinį, kuris priklausė bendrovei, savo bei kitų akcininkų, esančių panašioje padėtyje, vardu<sup>29</sup>. Ši išimtis buvo išsamiau atskleista *Prudential Assurance Co. Ltd. v. Newman Industries Ltd* sprendime, kuriame teismas išaiškino, jog tam, kad ši išimtis būtų pritaikyta, turi būti įgyvendintos dvi sąlygos: pirma, turi būti nustatytas sukčiavimo atvejis bei, antra, bendrovės kontrolės priklausymo pažeidėjui egzistavimo faktas<sup>30</sup>. Sukčiavimo sąvoka, šios išimties kontekste, yra aiškinama plečiamai, kaip apimanti pažeidėjo nesąžiningus veiksmus, kuriais buvo siekiama pasipelnyti bendrovės sąskaita. Pabrėžtina, jog vien tik *bona fide* trūkumas, interesų konfliktas ar neatsargumas nebuvo pakankami siekiant įrodyti sukčiavimą<sup>31</sup>. Be to, pastebėtina, jog, jei pažeidėjas nepasipelnė iš padaryto pažeidimo, tokie atvejai taip pat

---

<sup>29</sup> CARSTEN, Paul A. *Derivative Actions under English and German Corporate Law – Shareholder Participation between the Tension Filled Areas of Corporate Governance and Malicious Shareholder Interference*. ECFR, 2010, Vol. 7, Issue 1, p. 85.

<sup>30</sup> *Prudential Assurance Co. Ltd. v. Newman Industries Ltd (No 2)*, [1982] Ch 204, Anglija. Cituota pagal HANNIGAN, Brenda. *Company Law, 3rd edition*. Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 418.

<sup>31</sup> LI, Xiaoning. *A Comparative Study of Shareholders' Derivative Actions*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2007, p. 25.

nebus laikomi sukčiavimu<sup>32</sup>. Pažeidėjo kontrolės, kaip vienos iš sąlygų, nustatymas buvo motyvuojamas tuo, kad Anglijos teisei būdinga praktika, jog bendrovės visuotinio susirinkimo sprendimai turi didesnę reikšmę nei individualaus akcininko išvestiniai ieškiniai<sup>33</sup>.

Apibendrinat *Foss v. Harbottle* teismo sprendimą, teigtina, jog teismo suformuluoti principai bei išdėstytos išimtys, kurios tik iš dalies palengvino smulkiųjų akcininkų galimybes kreiptis į teismą, atskleidžia teismo poziciją skirti prioritetą ne bendrovės ar akcininkų interesų apsaugai, bet efektyvios bei nepriklausomos bendrovės veiklos užtikrinimui. Kita vertus, teismas šiuo sprendimu suteikė teisę akcininkams kreiptis į teismą tais atvejais, kai žala buvo padaryta bendrovei bei jai priklausė teisė į ieškinį. Tokiu būdu užtikrinant, kad bus išvengta situacijų, kuomet toks ieškinys būtų blokuojamas asmenų, tariamai atsakingų už padarytą žalą bei turinčių bendrovės kontrolę.

Nors akcininkams ir buvo suteiktos papildomos priemonės apginti tiek savo, tiek bendrovės interesus, tačiau *Foss v. Harbottle* sprendimas buvo itin komplikotas bei neišsamus, o tai lėmė, jog praktikoje akcininkai susidūrė su sunkumais, kurie apribojo jų galimybę pateikti pagrįsta išvestinį ieškinį. Taigi, siekiant pagerinti akcininkų padėtį bei užtikrinti efektyvesnę jų teisių gynybą, buvo rekomenduota modernizuoti išvestinį ieškinį, papildant jį lankstesniais, racionalesniais bei aiškesniais kriterijais, kurie turėtų būti įgyvendinti siekiant pateikti išvestinį ieškinį<sup>34</sup>. Naujasis išvestinis ieškinys buvo įtvirtintas Bendrovių įstatyme 2006 (angl. – *the Companies Act 2006*)<sup>35</sup>. *Foss v. Harbottle* sprendimas ir jame suformuluotos pagrindinės taisyklės – tinkamo ieškovo bei daugumos principai – nebuvo visiškai panaikintos ir toliau išliko svarbios, tačiau įstatyminiu išvestiniu ieškiniu buvo sukurtas nuoseklesnis procedūrinis mechanizmas, kuriuo buvo siekiama, viena vertus, apsaugoti direktorius nuo nepagrįstų ieškinių bei užtikrinti jiems galimybę priimti sąžiningus verslo sprendimus, o, kita vertus, garantuoti tinkamą akcininkų interesų apsaugą bei jų teisę pateikti pagrįstą ieškinį įmonės vardu.

---

<sup>32</sup> *The Law Commission Shareholder Remedies (Consultation Paper)* Nr. 226-425-21 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/cp142\\_Shareholder\\_Remedies\\_Consultation.pdf](http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/cp142_Shareholder_Remedies_Consultation.pdf)>.

<sup>33</sup> LI, Xiaoning. *A Comparative Study of Shareholders' Derivative Actions*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2007, p. 26.

<sup>34</sup> *Law Commission Shareholders Remedies (Report)* [interaktyvus]. 1997 m. spalio 24 d. [žiūrėta 2016 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/lc246\\_Shareholder\\_Remedies.pdf](http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/lc246_Shareholder_Remedies.pdf)>.

<sup>35</sup> Bendrovių įstatymas 2006 (angl. – *the Companies Act 2006*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>>.

Kaip ir buvo aptarta rašto darbe, išvestinis ieškinys pirmiausia buvo įtvirtintas Anglijoje, tačiau, analizuojant šį ieškinį, nemažiau svarbu yra apžvelgti ir jo taikymą bei vystymąsi JAV teisinėje sistemoje. Paminėtina, jog išvestinis ieškinys JAV suprantamas kaip ieškinys, kurį teikia akcininkas dėl korporacijos teisių ir interesų gynimo, kai asmenys (dažniausiai vadovybė), turintys ginti korporacijos teises, atsisakė vykdyti šias savo pareigas<sup>36</sup>. Vertinant išvestinio ieškinio susiformavimą istoriškai, 1855 m. JAV teismai pirmą kartą pripažino akcininkų teisės, paduoti ieškinį bendrovės interesais, svarbą<sup>37</sup>. Tačiau, kadangi tokiais ieškiniiais buvo dažnai piktnaudžiaujama, *Hawes v. Oakland* byloje teismas konstatavo, jog būtina nustatyti griežtus apribojimus, kurie apsaugotų nuo piktnaudžiavimo šia teise<sup>38</sup>. Tačiau dauguma valstijų šį sprendimą interpretavo pakankamai liberaliai, o tai lėmė, jog piktnaudžiavimo procesu problemos nebuvo išspręstos ir JAV itin išaugo vadinamųjų smogiamųjų ieškinių (angl. – *strike suits*) skaičius. Siekiant suvaldyti susidariusią situaciją buvo imtasi reformų – Jungtinių Amerikos Valstijų federalinių civilinio proceso taisyklių<sup>39</sup> (angl. – *Federal Rules of Civil Procedure*) (toliau – FCPT) 23 taisyklėje buvo įtvirtinti konkretūs reikalavimai, kurie turėjo būti įgyvendinti prieš pateikiant išvestinį ieškinį teismui. 1966 m. buvo inicijuotos FCPT reformos, kurios lėmė, jog išvestinis ieškinys buvo išskirtas į savarankišką FCPT 23.1 taisyklę. Nuo to laiko ši teisės norma, reglamentuojanti išvestinį ieškinį, išliko beveik nekeista. Taigi, apibendrinant pastebėtina, jog JAV teismai nuo pat šio instituto susiformavimo pradžios taikė liberalesnę požiūrį bei daugiau dėmesio skyrė akcininkų bei bendrovės interesų apsaugai, o ne bendrovės valdymo nepriklausomumo užtikrinimui. Tai atspindi kitokią teismų bei įstatymo leidėjo poziciją nei jau aptartoje Anglijoje, kas ir galėjo lemti tai, kad JAV išvestiniai ieškiniiai yra svarbi bei dažnai praktikoje naudojama priemonė ginti pažeistiems tiek akcininkų, tiek bendrovės interesams.

Tiek Anglijoje, tiek JAV įtvirtintam išvestiniam ieškiniui yra būdinga ilgametė teisinė tradicija, kuri dešimtmečius formavo šio ieškinio koncepciją. Priešingai nei šiose šalyse, Vokietijoje išvestinio ieškinio, tokio kaip jis suprantamas aukščiau aptartose valstybėse, reguliavimas yra pakankamai naujas. Tačiau negalima teigti, jog iki išvestinio ieškinio

---

<sup>36</sup> KRIVKA, Egidijus. Išvestinio akcininkų ieškinio institutas Lietuvos teisės sistemoje. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 4(82), p. 47.

<sup>37</sup> SUSANNA, Kim M. *Conflicting Ideologies of Group Litigation: Who May Challenge Settlements in Class Actions and Derivative Suits?* *Tennessee Law Review*, 1998, Nr. 66:81, p. 99.

<sup>38</sup> *Hawes v. Oakland*, [1882]104 U.S. 450, JAV. Cituojama pagal SUSANNA, Kim M. *Conflicting Ideologies of Group Litigation: Who May Challenge Settlements in Class Actions and Derivative Suits?* *Tennessee Law Review*, 1998, Nr. 66:81, p. 100.

<sup>39</sup> Jungtinių Amerikos Valstijų federalinės civilinio proceso taisyklės (angl. – *Federal Rules of Civil Procedure*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.law.cornell.edu/rules/frcp>>.

įtvirtinimo bendrovių akcininkams nebuvo suteikiamos kitos teisinės priemonės, leidžiančios apginti savo pažeistus interesus bei išspręsti situacijas, kuomet bendrovė nesiima reikiamų veiksmų pažeidimų atžvilgiu. Pavyzdžiui, Vokietijos akcinių bendrovių įstatymo (angl. – *Stock Corporation Act*, vok. – *Aktiengesetz*)<sup>40</sup> (toliau – AktG) 147 str. smulkiųjų akcininkų grupei buvo suteikiama teisė įpareigoti bendrovę pateikti ieškinį dėl įvykusių pažeidimų, tačiau tai jiems nesuteikė teisės kreiptis į teismą savo vardu, bet bendrovės interesais. 2005 m. priimant Vokietijos įstatymą dėl bendrovių integracijos ir akcininkų ieškinių modernizavimo (vok. – *Gesetz zur Unternehmensintegrität und Modernisierung des Anfechtungsrechts*)<sup>41</sup> buvo pakeistas AktG bei įtrauktas naujas reguliavimas (t.y. 148 str.), kuriuo akcininkams buvo suteikta teisė paduoti išvestinį ieškinį bendrovės vardu. Svarbu paminėti, kad tokia teisė yra pripažįstama tik atviro tipo bendrovės (AG), bet ne uždarosios ribotos atsakomybės įmonės (GmbH), smulkiesiems akcininkams<sup>42</sup>. Tačiau, nors ir įstatyminiu reguliavimu buvo siekiama sustiprinti akcininkų bei bendrovės interesų apsaugą, kaip ir pastebi Gerhard Wagner<sup>43</sup>, savo straipsnyje, analizuojančiame direktorių atsakomybės nuostatas Vokietijos teisės sistemoje, išvestinis ieškinys bei jo teisinis reguliavimas<sup>44</sup> neskatina akcininkų naudotis šia teisine priemone, o tai lemia, kad išvestinis ieškinys yra retai taikomas praktikoje.

Egidijus Krivka pastebi, jog Lietuvoje pirmosiomis išvestinio ieškinio užuomazgomis galėtų būti laikomas teisinis reguliavimas, kuris buvo įtvirtintas LR ABI, galiojusiame nuo 1998 m. balandžio 17 d. iki 2001 m. birželio 30 d., kuriuo buvo įtvirtinta ribota akcininkų teisė reikalauti, kad per teismą būtų atlyginta bendrovei padaryta žala, kurią padarė bendrovės valdybos narys ar jos pirmininkas arba administracijos vadovas<sup>45</sup>. Tikrasis išvestinis ieškinys buvo įtvirtintas tik 2004 m.<sup>46</sup>, kuomet, priėmus įstatymo pakeitimus,

---

<sup>40</sup> Vokietijos akcinių bendrovių įstatymas (angl. – *Stock Corporation Act*, vok. – *Aktiengesetz*) [interaktyvus]. 1965 m. rugsėjo 6 d. (su pakeitimais ir papildymais) [žiūrėta 2016 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.nortonrosefulbright.com/files/german-stock-corporation-act-109100.pdf>>.

<sup>41</sup> Vokietijos įstatymas dėl bendrovių integracijos ir akcininkų ieškinių modernizavimo (vok. – *Gesetz zur Unternehmensintegrität und Modernisierung des Anfechtungsrechts*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uni-leipzig.de/bankinstitut/alt/dokumente/2005-09-22-02.pdf>>.

<sup>42</sup> MIKALONIENĖ, Lina. Akcininko teisė į išvestinį ieškinį: *ex lege* prevencinės priemonės. *Teisė*, 2015, Nr. 94, p. 205.

<sup>43</sup> WAGNER, Gerhard. *Officers' and Directors' Liability under German Law — a Potemkin Village* [interaktyvus]. *Theoretical Inquiries in Law*, 2015, Vol. 16, Nr. 1 [žiūrėta 2016 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www7.tau.ac.il/ojs/index.php/til/article/viewFile/1157/1187>>.

<sup>44</sup> Vokietijoje galiojantis išvestinio ieškinio įstatyminis reguliavimas bus aptariamas toliau šiame darbe.

<sup>45</sup> KRIVKA, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009, p. 157;

<sup>46</sup> Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 123-5574;

akcininkams buvo suteikta teisė ne tik kreiptis į teismą dėl tiesioginės žalos akcininkams atlyginimo, bet ir kreiptis į teismą bendrovės vardu. Lietuvoje išvestinis ieškinys yra įtvirtintas LR ABĮ 16 str. 1 d. 5 p., kuriame nustatyta akcinių bendrovių bei uždarytų akcinių bendrovių akcininkų neturtinė teisė kreiptis į teismą su ieškiniu, prašant atlyginti bendrovei žalą, kuri susidarė dėl bendrovės vadovo ir valdybos narių pareigų, nustatytų šiame ir kituose įstatymuose, taip pat bendrovės įstatuose, nevykdymo ar netinkamo vykdymo. Nepaisant to, kad buvo įtvirtintas išvestinis ieškinys, įstatymų leidėjas nekonkretizavo jo reguliavimo bei jį suformulavo itin lakoniškai. Tai lėmė, kad išvestinio ieškinio institutas Lietuvoje kelia itin daug problemų bei neaiškumų. Būtent teisinio aiškumo bei tikrumo trūkumas ir galėtų būti laikoma priežastimis, kodėl akcininkai nepasirenka bendrovės pažeistų interesų ginti būtent šiuo būdu ir ši teisinė gynybos priemonė, sprendžiant kilusius teisinius ginčus, išlieka retai taikoma praktikoje<sup>47</sup>.

Apibendrinant teigtina, jog išvestinio ieškinio vaidmuo aptartose valstybėse yra labai skirtingas. Skirtingą ieškinio svarbą galėjo lemti įvairūs faktoriai, pavyzdžiui, išvestinio ieškinio įtvirtinimo istorija bei teisinės tradicijos, įstatymų leidėjo pozicija bei įstatyminis reguliavimas. Pavyzdžiui, Anglijos ir Vokietijos įstatymų leidėjas prioritetą teikia ne smulkiųjų akcininkų bei bendrovės interesų apsaugai, o bendrovės veiklos efektyvumo užtikrinimui, be to, šios šalys labiau koncentruojasi ties išvestinio ieškinio trūkumais bei galimais neigiamais jo pareiškimo padariniais nei ties jo nauda<sup>48</sup>. Priešinga situacija susiklosčiusi JAV, kurioje išvestinis ieškinys pasižymi ne tik gilia teisine tradicija, bet ir aiškumu, patrauklumu akcininkų atžvilgiu, kas ir lemia jo dažną taikymą praktikoje.

---

<sup>47</sup> 2016 m. vasario 28 d. atlikus civilinių bylų paieška *Infolex* duomenų bazėje pagal paieškos frazes „dėl žalos, padarytos bendrovės valdymo organų“, „Akcinių bendrovių įstatymo 16 str. 1 d.“. Paieškos rezultatai buvo tokie (išvestinis ieškinys ne bankroto proceso metu, t.y. mokiose bendrovėse: Išvestinio ieškinio mokiose bendrovėse aspektu paminėtina tokia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika): Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje R. W. v. UAB „Meicė“, A. K., R. U., UAB „Trakų Investicijos“, UAB „Arvydų giria“, UAB „Užupio Investicijos“, Nr. 3K-3-501/2013; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje L. Š. v. S. S., Nr. 3K-3-23/2013. Tokios pačios išvados buvo padarytos ir 2015 m. MIKALONIENĖS, Linos, straipsnyje „Akcininko teisė į išvestinį ieškinį: ex lege prevencinės priemonės“. Taigi, darytina išvada, jog Lietuvoje išvestiniai ieškiniai nėra dažni.

<sup>48</sup> LI, Xiaoning. *A Comparative Study of Shareholders' Derivative Actions*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2007, p. 303.

### 1.3. Išvestinio ieškinio pateikimas: keliami reikalavimai bei procedūra

#### 1.3.1. Subjektai, turintys teisę paduoti išvestinį ieškinį

Šiame darbe, aptariant išvestinio ieškinio bruožus, buvo pastebėta, jog išvestinį ieškinį pateikia bendrovės akcininkas bendrovės interesais. Taigi, bendrovės akcininkai yra subjektai, kuriems priklauso ši neturtinė teisė. Pažymėtina, kad išvestinio ieškinio inicijavimas dažniausiai yra smulkiųjų akcininkų teisė<sup>49</sup>. Žinoma, negalima teigti, kad daugumos akcininkams taikomas absoliutus draudimas paduoti tokį ieškinį. Tačiau, kaip ir pažymėjo Anglijos teismas byloje *Cinematic Finance Ltd v. Ryder*, tik labai išskirtinėmis aplinkybėmis (kurių konstatavimas, remiantis teismo nuomone, yra sunkiai įsivaizduojamas) akcininkams, kuriems priklauso įmonės kontrolė, gali būti suteikiama tokia teisė<sup>50</sup>. Teisės teikti išvestinį ieškinį suteikimas smulkiesiems akcininkams yra pagrindžiamas tuo, kad daugumos akcininkai, turėdami įmonės kontrolę, turi galimybę daryti didesnę įtaką priimamiems sprendimams bei bendrovės valdymo politikai, taip pat kitais būdais spręsti susidariusias situacijas, kuomet iškyla jų teisių ar bendrovės teisių pažeidimo tikimybė. Pavyzdžiui, LR ABĮ 28 str. nustato atvejus, kuomet sprendimai, kurie yra itin svarbūs bendrovės veiklai bei nustatantys esmines strategijas, gali būti priimami kvalifikuota balsų dauguma. Taip pat, pavyzdžiui, Anglijos Bendrovių įstatymas 2006 suteikia teisę paprastąja rezoliucija<sup>51</sup> (angl. – *ordinary resolution*) pašalinti direktorių iš jo užimamų pareigų. Toks reguliavimas daugumos akcininkams suteikia galimybę pašalinus direktorių, kuris nesiėmė reikiamų veiksmų apginti bendrovės interesus, paskirti tokį, kuris imsis tinkamų veiksmų bei įstatymo nustatyta tvarka sieks apginti tiek akcininkų, tiek bendrovės interesus. Taigi, smulkieji akcininkai yra mažiau palankioje padėtyje bei turi mažiau įtakos bendrovės valdyme nei daugumos akcininkai, todėl įstatymo leidėjas privalo užtikrinti priemones, kuriomis būtų saugomi smulkiųjų akcininkų interesai.

Nepaisant to, kad viena išvestinio ieškinio paskirčių yra suteikti teisę akcininkams apginti tiek savo, tiek bendrovės interesus, tačiau ne visi akcininkai gali pasinaudoti šia

---

<sup>49</sup> Smulkiaisiais akcininkais laikytini akcininkai arba akcininkų grupė, kurių turimos akcijos, nepriklausomai nuo investuoto kapitalo, savaime nesuteikia lemiamos įtakos bendrovės valdymui. MIKALONIENĖ, Lina. *Uždarosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 64.

<sup>50</sup> *Cinematic Finance Ltd v. Ryder*, [2010] EWHC 3387, Anglija. Cituojama pagal HANNIGAN, Brenda. *Company Law, 3rd edition*. Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 423.

<sup>51</sup> Bendrovių įstatymo 2006 168 str.; Taip pat Bendrovių įstatymo 2006 282 str., kuriame nustatyta, jog paprastoji rezoliucija yra priimama paprastąja balsų dauguma, kurią sudaro daugiau nei 50 proc. visų esančių susirinkime bei balsuojančių akcininkų balsų.

galimybe. Analizuojant įvairių valstybių teisinį reguliavimą, išskirtini įvairūs reikalavimai, kurie yra taikomi akcininkams, siekiantiems pareikšti teismui išvestinį ieškinį. Tokie apribojimai yra reikalingi tam, kad akcininko pagrindinis tikslas būtų tik naudoti bendrovei gavimas, o ne pasipelnymas iš teismo proceso<sup>52</sup>. Vienas iš reikalavimų, nustatytų subjektams, reiškiantiems išvestinį ieškinį, yra susijęs su pažeidimo padarymo bei žalos atsiradimo momentais. Tačiau skirtingose valstybėse šio momento, kaip reikalavimo akcininkui, svarba skiriasi. Anglijoje įstatymų leidėjas yra aiškiai įtvirtinęs, jog tik subjektas, kuris kreipimosi į teismą metu yra tos konkrečios bendrovės, kuri patyrė žalą, akcininkas, turi teisę pateikti išvestinį ieškinį. Kita vertus, akcininkui nėra keliamas reikalavimas būti bendrovės nariu tuo momentu, kuomet buvo padaryta žala. Kitaip tariant, nesvarbu, ar subjektas bendrovės akcininku tapo prieš ar po įvykio, kuris tapo pagrindu pateikti išvestinį ieškinį<sup>53</sup>. Toks reguliavimas yra pagrįstas dėl to, kad pirmiausia teisė pateikti ieškinį yra susijusi ne su individualiu akcininku, bet su pačia bendrove, kurios vardu bei interesais ir yra pareiškiamas reiškinys<sup>54</sup>. Be to, akivaizdu, jog akcininkas, kurio buvimo bendrovės nariu metu yra padaroma žala, yra suinteresuotas teikti išvestinį ieškinį, tačiau, kaip ir pastebi Arad Reisberg<sup>55</sup>, ir tie asmenys, kurie, nors ir tapo bendrovės akcininkais po žalą sukėlusio įvykio, turi pagrįstą teisę pateikti išvestinį ieškinį, kadangi praeityje padaryta žala gali turėti neigiamą poveikį ir jiems bei jų interesams.

JAV teisiniame reguliavime žalos padarymo momento svarba taip pat yra itin didelė. Kaip ir Anglijos Bendrovių įstatyme 2006, taip pat ir JAV teisiniame reguliavime yra nustatytas reikalavimas, jog asmuo, teikiantis ieškinį, jo pateikimo metu būtų bendrovės akcininku<sup>56</sup>. Priešingai nei Anglijoje, kurioje nėra svarbu, ar subjektas akcininku tapo prieš ar po tariamo pažeidimo padarymo, JAV yra nustatytas reikalavimas, jog asmuo, teikiantis išvestinį ieškinį, turėjo būti bendrovės akcininku ir tuo momentu, kai įvyko pažeidimas, kuris yra pagrindas ieškiniui inicijuoti<sup>57</sup>. Tokių reikalavimų įtvirtinimas yra grindžiamas tuo, kad tikrieji nukentėjęsiai (t.y. tie asmenys, kurie buvo akcininkais pažeidimo metu) yra labiau

---

<sup>52</sup> CARSTEN, Paul A. *Derivative Actions under English and German Corporate Law – Shareholder Participation between the Tension Filled Areas of Corporate Governance and Malicious Shareholder Interference*. ECFR, 2010, Vol. 7, Issue 1, p. 82.

<sup>53</sup> Bendrovių įstatymo 2006 260 (4) str.

<sup>54</sup> REISBERG, Arad. *Derivative Claims under the Companies Act 2006: much do about nothing?* [interaktyvus]. London: Hart Publishing, 2009 [žiūrėta 2016 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <[http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1092629](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1092629)>, p. 18.

<sup>55</sup> *Ibid.*

<sup>56</sup> FCPT 23.1 taisyklė.

<sup>57</sup> *Ibid.*



suinteresuoti sąžiningai veikti bendrovės interesais bei nepiktnaudžiauti teismo procesu<sup>58</sup>. Kaip ir Anglijoje ar JAV, taip ir Vokietijoje, įstatymų leidėjas, siekdamas sumažinti nesąžiningų išvestinių ieškinių bei nepagrįsto bylinėjimosi riziką, nustatė papildomus reikalavimus akcininkams. Šie yra siejami ne tiek su žalos padarymo momentu, kaip aptartose valstybėse, bet su pačiu žalos padarymo faktu. Tam, kad išvestinis ieškinys būtų priimtas, akcininkas, teikiantis ieškinį, turi pareigą įrodyti, jog bendrovės akcijas įsigijo ne vėliau nei sužinojo ar turėjo sužinoti apie tariamą pažeidimą ar bendrovės patirtą žalą<sup>59</sup>.

Nors tokių apribojimų įtvirtinimas yra būdas išvengti piktnaudžiavimo šiuo institutu, tačiau Lietuvos teisiniame reguliavime nėra nustatyta tokio aiškaus reikalavimo kaip prieš tai aptartose valstybėse. Sistemiškai analizuojant LR ABĮ normas, reikėtų atkreipti dėmesį, jog išvestinio ieškinio pareiškimas yra priskiriamas prie neturtinių akcininkų teisių, o LR ABĮ 3 str. 1 d. nustato, jog akcininkais yra laikomi fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie turi įsigiję bendrovės akcijų. Taigi, nors nėra eksplicitiškai išdėstyto reikalavimo, tačiau, darytina išvada, jog vis dėlto asmuo, reiškiantis išvestinį ieškinį, turi būti akcininkas ieškinio padavimo metu, tik tokiu atveju, jam bus suteikiama teisė pasinaudoti šia neturtine teise. Pastebėtina, jog Lietuvoje, priešingai nei JAV, nekliamas reikalavimas būti bendrovės akcininku pažeidimo padarymo metu. Taigi, svarbu įvertinti, ar tokios nuostatos įtvirtinimas yra pagrįstas bei būtų sektinas modelis Lietuvai, ar vis dėlto būtų tikslingiau sekti kitų valstybių, kuriose nėra tokio reikalavimo, pavyzdžiu. Šio apribojimo tikslas yra užkirsti kelią piktnaudžiavimui bei nepagrįstam bylinėjimuisi, tačiau, kita vertus, ar toks reikalavimas garantuoja sąžiningų akcininkų, kurie dėl padaryto pažeidimo patyrė neigiamus padarinius, teisių apsaugą. Kaip jau buvo minėta aptariant Anglijos teisinį reguliavimą, akcininkai, kurie tapo bendrovės nariais vėliau nei įvyko tariamas pažeidimas, taip pat gali būti suinteresuoti pateikti išvestinį ieškinį bei išvengti neigiamų padarinių, galinčių kilti dėl tokio pažeidimo<sup>60</sup>. Pavyzdžiui, praktikoje gali susiklostyti tokia situacija, kuomet sąžiningas investuotojas, nežinodamas apie padarytą pažeidimą, įsigijo akcijas už nepagrįstai didelę bei esamos bendrovės situacijos neatitinkančią kainą, o vėliau, atskleistas pažeidimas lėmė tos bendrovės

---

<sup>58</sup> LI, Xiaoning. *A Comparative Study of Shareholders' Derivative Actions*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2007, p. 158.

<sup>59</sup> CARSTEN, Paul A. *Derivative Actions under English and German Corporate Law – Shareholder Participation between the Tension Filled Areas of Corporate Governance and Malicious Shareholder Interference*. ECFR, 2010, Vol. 7, Issue 1, p. 98.

<sup>60</sup> REISBERG, Arad. *Derivative Claims under the Companies Act 2006: much do about nothing?* [interaktyvus]. London: Hart Publishing, 2009 [žiūrėta 2016 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <[http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1092629](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1092629)>, p. 18.

akcijų nuvertėjimą ar kitus turtinius nuostolius. Neabejotina, kad tokioje situacijoje akcininkas bus motyvuotas pareikšti pagrįstą ieškinį bendrovės interesais bei taip netiesiogiai apginti ir savo interesus, kadangi nuvertėjus akcijoms, jis taip pat patyrė netiesioginę žalą<sup>61</sup>. Taigi, sąžiningo investuotojo teisė ginti bendrovės ir savo interesus neturėtų būti apribota vien dėl tos priežasties, kad, dėl pažeidėjų veiksmų, informacija apie pažeidimą nebuvo tinkamai atskleista.

Kita vertus, gali susiklostyti situacija, kuomet investuotojas, nors ir žinodamas apie egzistuojantį pažeidimą, įsigijo akcijas. Tokiu atveju galimi keli atvejai, t.y. akcijas buvo įsigytos už mažesnę kainą, kuri atspindėjo bendrovėje susiklosčiusią situaciją, arba už didesnę kainą, tačiau tikintis pareikšti išvestinį ieškinį. Šiais atvejais, nesant aptariamo apribojimo būti akcininku pažeidimo padarymu metu, akcininkas turėtų teisę pareikšti išvestinį ieškinį. Pirmuoju atveju, gali kilti rizika, kad, nepaisant to, kad akcijos buvo įsigytos už mažesnę bei tikrąją bendrovės vertę atitinkančią kainą (taigi, finansiniai nuostoliai dėl nesąžiningos kainos nebuvo patirti), akcininkas vis tiek sieks neteisėtai pasipelnyti iš bendrovei padaryto pažeidimo bei padidinti turimų akcijų kainą ar kitaip gauti finansinės naudos<sup>62</sup>. Kitaip tariant, išvestinio ieškinių padavimo pagrindinis motyvas bus ne bendrovės interesų apgynimas, bet asmeninės naudos gavimas. Antruoju atveju, galima manyti, kad investuotojo motyvai, įsigyjant akcijas, nėra paremti vien verslo logika bei siekiu investuoti. Tikėtina, kad pagrindinis tikslas, kodėl akcijos buvo įsigytos, yra galimybė pradėti bylinėjimosi procesą bei tokiu būdu kvestionuoti sandorius, sudarytus dar iki akcijų pirkimo<sup>63</sup>. Taigi, viena vertus, aptariamas reikalavimas apsaugo nuo nepagrįsto bylinėjimosi ar akcininkų neteisėto praturtėjimo. Tačiau, kita vertus, įtvirtinus taisyklę, pagal kurią *locus standi* turi tik akcininkas, kuris jau buvo akcininkas neteisėtų veiksmų padarymo metu, gali būti neapginami naujų akcininkų interesai<sup>64</sup>. Manytina, kad siekiant tiek užkirsti kelią piktnaudžiavimui šiuo institutu, kuomet ieškinys yra pareiškiamas remiantis netinkamais motyvais, tiek užtikrinti tinkamų visų akcininkų teisių apsaugą, būtų tikslinga, pavyzdžiui, teisę pasinaudoti išvestiniu ieškiniu suteikti tik tokiam akcininkui, kuris apie esamą pažeidimą sužinojo jau įsigijęs akcijas, o ne atvirkščiai. Lietuvoje, kaip buvo minėta,

---

<sup>61</sup> WELLS, Sarah. *Maintaining Standing in a Shareholder Derivative Action*. University of California, Davis, 2004, Vol. 38:343, p. 363.

<sup>62</sup> LASTER, J. Travis. *Goodbye to the Contemporaneous Ownership Requirement*. Delaware Journal of Corporate Law, 2008, Vol. 33, p. 685.

<sup>63</sup> *Ibid*, p. 688.

<sup>64</sup> MIKALONIENĖ, Lina. Akcininko teisė į išvestinį ieškinį: *ex lege* prevencinės priemonės. *Teisė*, 2015, Nr. 94, p. 208.

išvestiniai ieškiniai yra retai naudojami, todėl nėra poreikio nustatyti papildomus reikalavimus, tačiau, pasikeitus aplinkybėms, siekiant išvengti nepagrįstų ieškinių, būtų tikslinga rinktis kitokias priemones nei įtvirtinti reikalavimą, analogišką galiojančiam JAV teisės sistemoje, kuris tam tikrose situacijose negarantuoja tinkamos naujų akcininkų apsaugos.

Kai kuriose valstybėse taip pat yra nustatytas reikalavimas akcininkams, siekiantiems pareikšti išvestinį ieškinį, turėti tam tikrą akcijų skaičių. Pavyzdžiui, iš aukščiau jau aptartų valstybių, toks reikalavimas yra nustatytas tik Vokietijos teisės sistemoje. Remiantis AktG 148 str., tik akcininkams, kurie valdo ne mažiau kaip 1 procentą įstatinio kapitalo arba kurių akcijų nominali vertė ne mažesnė kaip 100 tūkst. eurų, suteikiama teisė pareikšti išvestinį ieškinį. Toks apribojimas galėtų būti paaiškinamas kaip siekis užkirsti kelią piktnaudžiavimui procesu. Mažai tikėtina, kad akcininkai, kuriems priklauso itin nedidelis kiekis akcijų, turės pagrįstą bei teisėtą motyvą paduoti ieškinį bendrovės vardu, ypač atsižvelgiant į tai, kad jo gauta nauda bus netiesioginė ir proporcinga jo turimam akcijų skaičiui<sup>65</sup>. Lietuvoje akcininkų teisė į ieškinį nėra siejama su minimaliu akcijų kiekiu. Kita vertus, sisteminė LR ABĮ analizė atskleidžia tikėtinus apribojimus, su kuriais susidurtų akcininkas, teikiantys ieškinį. Pavyzdžiui, remiantis LR ABĮ 16<sup>1</sup> str. 5 d. bei 18 str. 1 d. neribota teisė susipažinti su informacija yra suteikiama tik daugiau nei 1/2 akcijų valdantiems akcininkams. Neabejotina, kad prieš kreipiantis į teismą teisė gauti būtiną ir visapusišką informaciją apie bendrovę ir jos veiklą yra būtina prielaida veiksmingai ginti interesus<sup>66</sup>. Tačiau minėtu reguliavimu smulkiesiems akcininkams yra apribojama jų teisė susipažinti su būtina informacija, o tai gali lemti sunkumus paduodant pagrįstą išvestinį ieškinį. Taigi, toks reglamentavimas gali lemti situaciją, kuomet išvestinis ieškinys taptų ne smulkiųjų, bet daugumos akcininkų teise. Siekiant išvengti tokios situacijos bei užtikrinti smulkiųjų akcininkų teisę į ieškinį, manytina, kad būtų tikslinga teisės susipažinti su informacija nesieti su daugumos teise bei taip užtikrinti smulkiųjų akcininkų tinkamą prieigą prie informacijos apie bendrovės veiklą.

Taigi, apibendrinant pastebėtina, kad visose valstybėse įtvirtintų aptartų reikalavimų, taikomų akcininkams, pagrindinis tikslas yra užkirsti kelią nepagrįstiems ieškiniams, taip apsaugant bendrovės veiklos efektyvumą bei kitų susijusių subjektų, pavyzdžiui, direktorių, interesus.

---

<sup>65</sup> GELTER, Martin. *Why Do Shareholder Derivative Suits Remain Rare In Continental Europe?* *Brooklyn Journal of International Law*, 2012, Vol. 37, Issue 3, p. 856.

<sup>66</sup> MIKALONIENĖ, Lina. *Uždariosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 81.

### 1.3.2. Teisės į išvestinį ieškinį įgyvendinimas

Išvestinio ieškinio taikymo atveju, būtina subalansuoti efektyvų bendrovės valdymą su akcininkų investicijų grąžos lūkesčiu<sup>67</sup>. Taigi, tam, kad nebūtų nepagrįstai trikdoma bendrovės veikla ar kišamasi į ją, kai kuriose valstybėse, tokiose kaip Vokietija ar JAV, yra nustatyta privaloma išankstinio kreipimosi į bendrovę procedūra. Toks reikalavimas gali būti grindžiamas vienu iš pamatinių įmonių teisės principų, kuris nustato, jog bendrovės valdymas, taip pat ir sprendimai dėl kreipimosi į teismą, priklauso direktorių kompetencijai, kadangi būtent jų žinios, apie bendrovėje susiklosčiusią situaciją, dažnai yra pranašesnės nei individualių akcininkų<sup>68</sup>. Be to, toks reikalavimas suteikia galimybę kilusį ginčą išspręsti taikiai, taip išvengiant ne tik teismo procedūros ar finansinių nuostolių, bet ir žalos bendrovės įvaizdžiui visuomenėje, kuri, tikėtina, gali kilti dėl teismo proceso. JAV akcininkai, kurie siekia pareikšti išvestinį ieškinį, pirmiausia turi pareikalauti bendrovės valdymo organų ginti bendrovės interesus (angl. – *demand requirement*). Kita vertus, galimi atvejai, kuomet akcininkai yra atleidžiami nuo kreipimosi į bendrovės valdymo organus, tačiau tokiu atveju jie turi pareigą įrodyti teismui, jog toks kreipimasis būtų nepagrįstas, kadangi, priimtas sprendimas būtų nesuderinamas su verslo sprendimo taisykle arba sprendimas būtų priimtas suinteresuotų direktorių<sup>69</sup>. Taigi, kreipimasis į bendrovės valdymo organą nėra privaloma procedūra prieš kreipiantis į teismą. Panaši procedūra nustatyta ir Vokietijoje. Pastarojoje valstybėje ypač išryškėja subsidarius akcininko teisės į išvestinį ieškinį pobūdis bendrovės teisės į ieškinį atžvilgiu, nes reikalaujama, kad akcinės bendrovės akcininkas kreiptųsi į bendrovę du kartus, t.y. prieš kreipdamasis į teismą, pirmiausia pateiktų reikalavimą bendrovei, ir, teismui priėmus išvestinį ieškinį dar kartą kreiptųsi į bendrovę<sup>70</sup>. Pastebėtina, kad JAV išvestiniam ieškiniui yra būdinga dar viena ypatybė – tai yra procedūra specializuotame bylinėjimosi komitete (angl. – *special litigation committee*), kuris yra sudaromas bendrovės valdymo organo, paskiriant nepriklausomus direktorius. Šio komiteto

---

<sup>67</sup> MIKALONIENĖ, Lina. *Uždarosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 75.

<sup>68</sup> LI, Xiaoning. *A Comparative Study of Shareholders' Derivative Actions*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2007, p. 161.

<sup>69</sup> GOEHRE, Kurt A. *Is the Demand Requirement Obsolete? How the United Kingdom Modernized Its Shareholder Derivative Procedure and What the United States Can Learn from It*. *Wisconsin International Law Journal*, 2010, Vol. 28, Nr. 1, p. 147.

<sup>70</sup> MIKALONIENĖ, Lina. Akcininko teisė į išvestinį ieškinį: *ex lege* prevencinės priemonės. *Teisė*, 2015, Nr. 94, p. 208.

pagrindinė paskirtis yra užtikrinti, kad ieškinio pateikimas atitiktų bendrovės interesus<sup>71</sup>. Taigi, atsižvelgdamas į bendrovės interesus, specializuotas bylinėjimosi komitetas priima rekomendaciją, ar ieškinio pateikimas yra galimas toje konkrečioje situacijoje. Apibendrinant, išankstinė procedūra sukuria galimybes ne tik pačiai bendrovei imtis tinkamų veiksmų, bet ir išspręsti kilusį ginčą taikiai, taip išvengiant proceso teisme.

Priešingai nei aukščiau aptartose valstybėse, Anglijoje nėra įtvirtinta privaloma išankstinio kreipimosi į bendrovę procedūra, kuri yra tarsi „saugiklis“, užtikrinantis, kad ieškinyms pareiškiamas bendrovės interesais, bei apsaugantis nuo galybės piktnaudžiauti procesu. Tačiau, Anglijoje tokią „saugiklio“ funkciją atlieka Anglijos bendrovių įstatyme 2006 įtvirtinta dviejų stadijų procedūra teisme. Tokie apribojimai, kuriais siekiama ne tik užkirsti kelią piktnaudžiavimui, bet ir suderinti akcininkų bei bendrovės interesus, buvo įtvirtinti po to, kai, „įgyvendinus išvestinio ieškinio reformą, kilo pagrįstos baimės, jog praplėtus ieškinio padavimo srities ribas, tikėtinas itin didelis tokių ieškinių skaičius“<sup>72</sup>. Pirmoje stadijoje akcininkui, besikreipiančiam į teismą, yra nustatyta pareiga preliminariai (angl. – *prima facie*) įrodyti savo ieškinio pagrįstumą<sup>73</sup>. Tik įgyvendinus šį reikalavimą bei teismui davus leidimą, gali būti tęsiamas teismo procesas. Pastebėtina, kad tokia procedūra yra suteikiama galimybė teismui jau pačioje anksčiausioje stadijoje atmesti ieškinius, kurie yra paremti tik siekiu pasipelnyti bei nepagrįstais akcininkų ketinimais<sup>74</sup>. Kita vertus, vargu, ar toks papildomas reikalavimas akcininkams yra suderinamas su Teisės Komisijos siekiu sukurti modernesnę, lankstesnę bei labiau prieinamą procedūrą. Tokia išvada darytina todėl, kad, kaip ir pastebi kai kurie autoriai, ši procedūra sukuria papildomus apribojimus akcininkams, kurie yra sunkiai įgyvendinami dėl įvairių priežasčių, pavyzdžiui, dėl „informacijos asimetrijos“ (t.y. akcininkai dažniausiai turi ribotas galimybes gauti visą reikiamą informaciją) pateikiant reikiamus įrodymus<sup>75</sup>. Antrojoje stadijoje, teismas, prieš nusprenddamas dėl išvestinio ieškinio priėmimo, vertina įstatyme nustatytus dvejojo pobūdžio kriterijus. Pirmiausia atsižvelgiama į Bendrovių įstatymo 263(2) str. nustatytus atvejus, kurių

---

<sup>71</sup> ERICKSON, Jessica. *Corporate Misconduct and the Perfect Storm of Shareholder Litigation*. *Notre Dame Law Review*, 2008, Nr. 1(84), p. 107.

<sup>72</sup> TANG, Julia. *Shareholder Remedies: Demise of the Derivative Claim?* *UCL Journal of Law and Jurisprudence*, 2012, Vol. 1, Part 2, p. 179.

<sup>73</sup> Bendrovių įstatymo 2006 261(2) str.

<sup>74</sup> CARSTEN, Paul A. *Derivative Actions under English and German Corporate Law – Shareholder Participation between the Tension Filled Areas of Corporate Governance and Malicious Shareholder Interference*. *ECFR*, 2010, Vol. 7, Issue 1, p. 89.

<sup>75</sup> TANG, Julia. *Shareholder Remedies: Demise of the Derivative Claim?* *UCL Journal of Law and Jurisprudence*, 2012, Vol. 1, Part 2, p. 180.

konstatavimas lemia išvestinio ieškinio atmetimą. Teismo leidimas nėra išduodamas, jei yra nustatoma, kad: 1) direktorius, veikdamas atsižvelgiant į Bendrovių įstatymo 172 str.<sup>76</sup> nustatytą pareigą, nereikštų tokio ieškinio; 2) įvykęs sandoris, kuris yra laikomas tariamu pažeidimu, gali būti bendrovės (t.y. akcininkų arba valdymo organų) patvirtintas (angl. – *authorise*) ar ratifikuotas (angl. – *ratify*)<sup>77</sup>. Jei minėtos aplinkybės nėra konstatuojamos, teismas vertina kriterijus, nustatytus Bendrovės įstatymo 2006 263(3) str. Pavyzdžiui, teismas vertina, ar bendrovė atsisakė pateikti ieškinį; ar akcininkas, teikiantis ieškinį, veikia sąžiningai. Pastebėtina, jog šis sąrašas nėra išsamus ir teismui suteikiama teisė savo nuožiūra vertinti kriterijus, kurie gali būti reikšmingi konkrečioje situacijoje<sup>78</sup>. Apibendrinant Anglijoje įtvirtintą dviejų stadijų teismo procesą, galima teigti, jog naujasis teisinis reguliavimas vargu ar atitinka Teisės Komisijos siekius sukurti modernų bei lankstų reguliavimą, kadangi, priešingai nei buvo siekta, jis apsunkena akcininkų galimybes pateikti išvestinį ieškinį, sukurdamas ilgą bei sudėtingą mechanizmą, kuris neretai neskatina šiuo būdu ginti pažeistus interesus.

Vokietijos teisės sistemoje yra nustatytas ne tik privalomas kreipimasis į bendrovę, tačiau jam taip pat būdinga ir dviejų pakopų teismo leidimo procedūra. Šio proceso esmė yra tai, jog išankstinio nagrinėjimo metu (angl. – *preliminary trial*) akcininkas, tam, kad teismas suteiktų leidimą tęsti procesą (t.y. pradėti antrąjį nagrinėjimo etapą), privalo įrodyti tam tikrus faktus, pavyzdžiui, sukčiavimo ar kito šiurkštaus teisės pažeidimo egzistavimą<sup>79</sup>. Ši nustatyta procedūra neabejotinai turi panašumų su Anglijoje nustatytu reguliavimu. Tačiau, lyginant šiose valstybėse nustatytas procedūras, pastebėtina, kad Anglijoje teismui yra suteikiama platesnė diskrecija spręsti dėl išvestinio ieškinio priėmimo, pavyzdžiui, kriterijų, kuriuos svarsto teismas, sąrašas nėra baigtinis. Vokietijoje yra susiklosčiusi priešinga situacija – teismai yra apriboti aiškaus bei baigtinio kriterijų<sup>80</sup> sąrašo. Taigi, Vokietijos teisinis reguliavimas pasižymi didesniu teisiniu aiškumu bei nuspėjamumu<sup>81</sup>. Kita vertus,

---

<sup>76</sup> Bendrovių įstatymo 2006 172 str. įtvirtinta direktoriaus pareiga skatinti bendrovės sėkmę (angl. – *duty to promote the success of the company*).

<sup>77</sup> Patvirtinimas (angl. – *authorisation*) reiškia, jog nebuvo padaryta jokie pažeidimo bendrovėje. Tuo tarpu ratifikavimas (angl. – *ratification*) yra naudojamas tose situacijose, kuomet pažeidimas iš tiesų egzistavo, tačiau jis yra patvirtinamas, kas lemia, jog sandoris nebėra laikomas pažeidimu.

<sup>78</sup> MUJIIH, Edwin C. *The New Statutory Derivative Claim: A Paradox of Minority Shareholder Protection: Part 2. Company Lawyer*, 2012, Nr. 33(4), p. 99.

<sup>79</sup> AktG 148 str.

<sup>80</sup> AktG 148(1) str.

<sup>81</sup> CARSTEN, Paul A. *Derivative Actions under English and German Corporate Law – Shareholder Participation between the Tension Filled Areas of Corporate Governance and Malicious Shareholder Interference. ECFR*, 2010, Vol. 7, Issue 1, p. 107.

Anglijos teismui yra suteikiamos didesnės galimybės atsižvelgti į kiekvieną konkrečią situaciją ir taip užtikrinti, kad bus priimtas labiausiai aplinkybes atitinkantis sprendimas.

Aptartose valstybėse vienu ar kitu būdu siekiama sukurti papildomus apribojimus, kuriais siekiama užtikrinti, jog išvestinis ieškinys būtų reiškiamas tik teisiškai pagrįstose situacijose, o pernelyg lengvas ieškinių pateikimas nelemtų situacijos, kuomet būtų pažeidžiamas bendrovės autonomiškumas bei trikdoma normali jos veikla. Lietuvoje, analizuojant teisinį reglamentavimą, pastebėtina, jog teisė į išvestinį ieškinį yra suteikiama kiekvienam akcininkui ir įstatymų leidėjas nėra nustatęs papildomų reikalavimų ieškinio pateikimui, t.y. nėra reikalaujama išankstinio kreipimosi į bendrovę, taip pat, teismo procesas nepasižymi išskirtiniais ypatumais (pavyzdžiui, dviejų stadijų procesu). Toks teisinis reguliavimas laikytinas pagrįstu, kadangi, kaip jau buvo minėta, Lietuvoje išvestiniai ieškiniai yra reti, todėl prevencinių priemonių įtvirtinimas nėra tikslingas<sup>82</sup>. Kita vertus, neįtvirtinus tokių priemonių, išlieka rizika, jog akcininkai gali siekti piktnaudžiauti savo teise pateikti išvestinį ieškinį, o galėtų lemti ne tik bendrovės, bet ir direktorių interesų pažeidimą. Taigi, apibendrinant teigtina, jog, lyginant su aptartomis valstybėmis, Lietuvoje išvestinis ieškinys nepasižymi išsamiau teisiniu reguliavimu bei konkrečiomis prevencinėmis priemonėmis, kurių funkcija užkirsti kelią galimam piktnaudžiavimui.

Apibendrinant, paminėtina, jog efektyvi akcininkų kontrolė yra prielaida atsakingam bendrovių valdymui<sup>83</sup>. Išvestinis ieškinys būtent ir suteikia galimybę akcininkams įsiterpti į bendrovės valdymą bei apginti jos pažeistus interesus tose situacijose, kai bendrovė pati nesiima ar negali imtis reikiamų veiksmų. Be to, šia teisine priemone siekiama ne tik akcininkų interesų apsaugos, bet ir efektyvaus bendrovės valdymo užtikrinimo. Taigi, šio ieškinio taikymo praktikoje atveju, yra itin svarbu, kad būtų užtikrintas tinkamas balansas tarp šių dviejų elementų, tik tuomet bus pasiekti svarbiausi įstatymo leidėjo keliami tikslai.

---

<sup>82</sup> MIKALONIENĖ, Lina. Akcininko teisė į išvestinį ieškinį: *ex lege* prevencinės priemonės. *Teisė*, 2015, Nr. 94, p. 212.

<sup>83</sup> LATELLA, Dario. *Shareholder Derivative Suits: A Comparative Analysis and the Implications of the European Shareholders' Rights Directive*. *ECFR*, 2009, Vol. 6, Issue 2-3, p. 307. Iš MIKALONIENĖ, Lina. *Uždarosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 72.

## 2. Grupės ieškinys – pagrindiniai teoriniai aspektai

### 2.1. Grupės ieškinio samprata bei proceso modeliai

Globalizuojantis visuomeninėms ir ekonominėms sistemoms, prekių ir paslaugų gamybai bei jų vartojimui įgaunant masiškumo pobūdį, socialiniai ekonominiai reiškiniai daro įtaką vis gausesnių tokių pačių teises ar pareigas turinčių asmenų grupių teisėms ir teisėtiems interesams. Nurodyti civilinių teisinių santykių globalizmo, daugiašališkumo ir masiškumo požymiai rodo būtinumą, be [...] civilinio proceso teisėje žinomų ir naudojamų tradicinių keleto asmenų teisių ir teisėtų interesų gynimo procesinių priemonių, t.y. procesinio bendrininkavimo, procesinio atstovavimo, vienaarūšių bylų sujungimo, kitų asmenų teisių gynybos, ieškoti naujų gausių grupių teisminės gynybos priemonių<sup>84</sup>. Taigi, tokia sparčiai besivystančiame pasaulyje teisė privalo atitikti egzistuojančią situaciją, keistis kartu su besikeičiančiais santykiais tarp subjektų bei užtikrinti veiksmingą jų teisių ir teisėtų interesų gynybą.

Tokiose situacijose, kai naudojant kitas teises priemones dėl įvairių priežasčių, pavyzdžiui, dėl per didelio grupės narių skaičiaus, nėra galimybės efektyviai bei veiksmingai apginti subjektų pažeistas teises ir teisėtus interesus, tuomet grupės ieškinys yra pasitelkiamas kaip institutas, kuris sugeba pašalinti kitų institutų trūkumus išlaikant jų privalumus. Egidijus Krivka teigia, jog grupės ieškinys yra procesinio bendrininkavimo bei procesinio atstovavimo teisinių institutų savotiška sintezė, apimanti procesinį bendrininkavimą, be visų bendrininkų įtraukimo į procesą, ir procesinį atstovavimą, neturint formalių įgaliojimų<sup>85</sup>. Grupės ieškinys (angl. – *class action*) bendrąja prasme gali būti suprantamas kaip materialusis teisinis reikalavimas, kurį teisme pareiškia grupei atstovaujantis asmuo (ieškovas), gindamas teises ir interesus, priklausančius asmenų grupei, kai teismo sprendimas turės teisinę galią grupei kaip nedalomai visumai<sup>86</sup>.

Analizuojant aukščiau pateiktą sąvoką, akivaizdu, jog šiuo ieškiniu yra tiesiogiai ginamos pažeistos teisės ir teisėti interesai subjektų, priklausančių ieškinį padavusiai grupei (t.y. grupės nariai yra tikroji nukentėjusioji šalis) bei, palankaus teismo sprendimo atveju, būtent grupės nariai bus tiesioginiai naudos gavėjai ir jiems bus atlyginami patirti nuostoliai.

<sup>84</sup> KRIVKA, Egidijus. Grupės ieškinys – veiksminga teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo priemonė. *Jurisprudencija*, 2007, Nr. 4(94), p. 29-30.

<sup>85</sup> KRIVKA, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009, p. 141.

<sup>86</sup> *Ibid*, p. 167.



Kitaip tariant, grupės ieškinio specifika bei jam būdinga charakteristika leidžia jį priskirti prie tiesioginių ieškinių (angl. – *direct action*)<sup>87</sup> grupės. Tiesioginiai ieškiniai gali būti apibūdinami kaip ieškiniai, priklausantys asmeniui (ar grupei asmenų), kurie pateikiami būtent to asmens savo vardu<sup>88</sup>. Pavyzdžiui, susiklosčius tokiai situacijai, kai pareigos, priklausančios tam tikram subjektui, akcininko atžvilgiu, nesilaikymas lėmė tai, kad akcininko asmeninės teisės bei teisėti interesai buvo pažeisti, akcininkas gali paduoti vadinamąjį tiesioginį ieškinį tam, kad jam būtų atlyginti dėl pažeidimo patirti nuostoliai.

Vienas iš esminių grupės ieškinio bruožų yra tai, kad teismo sprendimas, priimtas sprendžiant grupės ieškinio bylą, turės teisinę galią grupei kaip nedalomai visumai, t.y. sprendimo *res judicata* galia yra išplečiama visai grupei. *Res judicata* principą galima atskleisti išskiriant du jo aspektus – negatyvųjį ir pozityvųjį. Negatyvusis *res judicata* aspektas reiškia bylos šalių negalėjimą pareikšti tapataus ieškinio pakartotinai, o pozityvusis aspektas reiškia teismo sprendimo įgytą prejudicinę galią ir bylos šalių negalėjimą kitose bylose ginčyti tuo teismo sprendimu nustatytų faktų<sup>89</sup>. Civiliniame procese egzistuoja bendrasis principas, jog teismo sprendimas, priimtas konkrečioje byloje, negali sukelti pasekmių tretiesiems asmenims, kurie nebuvo įtraukti į procesą, jų teisėms bei pareigos.<sup>90</sup> Tačiau, kaip ir bus atskleidžiama toliau šiame darbe, kai kurios valstybės yra pasirinkusios taikyti išimtį iš šio bendrojo principo, taip siekdamas padidinti grupės ieškinio efektyvumą bei geriau įgyvendinti šiuo ieškiniu siekiamus tikslus. Taigi, darytina išvada, kad sprendimo *res judicata* galia yra itin svarbus grupės ieškinio požymis, lemiantis, jog teismo procese, kuriame buvo taikomos šiam ieškiniui būdingos taisyklės, priimtas sprendimas saistys visus grupės narius.

Sprendimo *res judicata* galia yra glaudžiai susijusi ir su kitu specifiniu grupės ieškinio aspektu, t.y. ieškiniui taikomais proceso modeliais. Teisės moksle bei praktikoje yra išskiriami šie proceso modeliai: a) grupės nariais tampama aktyviai išreiškus savo valią įstoti į grupės ieškinio procesą (dalyvavimo sistema (angl. – *opt-in*)) (toliau – *opt-in*), b) į grupės ieškinio procesą automatiškai įtraukiami visi šiai grupei priklausantys asmenys, bet jiems suteikiama teisė pasitraukti iš procese (pasitraukimo ar atsisakymo sistema (angl. – *opt-out*))

<sup>87</sup> Tiesioginio ieškinio (angl. – *direct action*) sąvoka Lietuvos teisinėje literatūroje dažniausiai nėra vartojama, tačiau šiame darbe ji yra įsivedama siekiant geriau atspindėti skirtumą tarp grupės ieškinio ir išvestinio ieškinio.

<sup>88</sup> OLSON, Zachary D. *Direct or Derivative: Does It Matter After Gentile v. Rossette?* *The Journal of Corporation Law*, 2008, Nr. 33:2, p. 598.

<sup>89</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje AB „Swedbank“ v. R.N., Nr. 3K-7-173/2010

<sup>90</sup> *Ibid.*

(toliau – *opt-out*)<sup>91</sup>. Įstatymo leidėjo pasirinkimas, kurį modelį įtvirtinti teisiniame reguliavime yra itin svarbus proceso dalyviams, kadangi taikomas modelis lemia, ne tik kokie subjektai bus pripažįstami proceso dalyviais, bet ir kam bus suteikiama teisė į kompensaciją<sup>92</sup>. Pastebėtina, kad teisės moksle gausu skirtingų nuomonių, kuris iš minėtų proceso modelių yra pranašesnis bei užtikrinantis geriausią pažeistų interesų apsaugą, tačiau šiuo metu išskirtina tendencija, jog vis daugiau autorių pasisako už *opt-out* modelio taikymą. Pagrindinis jų argumentas pastarojo modelio naudai yra tai, jog tokiu būdu yra užtikrinama geresnė prieiga prie pažeistų teisių gynimo bei didesnis proceso efektyvumas<sup>93</sup>. Tai pasireiškia tuo, kad suinteresuoti asmenys neturi imtis jokių veiksmų tam, kad jie būtų įtraukti į procesą, be to viename teismo procese yra išsprendžiami visi tapatūs ginčai ir taip apribojamos subjektų galimybės vėl kreiptis į teismą su tapačiu ieškiniu<sup>94</sup>. Tačiau, tolimesnė darbo analizė atskleis, jog modelio pasirinkimas skirtingose valstybėse skiriasi priklausomai nuo įvairių faktorių, pavyzdžiui, tai valstybei būdingų teisinių tradicijų.

Apibendrinant, galime teigti, kad grupės ieškinys, kurio pagrindinis tikslas yra gausių grupių interesų gynimas bei teisinio efektyvumo skatinimas, yra priemonė ne tik užtikrinanti efektyvią pažeistų teisių ir teisėtų interesų gynybą, bet ir priemonė, turinti teigiamą poveikį proceso ekonomijai. Grupės ieškinys paskatina asmenis ginti tiek savo, tiek grupės narių interesus ir taip padidina jų prieigą prie teisinės gynybos. Pavyzdžiui, galimi atvejai kuomet paduoti ieškinį individualiai nėra finansiškai naudinga, tuomet tais atvejais, kaip ir pripažino JAV Aukščiausiasis Teismas, grupės ieškinys suteikia galimybę suinteresuotiems asmenims sujungti savo reikalavimus ir taip pradėti procesą siekiant apginti savo interesus<sup>95</sup>. Taip pat toks procesas lemia civilinio proceso sąnaudų sumažėjimą tiek teismui, tiek patiems ieškovams. Taigi, grupės ieškinys yra efektyvi priemonė išspręsti globalioje visuomenėje kylančias teisines problemas bei užtikrinti veiksmingą pažeistų teisių ir teisėtų interesų gynybą.

---

<sup>91</sup> KRIVKA, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009, p. 173.

<sup>92</sup> O'SULLIVAN, Barry. *Is a Class Action System for Consumers Desirable in Europe? Hibernian Law Journal*, 2010, Nr. 9, p. 127.

<sup>93</sup> MULHERON, Rachael. *Reform of Collective Redress in England and Wales: a Perspective of need. A Research Paper for submission to the Civil Justice Council of England and Wales* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.judiciary.gov.uk/wp-content/uploads/JCO/Documents/CJC/Publications/Other+papers/reform-of-collective-redress.pdf>>.

<sup>94</sup> MOZETIC, Alma M. *Collective redress: a case for opt-out class actions in England and Wales. Civil Justice Quarterly*, 2016, Nr. 35(1), p. 33-34.

<sup>95</sup> UDVARY, Sandor. *The Advantages and Disadvantages of Class Action. Iustum Aequum Salutare*, 2013, Nr. 1, p. 67.

## 2.2. Klasikinis grupės ieškinys JAV, būtinieji jo požymiai

Nors grupės ieškinio ištakos siekia XVII a. Angliją, tačiau tradicinė ieškinio koncepcija buvo išvystyta XIX a. JAV teisinėje sistemoje, kuomet iškilo poreikis išspręsti susidariusią problemine situaciją, kai procesinis bendrininkavimas dėl per didelio ieškovų skaičiaus nebegalėjo efektyviai veikti bei užtikrinti tinkamos pažeistų teisių apsaugos. Šiuolaikinio klasikinio ieškinio egzistavimo pradžia yra laikomi 1938 m., kai buvo priimta FCPT 23 taisyklė. Tačiau 1966 m. minėtoji taisyklė buvo reformuota, kadangi nustatytasis reguliavimas turėjo esminių defektų bei teismui buvo itin sunku valdyti grupės ieškinio procedūrą<sup>96</sup>. Būtent tuomet ir buvo įtvirtintas toks grupės ieškinys, kokį šiandien laikome „klasikiniu“.

Klasikinis amerikietiškas grupės ieškinys galėtų būti apibrėžiamas kaip teismui pareiškiamas ieškovų procesinis dokumentas (ieškinys) asmens, kuris veikia grupės narių, kurie nėra individualiai atstovaujami ieškinį pareiškiančio asmens, bet yra laikomi atstovaujami tokio asmens, vardu, išskyrus atvejus, jei šie asmenys atsisako dalyvauti grupės ieškinyje<sup>97</sup>. Remiantis FCPT, grupės ieškinys gali būti paduodamas dėl bet kokioje srityje kilusio teisinio ginčo, t.y. nėra apribojimų, kurioje srityje gali būti paduodamas grupės ieškinys (dažniausiai tokie ieškiniai yra reiškiami vartotojų teisių, akcininkų teisių apsaugos ir kitose bylose).

Vienas iš elementų, apibūdinančių JAV galiojančių klasikinį grupės ieškinį, yra *opt-out* modelio įtvirtinimas, kuris suteikia grupės nariui teisę pasitraukti iš proceso savo noru ir taip išvengti *res judicata* principo taikymo jo atžvilgiu. Akcentuotina, jog sprendimo *res judicata* galia yra taikoma visiems grupės nariams, nesvarbu, ar teismo sprendimu grupės ieškinys yra patenkinamas, ar ne<sup>98</sup>. Kita vertus, negalima absoliutinti sprendimo *res judicata* galios, kadangi, pavyzdžiui, jei grupė yra netinkamai (neadekvačiai, nesąžiningai) atstovaujama ar grupės nariai nėra tinkamai informuojami apie galimybę atsisakyti dalyvauti grupės

---

<sup>96</sup> MULLENIX, Linda S. *Ending Class Actions as We Know Them: Rethinking the American Class Action*. *Emory Law Journal*, 2014, Vol. 64:399, p. 405.

<sup>97</sup> BUBLIENĖ, D., *et al.* Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo: taikomasis mokslinis tyrimas [interaktyvus]. Vilnius 2008 [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.tm.lt/dok/tyrimai/Moksl\\_tyrimas\\_grupes\\_ieskinys.pdf](http://www.tm.lt/dok/tyrimai/Moksl_tyrimas_grupes_ieskinys.pdf)>, p. 5.

<sup>98</sup> Teisinėje literatūroje taip pat nemažai diskutuojama, ar sprendimas turėtų tapti privalomas, jei jis nėra palankus grupei, ar turėtų būti privalomas tik tais atvejais, kuomet jis yra palankus grupei. Tačiau šiame darbe ši problematika nebus išsamiau analizuojama.

ieškinyje, šis principas nėra taikomas<sup>99</sup>. Taigi, aptartas reguliavimas sudaro išimtį iš galiojančio bendro teisės principo, jog sprendimas negali būti taikomas bylos nagrinėjimo procese nedalyvaujantiems asmenims. Teisės mokslininkai pastebi, kad dėl tokios išimties grupės ieškinio procesas yra išskirtinis, kadangi grupės narių teisė kontroliuoti jų bylos teismo nagrinėjimo eigą aukojama dėl teismo nagrinėjimo efektyvumo<sup>100</sup>. Taigi, šis proceso modelis suteikia galimybę išnagrinėti visus ieškinius, kuriuos sieja tapatūs reikalavimai, vieno proceso metu, taip skatinant teisių gynbos mechanizmo efektyvumą bei ekonomiškumą.

Grupės ieškinyje dalyvauja keletas subjektų grupių. Pirmiausia, tai yra grupės atstovai, kurie yra laikomi ieškovais grupės ieškinio procese – aktyviai veikiantys grupės nariai, kurių reikalavimai yra tipiški kitų grupės narių reikalavimams<sup>101</sup>. Kita kategorija subjektų – tai visi kiti grupės nariai, kurie aktyviai nedalyvauja procese, tačiau jų teisėti interesai yra atstovaujami procese. Šios dvi subjektų kategorijos sudaro grupę, kuri turi būti apibrėžta objektyviais kriterijais tam, kad teismas galėtų nustatyti ginčo subjektus bei įvertinti, kam, proceso pabaigoje, bus taikomas teismo sprendimas. Pavyzdžiui, *Daar v. Yellow Cab Co.*<sup>102</sup> byloje grupė buvo apibrėžta kaip asmenys, kurie tam tikru metu naudojosi tam tikromis transporto paslaugomis, t.y. visi asmenys, kurie tam tikru byloje nurodytu metu naudojosi Geltonojo taksi paslaugomis. Darytina išvada, jog nėra reikalaujama, kad grupės nariai būtų konkrečiai apibrėžti, pakanka, kad apibrėžimas būtų toks, kad „teismui nebūtų sudėtinga nustatyti grupės ribų, o vėliau ir jos asmeninės sudėties“<sup>103</sup>. Be jau paminėtų subjektų, kurie yra vienaip ar kitaip yra susiję su grupės ieškiniu, procese taip pat dalyvauja ir advokatas. Privalomas teisės srities specialisto dalyvavimas procese yra numatytas ir JAV teisės nuostatose. Taigi, būtent tokios subjektų kategorijos yra būdingos klasikiniam grupės ieškiniui.

Svarbu paminėti, kad suinteresuoti asmenys, siekiantys pateikti grupės ieškinį, nėra įpareigoti, prieš kreipiantis į teismą, kreiptis į atsakovą ir pateikti jam pretenziją. Kitaip

---

<sup>99</sup> BUBLIENĖ, D., *et al.* Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo: taikomasis mokslinis tyrimas [interaktyvus]. Vilnius 2008 [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.tm.lt/dok/tyrimai/Moksl\\_tyrimas\\_grupes\\_ieskinys.pdf](http://www.tm.lt/dok/tyrimai/Moksl_tyrimas_grupes_ieskinys.pdf)>, p. 42.

<sup>100</sup> KRIVKA, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009, p. 205.

<sup>101</sup> BUSCHKINT, Ilana T. *The Viability of Class Action Lawsuits in a Globalized Economy – Permitting Foreign Claimants to be Members of Class Action Lawsuits in the U.S. Federal Courts*. *Cornell Law Review*, 2005, Vol. 90:1563, p. 1570.

<sup>102</sup> *Daar v. Yellow Cab Co.*, [1964], 67 Cal. 2d 695, JAV.

<sup>103</sup> KRIVKA, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009, p. 185.

tariant, klasikiniam grupės ieškiniui nėra nustatyta jokia išankstinė ginčo sprendimo ne teisme tvarka. Tačiau tam, kad ieškinys teisme būtų kvalifikuojamas kaip grupės ieškinys, turi būti įgyvendinti nustatyti reikalavimai. FCPT 23 taisyklėje yra nustatyti keturi būtinieji požymiai: a) kiekybės kriterijus (angl. – *numerosity*); b) bendrumo požymis (angl. – *commonality*) c) tipiškumo kriterijus (angl. – *typicality*); d) atstovavimo tinkamumo kriterijus (angl. – *adequacy of representation*).

Pirmasis požymis, kurį turi atitikti grupė, yra kiekybės kriterijus, t.y. grupė turi būti tokia gausi, kad visų jos narių įtraukimas į bylos procesą yra neįmanomas ar nepraktiškas<sup>104</sup>. Kitaip tariant, bylos nagrinėjimas taikant grupės ieškinio proceso taisykles, o ne reiškiant individualų ieškinį tuo pačiu pagrindu ir dėl to paties dalyko, būtų naudingesnis bei efektyvesnis kilusio ginčo sprendimo būdas. Svarbu atkreipti dėmesį, kad JAV teisiniame reguliavime nėra apibrėžtas tikslus grupės narių skaičius, kuris yra būtinas siekiant pateikti grupės ieškinį, ir todėl kiekvienu konkrečiu atveju teismas turi diskreciją vertinti, ar grupės narių skaičius laikytinas pakankamai gausiu. Tačiau dažniausiai grupės JAV teismų praktikoje pasižymi itin dideliu narių skaičiumi<sup>105</sup>.

Antrasis kriterijus – bendrumo požymis, kuris reiškia, kad grupę turi vienyti teisės ar fakto bendrumas, tapatus visų grupės narių atžvilgiu. Teisės klausimų bendrumas reiškia, kad visiems gausios grupės nariams egzistuoja bendri teisės klausimai, o bendrų fakto klausimų buvimas reiškia, kad egzistuoja bendri juridiniai faktai arba įvykiai, susiję su kiekvieno grupės nario teisėmis ir interesais<sup>106</sup>. Tam, kad šis reikalavimas būtų įvykdytas, pakanka bent vieno bendro teisės ar fakto klausimo, o sprendimas, kuris bus taikomas visai grupei, ir bus priimtas būtent tik dėl bendro klausimo.

Trečiasis, kuris yra glaustai susijęs su prieš tai aptartuoju, yra tipiškumo kriterijus, kuris reiškia, kad ieškinys ar gynyba yra tipiškas visiems subjektams, sudarantiems grupę<sup>107</sup>. Kitaip tariant, šis reikalavimas galėtų būti aiškinamas taip, kad, jei susiklostytų tokia situacija, kad kiekvienas grupės narys turėtų ginti savo pažeistus teisėtus interesus ir teises individualiai, visi jie pasirinktų tokį patį gynybos būdą kaip ir kiti grupės nariai. Be to,

---

<sup>104</sup> HEAPS, John; JACKSON, Simon. *US-style litigation and the spread of the class action. Law and Financial Markets Review*, 2007, Vol. 1, Issue 2, p. 137.

<sup>105</sup> Pavyzdžiui, *Wal-Mart Stores, Inc. v. Dukes* byla (2011 m.), JAV, yra laikoma gausiausia byla per visą grupės ieškinio istoriją JAV – grupę sudarė 1,5 mln. „Wal-mart“ parduotuvių tinklo darbuotojų moterų.

<sup>106</sup> KRIVKA, Egidijus. Grupės ieškinys – veiksminga teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo priemonė. *Jurisprudencija*, 2007, Nr. 4(94), p. 32.

<sup>107</sup> PACE, Nicholas M. *Class Actions in the United States of America: an Overview of the Process and the Empirical Literature* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <[http://globalclassactions.stanford.edu/sites/default/files/documents/USA\\_\\_National\\_Report.pdf](http://globalclassactions.stanford.edu/sites/default/files/documents/USA__National_Report.pdf)>, p. 7.

grupės narių ir grupės atstovo ieškinys turi būti pagrįstas ta pačia teisės teorija bei turi kilti iš tų pačių faktų ar praktikos<sup>108</sup>.

Paskutinis reikalavimas, taikomas grupės ieškiniui, yra atstovavimo tinkamumo kriterijus. Šis kriterijus yra aktualus, kadangi, pavyzdžiui, akcininkų grupės ieškinio atveju, atstovas atstovauja ne tik save, bet taip pat ir kitus akcininkus, kuriuos sieja bendri interesai<sup>109</sup>. FCPT 23 taisyklėje nustatyta, kad atstovas turi sąžiningai bei adekvačiai atstovauti grupės interesus. Sąžiningumo reikalavimas reiškia, kad savo įgaliojimus atstovauti grupei jis vykdys tinkamais ir teisėtais būdais gindamas visų grupės narių teises ir teisėtus interesus, maksimaliai naudodamas savo jėgas, žinias ir kitus savo asmeninius sugebėjimus<sup>110</sup>. Atstovo teisių ir teisėtų interesų gynbos adekvatumas reiškia, kad jis atitinka teisinius kriterijus<sup>111</sup>. Šis reikalavimas yra itin svarbus, kadangi, kaip ir buvo minėta aukščiau, aptariant *res judicata* galią, teismo sprendimas sukels teisinę pasekmę ne tik atstovui, bet ir visiems grupės nariams, nors jie ir nedalyvavo procese. Taigi, manytina, jog šių reikalavimų įtvirtinimo pagrindinis tikslas yra užtikrinti tinkamą nedalyvaujančių procese asmenų interesų apsaugą bei apsaugoti juos nuo nekompetentingo ar nesąžiningo atstovavimo.

Be jau aptartų FCPT nustatytų keturių reikalavimų, kurių įgyvendinimas yra būtina sąlyga tam, kad ieškinys būtų nagrinėjamas pagal grupės ieškinio proceso taisyklės, teismas be to dar turi nustatyti, ar grupės ieškinys taip pat tenkina ir FCPT 23 taisyklės (b) dalyje nustatytus reikalavimus. Jei yra nustatoma, jog visos reikiamos sąlygos yra įgyvendintos bei visi reikalavimai, nustatyti FCPT 23 taisyklėje, yra tenkinami, tuomet teismas tvirtina (sertifikuoja) grupę<sup>112</sup>. Sertifikavimo momentas grupės ieškinyje yra itin svarbus ieškinio šalims, kadangi būtent nuo tada pateiktas ieškinys yra pripažįstamas grupės ieškiniu ir toliau yra nagrinėjamas pagal grupės ieškiniui taikomas teisinės normas.

Apibendrinant, manytina, kad aptartais reikalavimais yra siekiama įvertinti, ar grupės ieškinio procesas yra tinkama bei efektyvi priemonė konkrečioje situacijoje, ar grupės narių reikalavimai yra pakankamai susiję tarpusavyje bei ar bus tinkamai ir sąžiningai atstovaujami

---

<sup>108</sup> *Ibid*, p. 7.

<sup>109</sup> OQUENDO, Angel R. *Six Degrees of Separation: from Derivative Suits to Shareholder Class Actions*. *Wake Forest Law Review*, 2013, Nr. 48, p. 655;

<sup>110</sup> KRIVKA, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009, p. 146.

<sup>111</sup> *Ibid*, p. 146.

<sup>112</sup> BUSCHKINT, Ilana T. *The Viability of Class Action Lawsuits in a Globalized Economy – Permitting Foreign Claimants to be Members of Class Action Lawsuits in the U.S. Federal Courts*. *Cornell Law Review*, 2005, Vol. 90:1563, p. 1570.

processe nedalyvaujančių subjektų interesai. Taigi, galima teigti, jog klasikinis ieškinys JAV yra išplėtotas bei dažnai naudojamas teisinis institutas, kuriam būdingas aiškus, išsamus teisinis reglamentavimas bei tikslas užtikrinti efektyvesnę, veiksmingesnę pažeistų teisių bei teisėtų interesų gynybą.

### 2.3. Grupės ieškinys Europoje

Rašto darbe jau buvo aptarti tiek bendri grupės ieškinio bruožai bei sąvoka, kuri apjungia esminius bruožus ir leidžia suprasti teorinę grupės ieškinio prasmę, tiek ir JAV klasikinio ieškinio specifika. Tačiau grupės ieškinys gali būti suprantamas ir kitaip, priklausomai nuo to, kokiems jo bruožams bei charakteristikoms bus suteikiamas prioritetas. Jeigu esminiu grupės ieškinio požymiu laikysime ne tai, kad juo yra atstovaujama grupė kaip visuma, t.y. ne grupės ieškinio ieškovo tipą, bet grupės ieškinio tikslą – ginti tam tikros grupės teises bei teisėtus interesus – tuomet toks ieškinys gali būti apibrėžiamas kaip teismui pareiškiamas procesinis dokumentas, kurio atstovaujami grupės interesai ir ginamos grupės teisės, o naudos gavėjas yra būtent minėta grupė<sup>113</sup>. Taigi, esant tokiam grupės ieškinio apibrėžimui, grupės ieškiniiais gali būti laikomi ir atstovaujantieji bei kolektyviniai ieškiniai.

Nors grupės ieškinys pirmiausia buvo pradėtas naudoti Anglijoje dar XVII a., tačiau kontinentinėje Europoje kolektyvinių interesų gynimo poreikis bei pirmosios iniciatyvos pastebimos tik XX a. antroje pusėje. Europos Bendrijos institucijos tik 1985 m., po 1982 m. Gento mieste Europos Komisijos surengto seminario paskelbė memorandumą dėl „Vartotojų galimybės kreiptis į teismus“, kuriame Europos Komisija be kita ko pirmą kartą nagrinėjo ir kolektyvinių interesų teisminės gynybos sistemos sukūrimą<sup>114</sup>. Po šio memorandumo sekė kelios iniciatyvos<sup>115</sup>, tačiau pastaruoju metu, kuomet Europos Sąjungos lygmenyje jaučiamas vis didesnis poreikis įtvirtinti nuoseklų bei veiksmingą kolektyvinių ginčų sprendimo mechanizmą, kuris užtikrintų prieigą prie teisingumo kiekvienam suinteresuotam subjektui, Europos Sąjungos institucijos ėmėsi aktyvesnių veiksmų, siekiant įgyvendinti šiuos

---

<sup>113</sup> KRIVKA, E. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje. *Jurisprudencija*, 2004, t. 52(44), p. 152.

<sup>114</sup> 2008 m. vasario 14 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė Nr. 2008/C 162/01 dėl Grupinių ieškinių vaidmens ir teikimo tvarkos apibrėžties Bendrijos vartotojų apsaugos teisės srityje [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=uriserv:OJ.C\\_.2008.162.01.0001.01.LIT](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2008.162.01.0001.01.LIT)>, p. 4.

<sup>115</sup> Pavyzdžiui, direktyva Nr. 98/27/EC dėl uždraudimų siekiant apsaugoti vartotojų interesus, taip pat aplinkos apsaugos srityje – Orhuso konvencija.

uždavinius. 2008 m. buvo priimta Žalioji knyga dėl kolektyvinio žalos atlyginimo<sup>116</sup> (toliau – Žalioji knyga) bei Baltoji knyga dėl ieškinių atlyginti žalą, patirtą dėl Europos Bendrijos antimonopolinių taisyklių pažeidimo (toliau – Baltoji knyga)<sup>117</sup>. Svarbu paminėti, jog kuriamos iniciatyvos sulaukė ir kritikos iš suinteresuotų subjektų dėl jų nenuoseklumo bei prieštaravimų viena kitai. Taigi, Europos Komisija, siekdama sukurti veiksmingą sistemą bei nustatyti kolektyvinių ieškinių bendruosius teisinius principus, surengė viešas konsultacijas, kuriose įvairios suinteresuotos grupės galėjo pareikšti savo nuomonę bei požiūrį į kuriamą kolektyvinių ieškinių sistemą. Viešų konsultacijų rezultatai buvo apibendrinti bei pagrindiniai kolektyvinių ieškinių bendrieji teisiniai principai buvo nustatyti 2013 m. Europos Komisijos komunikate dėl Europos horizontaliosios kolektyvinio teisių gynimo sistemos kūrimo<sup>118</sup> (toliau – Komunikatas) bei rekomendacijoje dėl Sąjungos teisės aktuose įtvirtintų teisių pažeidimo atvejais taikytinų valstybių narių įpareigojamųjų ir kompensacinių kolektyvinio teisių gynimo mechanizmų bendrųjų principų<sup>119</sup> (toliau – Rekomendacija).

Prieš pradėdant analizuoti Europos kolektyvinių teisių gynimo mechanizmus, svarbu pabrėžti, kad visoje Europos Sąjungoje šiuo metu nėra vieningos kolektyvinio ieškinio koncepcijos, kuri būtų taikoma visose šalyse narėse, ir valstybės pačios nustato tvarką, kuria remiantis gali būti reikalaujama kolektyvinės žalos atlyginimo. Kaip ir pastebėjo Europos Komisija Komunikate, pirmiausia skiriasi šių procedūrų taikymo sritis, atstovaujančiųjų organizacijų, individualių ieškovų ir įmonių galimybė jomis naudotis, ieškovų grupės sudarymo principai (*opt-in* ar *opt-out* modeliai) ir bylinėjimosi finansavimo bei priteistos sumos paskirstymo būdai. Toks skirtingas reguliavimas gali lemti, jog teisės subjektai, tokie kaip valstybių narių piliečiai ar įmonės, neturės galimybės apginti savo teisių ir teisėtų interesų arba šios galimybės nebus vienodos ir tai lems skirtingą įvairių šalių piliečių ar ūkio subjektų padėtį. Taigi, atsižvelgdama į esamą poreikį, Europos Komisija ėmėsi veiksmų, kuriais buvo siekiama sukurti sistemą, kuri užtikrintų kolektyvinių teisių gynimą.

---

<sup>116</sup> 2008 m. lapkričio 27 d. Europos Bendrijos Komisijos žalioji knyga KOM(2008) 794 dėl kolektyvinio žalos atlyginimo vartotojams [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A52008DC0794>>.

<sup>117</sup> 2008 m. balandžio 2 d. Europos Bendrijos Komisijos baltoji knyga KOM(2008) 165 dėl ieškinių atlyginti žalą, patirtą dėl EB antimonopolinių taisyklių pažeidimo galutinis [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52008DC0165>>.

<sup>118</sup> 2013 m. birželio 11 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui KOM(2013) 401 dėl Europos horizontaliosios kolektyvinio teisių gynimo sistemos kūrimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52013DC0401>.

<sup>119</sup> 2013 m. birželio 11 d. Europos Komisijos rekomendacija 2013/396/ES dėl Sąjungos teisės aktuose įtvirtintų teisių pažeidimo atvejais taikytinų valstybių narių įpareigojamųjų ir kompensacinių kolektyvinio teisių gynimo mechanizmų bendrųjų principų. *OL*, 2013 L 201 p. 60.



Analizuojant aukščiau minėtus dokumentus, pastebėtina, kad, nors JAV galiojantis grupės ieškinys laikomas klasikiniu ieškiniu, Europos Sąjungos institucijos, siekdamos sukurti vieningą kolektyvinių teisių gynimo mechanizmą, nusprendė neįtvirtinti tokios ieškinio koncepcijos, kuri būtų analogiška JAV grupės ieškiniui. Tokią poziciją išsakė ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas<sup>120</sup>, o Europos Komisija Komunikate pabrėžė, jog kolektyvinį teisių gynimą būtina atskirti nuo grupės ieškinių, būdingų JAV teisės sistemai. Tačiau, nepaisant to, Europos kolektyvius ieškinius galima priskirti prie grupės ieškinių, kuomet, pateikiant jų sąvoką, prioritetą yra teikiamas grupės ieškinio tikslui<sup>121</sup>. Taigi, nors Europos kolektyvinio ieškinio negalima visiškai tapatinti su JAV galiojančiu klasikiniu grupės ieškiniu, tačiau Europoje siūlomas ieškinys gali būti laikomas grupės ieškiniu, jei taikysime platesnį grupės ieškinio suvokimą ir neapsiribosime vien tik JAV suformuluota sąvoka bei praktika. Be to, akivaizdu, jog absoliutus šių dviejų ieškinių tipų atribojimas nėra įmanomas ir dėl to, kad esminis jų bruožas – gausios grupės narių teisių bei teisėtų interesų gynimas – yra būdingas tiek JAV, tiek Europos Sąjungoje įtvirtintiems ieškiniams.

Šiuose Europos Komisijos dokumentuose nebuvo suformuluotos konkrečios taisyklės ar teisės nuostatos, tačiau buvo nustatyti rekomendaciniai principai valstybėms narėms, kurių analizė leidžia atskleisti Europos Sąjungos kolektyvinio ieškinio bendrą charakteristiką<sup>122</sup>. Kuriant kolektyvinių teisių gynimo mechanizmą, vienas iš daugiausia diskusijų sulaukusių klausimų buvo, ar šiai gynimo sistemai turėtų būti būdingas *opt-in* ar *opt-out* modelis. Žaliojoje knygoje buvo įvertinta *opt-out* modelio nauda tiek proceso šalims, tiek teisingumo vykdymo efektyvumui bei išsakytas palankus požiūris į šio modelį pritaikymą Europos Sąjungoje, tačiau Europos Komisija pasirinko mažiau rizikingą *opt-in* modelį ir nustatė, jog „bet kokia šio principo išimtis turi būti grindžiama tinkamu teisingumo vykdymu“<sup>123</sup>. Toks pasirinkimas buvo grindžiamas keliomis priežastimis, tokiomis kaip rizika paskatinti

---

<sup>120</sup> 2008 m. vasario 14 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė Nr. 2008/C 162/01 dėl Grupinių ieškinių vaidmens ir teikimo tvarkos apibrėžties Bendrijos vartotojų apsaugos teisės srityje [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=uriserv:OJ.C\\_.2008.162.01.0001.01.LIT](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2008.162.01.0001.01.LIT)>.

<sup>121</sup> Grupės ieškinys – teismui pareiškiamas procesinis dokumentas, kurio atstovaujami grupės interesai ir ginamos grupės teisės, o naudos gavėjas yra būtent minėta grupė.

<sup>122</sup> GAMBLE, Roger. *Not a class act (yet): Europe moves softly towards collective redress*. *European Competition Law Review*, 2016, Nr. 37(1), p. 16.

<sup>123</sup> 2013 m. birželio 11 d. Europos Komisijos pranešimas spaudai „Komisija rekomenduoja valstybėms narėms įdiegti kolektyvinio teisių gynimo mechanizmus, kad būtų užtikrinta veiksminga prieiga prie teisingumo“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <[http://europa.eu/rapid/press-release\\_IP-13-524\\_lt.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-524_lt.htm)>.

nepagrįstus ieškinius bei piktnaudžiavimą šia teisine priemone. Tačiau viena pagrindinių priežasčių atmesti *opt-out* modelio taikymą buvo tai, kad jis neužtikrina grupės narių autonomijos ir galimai pažeidžia Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos<sup>124</sup> (toliau – ŽTPLAK) 6 str., kuris garantuoja asmens teisę į efektyvią teisminę gynybą. Kitaip tariant, gali susiklostyti tokia situacija, kuomet neinformuoti asmenys bus saistomi sprendimo, priimto procese, apie kurį jam nebuvo pranešta, o tai galėtų lemti grėsmę asmens teisei pasirinkti, ar pradėti bylinėjimosi procesą<sup>125</sup>. Tačiau, kita vertus, akcentuotina, jog teisinėse sistemose, kuriose yra įtvirtintas aptariamasis modelis, yra užtikrinama, kad suinteresuoti subjektai būtų tinkamai informuoti apie procesą bei galimybę iš jo išstoti, taip pat įtvirtinami „saugikliai“, kurie garantuoja tinkamą bei sąžiningą nedalyvaujančių asmenų interesų apsaugą. Kaip pastebi teisės mokslininkai, *opt-out* modelis suteikia galimybę gauti kompensaciją ir tais atvejais, kuomet reikalavimai yra per maži, kad būtų finansiškai naudinga juos reikšti individualiai, o didžiausia žala, kurią gali patirti grupės nariai, tai yra negauti kompensacijos, kurios taip pat būtų negavę, jei būtų nesikreipę į teismą savarankiškai<sup>126</sup>. Taigi, manytina, kad įtvirtinus piktnaudžiavimą ribojančias nuostatas bei tinkamas apsaugos priemones, pavyzdžiui, nuostatas, užtikrinančias, kad suinteresuoti subjektai būtų informuojami apie teismo procesą, taip pat, jog apie procesą nežinantys asmenys nebūtų atsakingi už bylinėjimosi išlaidų atlyginimą, *opt-out* modelio taikymas neturėtų lemti ŽTPLAK nuostatų pažeidimo, priešingai, šis modelis galėtų prisidėti prie efektyvesnės teisių gynybos bei užtikrinti, kad kuo daugiau suinteresuotų subjektų turėtų galimybę apginti savo interesus.

Analizuojant tiek JAV, tiek kitų valstybių praktiką, galima pastebėti, jog grupės ieškiniai kartais tampa piktnaudžiavimo bylinėjimusi įrankiu, todėl, siekdama užkirsti tam kelią, Europos Komisija nurodė, kad procesinių „saugiklių“ įtvirtinimas yra itin svarbus. Jau aptartame JAV galiojančiame teisiniame grupės ieškinio reguliavime yra įtvirtinti tokie elementai ir priemonės, kurie padėjo klasikiniam grupės ieškiniui tapti labai veiksminga, efektyvia procedūra teisių gynimo procese bei kurie sustiprino atgrasomąjį tokio ieškinio poveikį. Pavyzdžiui, sėkmės mokestis advokatams, baudinių nuostolių atlyginimas. Šios

---

<sup>124</sup> Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.

<sup>125</sup> JUSKA, Zygmantas. *The future of collective antitrust redress: is something new under the sun? Global Competition Litigation Review*, 2015, Nr. 8(1), p. 22.

<sup>126</sup> LESKINEN, Charlotte. *Collective Antitrust Damages Actions in the EU: the Opt-in v. the Opt-out model* [interaktyvus]. *Working Paper IE Law School*, 2010, Nr. 10-03 [žiūrėta 2016 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <[http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1612731](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1612731)>, p. 44.

priemonės ne tik padidino grupės ieškinių populiarumą bei ekonominį suinteresuotumą pareikšti tokį ieškinį, bet taip pat sudarė galimybes piktnaudžiauti bylinėjimusi bei sąlygojo neigiamų ekonominių padarinių atsiradimą<sup>127</sup>. Norėdama išvengti tokios situacijos Europoje bei siekdama sukurti tokį mechanizmą, kuris išsaugotų suinteresuotoms proceso šalims taikomas procedūrinės apsaugos priemones ir garantijas, Europos Komisija savo Rekomendacijoje pabrėžė, jog kuriant kolektyvinių ieškinių sistemą reikėtų vengti to, kas yra svetima valstybių narių teisinei tradicijai bei aiškiai nurodė, jog baudinių nuostolių atlyginimas ar advokatų sėkmės mokestis neturėtų būti leidžiamas<sup>128</sup>. Taigi, analizuojant europines iniciatyvas dėl kolektyvinių teisių gynimo mechanizmo bei kuriamus šios sistemos bendruosius principus, akivaizdu, kad reguliavimas, kurį siekiama įtvirtinti Europos Sąjungoje bei valstybėse narėse, atspindi griežtesnę Europos Komisijos poziciją kolektyvinių teisių gynimo procedūros atžvilgiu bei siekius apsaugoti valstybių narių teises sistemas, teisės subjektus nuo nepagrįstų teisminių procesų bei galimų neigiamų padarinių, kurie buvo pastebėti JAV.

Tik pradėjus šiame darbe analizuoti grupės ieškinio bei kolektyvinio teisių gynimo iniciatyvas, buvo pastebėta, jog Europoje nėra vieningos tokių ieškinių sistemos bei kiekviena valstybė narė turi savo individualų šių procedūrų reglamentavimą. Be to, kaip pastebėjo Egidijus Krivka monografijoje „Viešojo intereso gynimas civiliniame procese“, kai kurie mokslininkai neigia grupės ieškinių buvimą Europoje, teigdami, kad grupės ieškiniams negalima priskirti asociacijų (organizacijų) ieškinių, nes mano, jog ieškiniai skirstytini pagal atstovaujancio ieškovo tipą. Tačiau, kaip jau ir buvo aptarta šiame darbe, jei apibrėžiant, kas yra grupės ieškinys, prioritetą teiksime ieškinio tikslui, o ne ieškovo tipui, tuomet neabejotinai ir kolektyviniai, asociacijų ieškiniai ar kitokios formos ieškiniai, kurių pagrindinis tikslas „gausios asmenų grupės patirtos žalos atlyginimas ar prieš gausias grupes nukreiptų neteisėtų veiksmų uždraudimas“<sup>129</sup>, gali būti priskiriami prie grupės ieškinių, nepaisant to, kad jie ir nėra analogiški JAV klasikiniams grupės ieškiniams. Taigi, galima būtų nesutikti su kai kurių autorių nuomone bei teigti, jog vis dėlto grupės ieškiniai, juos

---

<sup>127</sup> LESKINEN, Charlotte. *Recent developments on collective antitrust damages actions in the EU*. *Global Competition Litigation Review*, 2011, Nr. 4(2), p. 85.

<sup>128</sup> GAMBLE, Roger. *Not a class act (yet): Europe moves softly towards collective redress*. *European Competition Law Review*, 2016, Nr. 37(1), p. 3.

<sup>129</sup> KRIVKA, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas grupės ieškiniu: iššūkiai ir galimybės*. *Teisės problemos*, 2015, Nr. 1(87), p. 92.

suprantant plačiau nei vien tik kaip klasikinį grupės ieškinį, egzistuoja Europos valstybių teisinėse sistemose.

Anglijoje, kaip ir kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse, nėra grupės ieškinio, kuris būtų identiškas klasikiniam ieškiniui, tačiau, neabejotinai, nagrinėjant valstybių narių teises sistemas, galime atpažinti kolektyvinių teisių gynimo būdus, kurie būtų JAV veikiančio klasikinio grupės ieškinio atspindžiai. Būtent tokiu galėtų būti laikomas grupės ieškiny (angl. – *Group Litigation Order*) (toliau – GLO), kuris buvo priimtas 2000 m. gegužės 2 d. bei yra įtvirtintas Jungtinės Karalystės civilinio proceso taisyklėse (angl. – *Civil Procedure Rules*)<sup>130</sup> bei kurio esmė yra fizinių ar juridinių asmenų individualių ieškinių, kuriuos sieja bendras teisės ar fakto klausimas, grupavimas į viena procesą<sup>131</sup>. Taigi, akivaizdu, jog šis pažeistų teisių gynimo būdas, kuris reiškia, kad, nors ieškiniai ir yra nagrinėjami bendrai, jie vis tiek išlieka individualūs, neatkartoja klasikinio grupės ieškinio koncepcijos, kuomet gausi asmenų grupė paduoda bendrą ieškinį teismui. Tačiau kaip ir JAV, taip ir Anglijoje tokiu teisiniu reguliavimu yra siekiama užtikrinti efektyvesnę bei veiksmingesnę suinteresuotų subjektų teisių gynimą, o teisė pradėti tokį procesą suteikiama tada, kuomet suinteresuotas šalis sieja bendri fakto ar teisės klausimai. Kitaip tariant, tiek Anglijoje, tiek JAV yra įtvirtintas bendrumo reikalavimas. Lietuvoje nuo 2015 m.<sup>132</sup> įtvirtinta grupės ieškinio koncepcija iš dalies yra artimesnė klasikiniam grupės ieškiniui nei GLO, kadangi jos esmė yra tai, kad į teismą kreipiasi didelės grupės asmenų, kurių esminis požymis yra tas, kad „grupę sieja tapačios arba panašios faktinės aplinkybės teikiamo ieškinio atžvilgiu ir grupės ieškiny yra tikslingesnis, efektyvesnis ir tinkamesnis būdas išspręsti konkretų ginčą negu individualūs ieškiniai“<sup>133</sup>. Tačiau, nepaisant to, kad gausioms grupėms, taigi, ir akcinių bendrovių akcininkams, yra suteikiamos galimybės siekti

---

<sup>130</sup> GLO reguliavimas yra įtvirtintas Jungtinės Karalystės civilinio proceso taisyklių 19.10-19.15 dalyse bei Jungtinės Karalystės civilinio proceso taisyklių praktinio pritaikymo paaiškinimų (angl. – *United Kingdom Civil Procedure Practice Direction*) 19B dalyje.

<sup>131</sup> ANDREWS, Neil. *Multi-Party Proceedings in England: Representative and Group Actions* [interaktyvus]. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 2001, Nr. 11:249 [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1199&context=djcl>>, p. 258.

<sup>132</sup> Iki 2015 m. sausio 1 d. galiojęs įstatyminis reguliavimas, įtvirtintas LR CPK 49 str. 6 d. nebuvo efektyvi norma, galėjusi sudaryti galimybes pasinaudoti grupės ieškiniu, kadangi nebuvo nustatytas tokio ieškinio įgyvendinimo mechanizmas. Šį teiginį patvirtino ir Lietuvos apeliacinis teismas 2009 m. birželio 2 d. nutartyje civilinėje byloje *V.J. v. Lietuvos Respublika*, Nr. 2-492/2009 teigdamas, jog teismas negali nagrinėti pateikto ieškinio kaip grupės ieškinio, nes galiojančiame teisiniame reguliavime nėra taisyklių, pagal kurias turėtų būti nagrinėjamas toks ieškiny, be to, toks ieškiny negali būti pareikštas išvis, kadangi nėra grupės ieškinį reglamentuojančių teisės normų.

<sup>133</sup> KAVALIAUSKAITĖ, Regina. *Grupės ieškiny: kaip sėkmingai apginti kolektyvinius interesus* [interaktyvus]. „*Versum*“ *biuro svetainė* [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.versum.lt/civilinis-procesas/grupes-ieskinys-kaip-sekmingai-apginti-kolektyvinius-interesus>>.

kolektyvinių teisių gynimo tokiu būdu, šie ieškiniai Europoje nesulaukia tokio populiarumo kaip JAV ir suinteresuoti asmenys dažniau renkasi kitus savo asmeninių teisių gynimo būdus<sup>134</sup>. Svarbu paminėti, kad ne visos valstybės savo teisiniame reguliavime yra įtvirtinusios nuostatos, apimančias visus grupės ar kolektyvinius ieškinius, kurie gali būti paduoti visose srityse (pavyzdžiui, tiek Anglijoje, tiek Lietuvoje, tiek ir JAV nėra išskiriamos sritys, kuriose gali būti paduodamas grupės ieškinys teismui). Viena iš tokių valstybių yra Vokietija, kurioje yra įtvirtintas kolektyvinės žalos atlyginimas tik konkrečiose srityse. Pavyzdžiui, Kapitalo rinkų investuotojų ieškinių įstatymas (angl. – *The Capital Market Investors' Model Claims Act*, vok. – *Kapitalanleger – Musterverfahrensgesetz*) (toliau – KapMuG)<sup>135</sup>, kuris užtikrina efektyvesnę būtent investuotojų ieškinių, kuriuos sieja bendri teisės ar fakto klausimai, nagrinėjimą<sup>136</sup>.

Kaip ir klasikinio grupės ieškinio atveju, taip ir minėtose valstybėse, pirmiausia, asmenys, siekiantys paduoti grupės ieškinį, turi sudaryti grupę. Priešingai nei JAV, kurios teisiniame reguliavime nėra nustatyta minimalaus grupės narių skaičiaus ir kiekviena situacija yra vertinama individualiai, Lietuvos teisiniame reguliavime yra įtvirtintas minimalus dvidešimties fizinių ar juridinių asmenų reikalavimas<sup>137</sup>. Anglijoje iš dalies buvo pasekta JAV pavyzdžiui ir nebuvo įtvirtintas minimalus narių skaičius. Tačiau, analizuojant susiklosčiusią GLO praktiką, galima daryti išvadą, jog, siekiant pradėti GLO procedūrą, reikalingi mažiausiai penki ieškiniai<sup>138</sup>. Ne tik grupės sudarymas, tačiau ir pačios grupės apibrėžimas yra vienas iš elementų, kurie yra svarbūs teikiant grupės ieškinį. Kaip ir buvo minėta, grupės sertifikavimas JAV yra itin svarbus etapas dar prieš pradėdant ieškiniui taikyti grupės ieškinio taisykles. Tačiau ne visose teisinėse sistemose yra laikomasi tokios pat pozicijos. Pavyzdžiui, pradėdant GLO procesą sertifikavimas ar kitoks grupės apibrėžimas nėra taikomas, teismas dažniausiai tik nustato datą, iki kurios visi norintys prisijungti prie ieškinio turi tai padaryti.

---

<sup>134</sup> Pavyzdžiui, Anglijoje nuo GLO įtvirtinimo, t.y 2000 m., iki 2015 m. lapkričio mėn. buvo pareikšti 94 ieškiniai. (Remiantis Teisingumo Ministerijos duomenimis. Prieiga per internetą: <<https://www.justice.gov.uk/courts/rcj-rolls-building/queens-bench/group-litigation-orders>>).

<sup>135</sup> Kapitalo rinkų investuotojų ieškinių įstatymas (angl. – *The Capital Market Model Claims Act*, vok. – *Kapitalanleger-Musterverfahrensgesetz* (KapMuG)) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.gesetze-im-internet.de/englisch\\_kapmug/](http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_kapmug/)>.

<sup>136</sup> FAGAN, Neil; HASS, Detlef. *US class action: will the EU follow suit? European Lawyer*, 2005, Nr. 53, p. 32.

<sup>137</sup> LR CPK 441<sup>3</sup> str. 2 d. 1 p.

<sup>138</sup> *Class and Group Actions 2016: England and Wales* [interaktyvus]. *International Comparative Legal Guides* [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.iclg.co.uk/practice-areas/class-and-group-actions/class-and-group-actions-2016/england-and-wales>>.

Vienas iš grupės ieškinį apibūdinančių elementų yra tai, jog gausią grupę, kurią sieja bendri teisės ar fakto klausimai, atstovauja paskirtas atstovas. Tinkamas bei adekvatus atstovavimas grupės narių interesams yra viena iš prielaidų tam, kad pateiktas ieškinys galėtų būti nagrinėjamas pagal grupės ieškinio proceso taisykles. Tokios pozicijos laikosi tiek Anglijos ir Lietuvos įstatymų leidėjai, tiek ir Europos Komisija, kuri, plėtodama kolektyvinį teisių gynimo mechanizmą, pabrėžė, jog valstybės narės savo teisiniame reguliavime privalo įtvirtinti tokias nuostatas, kurios užtikrintų, jog atstovas atitiks aiškiai apibrėžtus tinkamumo kriterijus. Pavyzdžiui, LR CPK 441<sup>4</sup> str. 5 d. yra nustatytos grupės atstovo pareigos, tokios kaip atstovo sąžiningumas, kompetencija, interesų konfliktų su grupės nariais nebuvimas. Kitaip tariant, minėtas straipsnis įtvirtina tinkamo atstovavimo kriterijus. Be to, teikiant grupės ieškinį Lietuvoje, nepakanka vien grupės atstovo dalyvavimo procese – siekiant užkirsti kelią neprofesionalių ieškinių pareiškimui ir užtikrinti profesionalų atstovavimą tokiose bylose, LR CPK 441<sup>1</sup> str. 3 d. yra nustatytas privalomas advokato dalyvavimas<sup>139</sup>. Anglijoje taip pat yra įtvirtintas šis reikalavimas<sup>140</sup>. Taigi, advokato dalyvavimas grupės ieškinio procese ne tik maksimaliai užtikrina, kad grupės narių pažeisti interesai būtų tinkamai atstovaujami bei apginti viso proceso metu, bet ir padeda grupės nariams įgyvendinti visas procedūras bei reikalavimus, kurie yra būtini siekiant, kad ieškinys būtų nagrinėjamas pagal grupės ieškiniui taikomas taisykles. Pavyzdžiui, LR CPK 441<sup>2</sup> str. 1 d. nustatyta privaloma išankstinė ginčo sprendimo ne teisme tvarka. Šios sąlygos neįgyvendinimas gali lemti, kad ieškinys gali būti paliktas nenagrinėtu arba byla gali būti nutraukiama. Taigi, tinkamo bei sąžiningo atstovavimo svarba yra nenuginčijama bei pripažįstama tiek JAV, tiek ir Europos valstybių.

Esminis elementas, siekiant atskleisti panašumus ir skirtumus tarp JAV bei Europoje įtvirtintų grupės ieškinių ar kitų kolektyvinių teisių gynimo mechanizmų, yra šalių sprendimas, kurį proceso modelį – *opt-in* ar *opt-out* – taikyti šiam procesui. Kaip jau buvo aptarta šiame rašto darbe, JAV yra įtvirtintas *opt-out* proceso modelis, tačiau Europos Komisija, įvertinusi problemas bei galimas rizikas, kylančias dėl šio modelio taikymo, pasirinko *opt-in* modelio taikymą. Anglijoje veikiančiame GLO taip pat įtvirtintas šis proceso modelis – tam, kad šalys galėtų dalyvauti GLO procese bei tam, kad teismo sprendimas jas

<sup>139</sup> Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. liepos 13 d. nutarimas Nr. 885 „Dėl grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 92-4386.

<sup>140</sup> Jungtinės Karalystės civilinio proceso taisyklių praktinio pritaikymo paaiškinimų 2.1 ir 2.2 dalys (angl. – *Civil Procedure Practice Direction*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules>>.

saistytų, jų ieškiniai turi būti įtraukti į specialų registrą<sup>141</sup>. Rachael Mulheron savo straipsnyje<sup>142</sup> pažymi, kad *opt-in* proceso modelio taikymas tam tikrais atvejais apsunkina GLO procesą bei galimybes suinteresuotiems asmenims juo pasinaudoti, tačiau bent jau kol kas GLO išlieka nepakeistas ir toliau yra taikomas minėtas proceso modelis. Be to, teisės mokslininkų surinkti duomenys<sup>143</sup> atskleidė, kad taikant *opt-in* modelį dalyvavimas procese yra itin pasyvus bei suinteresuoti subjektai nesiekia įstoti į procesą, kas lemia, kad jų teisės lieka neapgintos, arba teikia atskirus ieškinius, taip mažinant teismo proceso bei teisių gynimo efektyvumą. Taigi, siekiant išspręsti *opt-in* modelio keliamas problemas bei pasinaudoti *opt-out* modelio privalumais, Anglijoje buvo nuspręsta įtvirtinti ir pastarąjį modelį. Pastebėtina, kad teikiant šio modelio įtvirtinimo pasiūlymus, buvo nurodyta, jog *opt-out* modelio taikymas negalėtų prieštarauti ŽTPLAK. Ši pozicija buvo grindžiama keliais argumentais, pavyzdžiui, pabrėžiant tai, kad, sukuriant tinkamą teisinę sistemą, kuri užtikrintų subjekto galimybę sužinoti apie vykstantį procesą ir iš jo išstoti, bei taikant šį modelį yra užtikrinama efektyvesnė bei lengvesnė prieiga prie teisių gynimo<sup>144</sup>. Taigi, pasitraukimo modelis buvo įtvirtintas Vartotojų teisių akte 2015 (angl. – *Consumer Rights Act 2015*). Šiuo teisės aktu vartotojams suteikiama teisė individualiai ar kitų panašioje situacijoje esančių asmenų interesais kreiptis į konkurencijos teisės pažeidimus tiriančią instituciją (angl. – *Competition Appeals Tribunal*) dėl tokiu pažeidimu padarytos žalos atlyginimo<sup>145</sup>. Pastebėtina, kad minėtai institucijai suteikiama teisė atlyginti žalą bendrai visai grupei, atskirai nevertinant kiekvieno subjekto individualiai patirtos žalos. Taigi, Anglijos teisės sistemoje, siekiant sukurti veiksmingesnį teisių gynimo mechanizmą bei įvertinus teigiamus *opt-out* modelio aspektus, buvo nuspręsta įtvirtinti šį modelį.

---

<sup>141</sup> Jungtinės Karalystės Civilinio proceso taisyklių (angl. – *Civil Procedure Rules*) 19.12(1) dalis; Jungtinės Karalystės civilinio proceso taisyklių praktinio pritaikymo paaiškinimų (angl. – *Civil Procedure practice direction*) 6.1 dalis [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.] Prieiga per internetą: <<http://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules>>.

<sup>142</sup> MULHERON, Rachael. *The Case for an Opt-Out Class Action for European Member States: A Legal and Empirical Analysis*. *Columbia Journal of European Law*, 2009, Nr. 15, p. 428.

<sup>143</sup> MULHERON, Rachael. *Reform of Collective Redress in England and Wales: a Perspective of need. A Research Paper for submission to the Civil Justice Council of England and Wales* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.judiciary.gov.uk/wp-content/uploads/JCO/Documents/CJC/Publications/Other+papers/reform-of-collective-redress.pdf>>.

<sup>144</sup> *Improving Access to Justice through Collective Actions: Developing a More Efficient and Effective Procedure for Collective Actions (Final report)* [interaktyvus]. 2008 m. lapkritis [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <[https://www.ucl.ac.uk/laws/judicial-institute/files/Improving\\_Access\\_to\\_Justice\\_through\\_Collective\\_Actions\\_-\\_final\\_report.pdf](https://www.ucl.ac.uk/laws/judicial-institute/files/Improving_Access_to_Justice_through_Collective_Actions_-_final_report.pdf)>, p. 149-150.

<sup>145</sup> HIGGINS, Andrew; ZUCKERMAN, Adrian. *Class actions come to England – more access to justice and more of a compensation culture, but they are superior to the alternatives*. *Civil Justice Quarterly*, 2016, Nr. 35(1), p. 1.

Priešingai nei Anglijos, Lietuvos įstatymų leidėjas pasirinko *opt-in* modelį. Pagrindiniai argumentai, lėmę tokį pasirinkimą, yra tai, jog Lietuvoje nėra grupės ieškinio tradicijų, užsienio valstybių rezervuotas *opt-out* modelio vertinimas bei abejonės dėl šio modelio atitikties ŽTPLAK<sup>146</sup>. Tačiau, vertinant tiek Anglijos, tiek JAV praktiką, galima būtų teigti, kad būtent *opt-out* modelio įtvirtinimas bei tinkamų apribojimų, užkertančių kelią piktnaudžiavimui, nustatymas palengvintų suinteresuotų subjektų galimybes pasinaudoti šiuo mechanizmu taip padidinat grupės ieškinio populiarumą Lietuvoje. Kita vertus, analizuojant tam tikras Lietuvos teisės nuostatas, t.y LR CPK 182 str. 2 p. bei 279 str. 4 d., kurios yra sprendimo *res judicata* galios išraiška<sup>147</sup>, galima teigti, jog subjektui yra suteikiamos galimybės apginti pažeistas teises ir nepasitelkiant grupės ieškinio. Pastebėtina, jog Lietuvos teismų praktikoje yra pripažįstama bendroji taisyklė, jog sprendimo prejudicialumas<sup>148</sup> turi įtakos tik byloje dalyvaujančioms šalims<sup>149</sup>. Tačiau, remiantis minėtais straipsniais, galimos situacijos, kai teismo sprendimas sukuria teisinius padarinius ir asmenims, nedalyvaujantiems teismo procese. Pavyzdžiui, praktikoje gali susiklostyti situacija, kuomet teismas, preliminariu sprendimu, patvirtina teisės ar tam tikrų materialinių teisių santykių buvimą ar nebuvimą (ieškiniai dėl pripažinimo, pavyzdžiui, sutarties sąlygų pripažinimas nesąžiningomis), kurie yra reikšmingi kitai bylai bei yra tos bylos įrodinėjimo dalykas ar bent jo dalis. Taigi, tokiose situacijose, remiantis LR CPK 279 str. 4 d., ir byloje nedalyvaujantys asmenys bus saistomi teismo sprendimo, o teismas nebegalės pakartotinai nagrinėti ar nustatyti jau konstatuotus faktus ar teisinius santykius. Be to, LR CPK 182 str. 2 p. taip pat įtvirtinta bendrosios taisyklės išimtis, teigianti, jog tam tikrais atvejais teismo sprendimas sukelia teises pasekmes ir nedalyvaujantiems byloje asmenims. Tačiau tokią galią įgyja ne visi teismo sprendimai, o tik tie, kurie nustato pagal savo pobūdį visuotinai privalomus faktus (pavyzdžiui, dėl teisės pripažinimo, juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo, asmens

---

<sup>146</sup> Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 261<sup>1</sup> straipsniu bei XXIV<sup>1</sup> skyriumi įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XIP-4634 [interaktyvus]. 2012 m. liepos 2 d. [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=429220](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=429220)>.

<sup>147</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Omnitel“ v. Ukmergės rajono savivaldybės administracija, trečiasis asmuo – UAB „Bitė Lietuva“, Nr. 3K-3-437-690/2015. Šalys nebegali pakartotinai reikšti tapataus ieškinio – tai negatyvusis *res judicata* poveikis, įtvirtintas CPK 279 str. 4 d.; sprendimas gali būti reikalavimo pagrindas kitoje civilinėje byloje – tai pozityvusis *res judicata* poveikis, nustatytas CPK 182 str. 2 p.

<sup>148</sup> *Ibid.* Teismo sprendimo prejudicinė galia reiškia, jog įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatytų faktų ir teisių santykių šalys, kiti dalyvaujantys byloje asmenys, jų teisių perėmėjai nebegali ginčyti kitose bylose. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija.

<sup>149</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje advokatų profesinė bendrija „Černiauskas ir partneriai“ v. UAB „Kamesta“, Nr. 3K-3-683-686/2015.



paskelbimo mirusiu ir pan.)<sup>150</sup>. Tačiau, pastebėtina, jog teismas kiekvieną situaciją vertina individualiai bei, ar sprendimas saistys nedalyvaujančius byloje asmenis, nusprendžia remiantis konkrečiomis aplinkybėmis, todėl subjektai negali būti tikri, kad jų ginče bus pritaikytos šios normos<sup>151</sup>. Taigi, grupės ieškinys vis dėlto išlieka pranašesne bei palankesne teisių gynbos forma, o tokį ieškinį teikiantys subjektai gali išvengti minėtų sunkumų.

Vokietijoje, kaip ir didžiojoje dalyje Europos Sąjungos valstybių narių, *opt-out* modelio taikymas sąlygoja diskusijas dėl jo atitikties valstybės Konstitucijai bei bendriesiems teisės principams<sup>152</sup>. Nepaisant to, pasitraukimo modelis vis dėlto buvo įtvirtintas KapMuG. Tačiau įstatymo leidėjas pasirinko mišrų proceso modelį, kuris sujungia tiek *opt-in*, tiek *opt-out* modelių elementus. Tokio modelio esmė yra tai, jog tai yra tarsi dviejų stadijų procesas: pirmiausia, kuomet ieškovas kreipiasi dėl tokio grupės ieškinio, jo ieškinys yra paviešinamas internetinėje duomenų bazėje (vok. – *Klageregister*) ir tuomet, jei mažiausiai devyni panašūs ieškiniai yra pateikiami per šešis mėnesius (šiuo atveju tai atspindi *opt-in* modelio elementus), bendras teisės ar fakto klausimas yra perduodamas spręsti Aukštesniajam Regioniniam teismui (angl. – *Higher Regional Court*, vok. – *Oberlandesgericht*), kurio sprendimas bus privalomas ir tiems subjektams, kurie nepateikė ieškinio dėl šio proceso, bet kuriuos sieja bendras teisės ar fakto klausimas<sup>153</sup>. Taigi, proceso modelio pasirinkimą lemia nemažai faktorių, tokių kaip teisinės valstybės tradicijos, konstitucinės nuostatos, tačiau, neabejotinai, grupės ieškinyje taikomas proceso modelis yra vienas iš esminių bruožų, kurie atriboja skirtingų valstybių ieškinius, kadangi būtent modelio pasirinkimas yra labai svarbus elementas sprendžiant, kokius subjektus saistys priimtas teismo sprendimas.

Apibendrinant aukščiau pateiktą analizę, darytina išvada, jog Europos valstybės, įvertinusios tiek JAV klasikinio grupės ieškinio taikymo praktiką, tiek savo pačių teisinės sistemas bei suinteresuotų asmenų poreikius, yra priėmusios tokius kolektyvinių teisių gynimo mechanizmus, kurie geriausiai atitinka tų konkrečių valstybių teisinius siekius bei principus.

---

<sup>150</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje A.B. ir kt. v. UAB „Citadele faktoringas ir lizingas“ (buvusi UAB „Parex faktoringas ir lizingas“), Nr. 3K-3-582/2012.

<sup>151</sup> Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Rasa“ v. VĮ Klaipėdos jūrininkų ligoninė, UAB „Miesto skalbykla“, UAB „Gieveta“, Nr. 3K-3-408/2012. Teismas teigė, jog kitoje byloje nustatytos aplinkybės dėl patalpų atitikties konkursinėms sąlygoms, yra laikinojo pobūdžio, todėl negali būti prilyginamos juridiniams faktams ar panašaus pobūdžio aplinkybėms.

<sup>152</sup> SCHNEIDER, Burkhard. *Germany plans to make important step towards securities class remedies*. *Journal of International Banking Law and Regulation*, 2004, Nr. 19(9), p. 356.

<sup>153</sup> *Ibid*, p. 357-358.

### 3. Grupės ieškinys v. išvestinis ieškinys: jų tapatumas bei atskyrimas

#### 3.1. Procedūriniai bei procesiniai grupės ieškinio ir išvestinio ieškinio aspektai

Neanalizuojant grupės bei išvestinio ieškinio, galima būtų teigti, jog šios dvi ieškinių rūšys yra itin panašios bei glaudžiai susijusios. Tokią išvadą gali lemti tai, jog tiek akcininkų išvestiniu, tiek grupės ieškiniams yra atstovaujami bei ginami tam tikros grupės interesai. Remdamasis šiems ieškiniams būdingu kolektyviniu pobūdžiu, Egidijus Krivka išvestinį ieškinį priskyrė prie grupės ieškinių, apibrėždamas jį kaip ieškinį, kuomet vienas arba keli akcininkai, gindami bendrovės teises ir teisėtus interesus, kartu gina ir bendrovės akcininkų visumos – grupės – teises ir teisėtus interesus<sup>154</sup>. Tačiau, kita vertus, ar tokia išvada gali būti pripažinta pagrįsta bei teisinga.

Šiame rašto darbe, analizuojant išvestinį ieškinį, buvo akcentuojama, jog šiuo ieškiniu pirmiausia yra ginami bendrovės interesai, o, palankaus teismo sprendimo atveju, būtent bendrovei yra kompensuojami patirti nuostoliai<sup>155</sup>. Kitaip tariant, būtent bendrovė yra tikroji suinteresuota šalis iškilusiame ginče, kurios interesų pažeidimą lėmė tai, kad valdymo organas pažeidė jam priklausančią fiduciarinę pareigą bendrovės atžvilgiu<sup>156</sup>. Grupės ieškinio atveju yra susiklosčiusi priešinga situacija – akcininkai, teikdami ieškinį, atstovauja savo bei kitų akcininkų, esančių panašioje padėtyje interesams, o priteista žala priklauso tiesiogiai jiems. Taigi, akivaizdu, kad grupės ieškinio atveju, akcininkams yra sukuriama didesnė ekonominės paskatos pasinaudoti būtent šia teisine priemone, kadangi, kaip minėta, tokiu ieškiniu „[...] siekiama tiesioginės asmeninės naudos, teismo sprendimu sukuriamų tiesioginių teisinių padarinių sau kaip ieškinį pareiškusiam akcininkui“<sup>157</sup>. Pastebėtina, kad akcininkų vaidmuo pastarajame ieškinyje (būtent jie yra tikroji nukentėjusioji šalis) gali lemti ir priešingą bendrovės vaidmenį, t.y. ji, kartu su bendrovės direktoriais, tampa atsakovais šiame ieškinyje<sup>158</sup>. Taigi, priešingai nei išvestiniu ieškiniu, kuomet akcininkų interesai yra ginami tik netiesiogiai, grupės ieškiniu akcininkams suteikiama galimybė tiesiogiai apginti jiems priklausančius asmeninius interesus. Būtent tai, kieno interesai yra ginami bei kam

<sup>154</sup> KRIVKA, Egidijus. Išvestinio akcininkų ieškinio institutas Lietuvos teisės sistemoje. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 4(82), p. 47.

<sup>155</sup> GRAY, A.M. *The statutory derivative claim: an outmoded superfluosity?* *Company Lawyer*, 2012, Nr. 33(10), p. 295.

<sup>156</sup> ERICKSON, Jessica. *Corporate Misconduct and the Perfect Storm of Shareholder Litigation*. *Notre Dame Law Review*, 2008, Nr. 1(84), p. 81.

<sup>157</sup> MIKALONIENĖ, Lina. *Uždarosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 79.

<sup>158</sup> *Ibid*, p. 80.

atitenka nuostolių atlyginimas ir yra esminiai elementai, atskiriantis grupės ir išvestinį ieškinius.

Vienas iš bruožų būdingų tiek grupės, tiek ir išvestiniam ieškiniams yra tai, kad šiais ieškinais yra atstovaujami grupės interesai. Kitaip tariant, šiems ieškiniams būdingas kolektyvinis pobūdis. Tačiau, kita vertus, svarbu įvertinti, ar šis kolektyvinis elementas yra tapatus minėtuose ieškiniuose. Išvestinis ieškinys yra kolektyvinis ieškinys pagal prigimtį, kadangi juo atstovaujama bendrovė, kaip atskiras bei savarankiškas asmuo teisine prasme, priešingai nei grupės ieškinio atveju, kuomet kolektyvinis pobūdis pasireiškia tuo, kad yra apjungiami individualių asmenų ieškiniai, kurie visi kartu nesudaro atskirai veikiančio subjekto, tokio kaip bendrovė<sup>159</sup>. Taigi, kaip ir pažymėjo teismas aukščiau aptartame *Foss v. Harbottle* sprendime, bendrovė bei bendrovės narių junginys šių ieškinių padavimo kontekste, negali būti tapatinami. Tačiau, atkreiptinas dėmesys, kad toks atskyrimas dažniausiai yra tik teorinis ir tikėtina, kad minėtų subjektų ieškiniai bus grindžiami panašiomis aplinkybėmis bei pažeidimais, kadangi tiek akcininkai, tiek bendrovė yra itin susiję tarpusavyje, o tai lemia, kad jų interesai bei tikslai dažnai sutampa.

Kaip jau buvo pastebėta, kolektyvinis pobūdis analizuojamuose ieškiniuose pasireiškia tam tikrų grupių interesų atstovavimu. Išvestiniam ieškiniui būdingas dvejopo pobūdžio atstovavimo elementas, t.y. pirmiausia, dar prieš pateikiant ieškinį teismui, yra atstovaujami akcininkai kaip visuma, kurie siekia pradėti teismo procesą bei apginti bendrovės interesus, kita vertus, teismo proceso metu yra atstovaujama pati bendrovė<sup>160</sup>. Kitaip tariant, pastarasis ieškinys suteikia galimybę akcininkams, įsiterpiančiam į bendrovės valdymą, atstovauti bendrovės interesus prieš valdymo organus ar daugumos akcininkus situacijose, kuomet bendrovė nesiima reikiamų veiksmų<sup>161</sup>. Grupės, priešingai nei išvestinio, ieškinio atveju, akcininkams suteikiama galimybė tiesiogiai atstovauti savo bei kitų akcininkų, esančių panašioje padėtyje, interesams. Pastebėtina, kad, nors ir galima identifikuoti šio elemento skirtingą pobūdį, tačiau, kita vertus, šiomis teisinėmis priemonėmis dažniausiai siekiama panašaus tikslo, t.y. tiesiogiai (grupės ieškinio atveju) ar netiesiogiai (išvestinio ieškinio atveju) atstovauti bei apginti smulkiųjų akcininkų pažeistus interesus, kadangi jie yra silpnesnėje pozicijoje nei kiti subjektai, pavyzdžiui, nei daugumos akcininkai, kurie,

---

<sup>159</sup> OQUENDO, Angel R. *Six Degrees of Separation: from Derivative Suits to Shareholder Class Actions*. *Wake Forest Law Review*, 2013, Nr. 48, p. 649.

<sup>160</sup> *Ibid*, p. 655.

<sup>161</sup> SUSANNA, Kim M. *Conflicting Ideologies of Group Litigation: Who May Challenge Settlements in Class Actions and Derivative Suits?* *Tennessee Law Review*, 1998, Nr. 66:81, p. 83.

pasinaudodami kitomis jiems suteikiamomis priemonėmis, gali išspręsti iškilusius ginčus. Pabrėžtina, kad, nors šiais ieškiniais tiesiogiai atstovaujami skirtingi interesai, tačiau sąžiningo ir adekvataus atstovavimo reikalavimai yra keliami abiemis ieškinių rūšims<sup>162</sup>. Pavyzdžiui, tiek FCPT 23 (a) taisyklėje, reguliuojančioje grupės ieškinį, tiek ir išvestinį ieškinį reglamentuojančioje FCPT 23.1 (a) taisyklėje yra įtvirtintas minėtas reikalavimas. Tokių reikalavimų įtvirtinimas galėtų būti grindžiamas tuo, kad šių ieškinių nagrinėjimo teisme metu yra atstovaujami taip pat ir nedalyvaujančių procese šalių interesai. Neabejotina, kad tokioje padėtyje esančių šalių tinkamo atstovavimo užtikrinimas yra itin svarbus teisingam bei efektyviam teismo procesui. Taigi, nors ir aptariamais ieškiniams būdingas atstovavimo elementas, tačiau šis elementas negali būti tapatinamas ir būtų klaidinga, remiantis vien šiuo bruožu, ieškinius priskirti vienai rūšiai.

Aukščiau darbe aptarti išvestinio bei grupės ieškinių panašumai bei skirtumai yra išvedami iš kiekvienam ieškiniui būdingų specifinių charakteristikų. Pastebėtina, jog aptariamie ieškiniai gali būti atribojami ir pagal jų pateikimui taikomas įstatyme įtvirtintas procedūras bei keliamus reikalavimus. Pirmiausia, akivaizdus šių ieškinių skirtumas, yra jų įtvirtinimas skirtingose teisiniuose aktuose bei normose. Pavyzdžiui, Lietuvos teisinėje sistemoje išvestinis ieškinys yra įtvirtintas LR ABĮ 16 str. 1 d. 5 p., o grupės ieškinys LR CPK XXIV<sup>1</sup> skyriuje, JAV, nors šie ieškiniai ir įtvirtinti tame pačiame teisės akte – FCPT –, tačiau skirtingose jo normose, t.y. FCPT 23 taisyklė skirta grupės ieškiniui, o FCPT 23.1. taisyklė – išvestiniam ieškiniui. Tačiau pastebėtina, kad istoriškai, tik pradėjus formuoti išvestinį bei grupės ieškinius, JAV teisiniame reguliavime jie buvo reglamentuojami vienoje FCPT 23 taisyklėje. Taigi, neabejotinai, nuo pat šių ieškinių ištakų, jų sąveika buvo itin glaudi. Nagrinėjant minėtas įstatymų nuostatas bei teisinę literatūrą, rašto darbe buvo stengiamasi atskleisti kiekvienam iš aptariamų ieškinių būdingus bruožus bei tik jiems taikomas specifines procedūras. Pavyzdžiui, išvestinio ieškinio padavimui Anglijoje yra būdinga dviejų etapų procedūra teisme<sup>163</sup>, Vokietijoje akcininkui yra keliamas minimalaus akcijų kiekio reikalavimas<sup>164</sup>, o JAV akcininkams yra nustatyta pareiga, prieš kreipiantis į teismą, kreiptis į bendrovę ar į specializuotą bylinėjimosi komitetą<sup>165</sup>, jei toks yra sudaromas.

---

<sup>162</sup> *Attacking Class Actions and Derivative Lawsuits*. Bailey Cavalieri [interaktyvus]. LLC biuro svetainė [žiūrėta 2016 m. kovo 7 d.]. Prieiga per internetą: <[www.baileycavalieri.com/70-Attacking\\_Derivative\\_Lawsuits.pdf](http://www.baileycavalieri.com/70-Attacking_Derivative_Lawsuits.pdf)>.

<sup>163</sup> Anglijos bendrovių įstatymas 2006.

<sup>164</sup> AktG 148 str.

<sup>165</sup> FCPT 23.1 taisyklė.

Taigi, akcininkui dažnai keliama pareiga įrodyti savo ieškinio pagrįstumą dar iki teismo proceso pradžios. Neabejotinai, viena vertus, taip yra apsunkinamos akcininkų galimybės pateikti tokius ieškinius, tačiau, kita vertus, taip yra užkertamas kelias piktnaudžiavimui. Teikiant grupės ieškinį, akcininkui nėra keliami tokie reikalavimai. Tačiau įstatymuose yra įtvirtintos kitos papildomos sąlygos, kurios turi būti įgyvendintos tam, kad grupės ieškinys būtų priimtas teisme. Dažniausiai ieškinio pateikimui keliami reikalavimai, lyginant su keliamais išvestiniam ieškiniui, nesukuria itin didelių apsunkinimų akcininkams, todėl šiuo aspektu grupės ieškiniai galėtų būti laikomi akcininkams palankesne teisine priemone. Pavyzdžiui, JAV yra nustatyta, jog tam, kad ieškinys būtų nagrinėjamas kaip grupės ieškinys, turi būti įgyvendintos keturios įstatyme nustatytos sąlygos (FCPT 23 taisyklės (a) d. (1) - (4) p.), jokios kitos procedūros, tokios kaip išankstinis kreipimasis į atsakovą ar papildomos procedūros nėra nustatytos. Lietuvos teisės sistemoje yra susiklosčiusi atvirkštinė situacija: išvestinio ieškinio pateikimui įstatyme nėra įtvirtinti jokie konkretūs reikalavimai, priešingai nei grupės ieškinio atveju, kuriam, pavyzdžiui, LR CPK 441<sup>2</sup> str. 1 d. nustatyta privaloma išankstinė ginčo sprendimo ne teisme procedūra. Taigi, remiantis užsienio valstybių praktika, teigtina, jog grupės ieškinys yra mažiau suvaržymų akcininkui kelianti teisinė priemonė, leidžianti ieškovui išvengti reikalavimų, taikomų išvestiniam ieškiniui<sup>166</sup>. Kitaip tariant, situacijose, kuomet faktinės aplinkybės suteikia teisę akcininkams reikšti grupės ieškinį, manytina, kad ieškovai atsiduria palankesnėje padėtyje nei išvestinio ieškinio atveju. Tačiau, kita vertus, griežtesnių bei papildomų reikalavimų nustatymas išvestiniam ieškiniui galėtų būti grindžiamas tuo, jog teikiant tokį ieškinį yra ne tik siekiama apginti smulkiųjų akcininkų interesus, bet taip pat yra įsiterpiama į bendrovės valdymą bei tokiu būdu sukuriama išimtis ne tik iš bendrojo principo, jog kiekvienas suinteresuotas asmuo savo pažeistas teises gina asmeniškai, bet ir iš bendrosios taisyklės, kad bendrovės valdymas bei sprendimų jos vardu priėmimas priklauso jos valdymo organų kompetencijai.

Be jau aptartų grupės bei išvestinio ieškinių skirtumų bei panašumų, itin svarbus elementas, atribojantis šiuos du ieškinius yra *opt-out* galimybės suteikimas grupės ieškinyje. Kitaip tariant, klasikinio grupės ieškinio atveju grupės nariai turi galimybę pasitraukti iš konkretaus proceso ir apsisaugoti nuo teismo sprendimo taikymo jų atžvilgiu<sup>167</sup>. Išvestinio ieškinio atveju akcininkams nėra suteikiamos tokios galimybės, o tai lemia, kad nepaisant to,

---

<sup>166</sup> BRANDI, Tim Oliver. *The Strike Suit: A Common Problem of the Derivative Suit and the Shareholder Class Action*. *Dickinson Law Review*, 1994, Nr. 98, p. 98.

<sup>167</sup> SUSANNA, Kim M. *Conflicting Ideologies of Group Litigation: Who May Challenge Settlements in Class Actions and Derivative Suits?* *Tennessee Law Review*, 1998, Nr. 66:81, p. 117.

ar jie pritartų ginčo sprendimui ar ne, jis vis tiek turėtų įtakos jų teisėms bei pareigoms. Taigi, pastebėtina, kad *opt-out* metodo taikymas klasikiniame grupės ieškinyje, priešingai nei išvestiniame ieškinyje, užtikrina didesnę nedalyvaujančių asmenų apsaugą bei suteikia galimybę apsisaugoti nuo nesąžiningų grupės ieškinių<sup>168</sup>. Pastebėtina, kad šis aptariamas skirtumas, susijęs su *opt-out* metodu, yra itin glaudžiai susijęs su sprendimo *res judicata* galia. Grupės ieškinio atveju sprendimo *res judicata* galia yra išplečiama visai grupei<sup>169</sup>. Kitaip tariant, priimtas sprendimas saistys visus narius, kurie nepasitraukė iš proceso arba kurie į jį įstojo, ir jiems nėra suteikiama galimybė dar kartą kreiptis į teismą su tapačiu ieškiniu. Civilinėje byloje pagal išvestinį ieškinį įsiteisėjusio teismo sprendimo *res judicata* galia reiškia, kad ginčas tarp materialinio teisinio santykio subjektų – bendrovės ir vadovo (ar valdybos nario) yra išspręstas galutinai, todėl likę akcininkai negali pasinaudoti jiems LR ABĮ 16 str. 1 d. 5 p. suteikiama teise ir iš naujo teisme pareikšti tapatų išvestinį ieškinį tiems patiems bendrovės valdymo organų nariams<sup>170</sup>. Taigi, šiuo atveju sprendimo *res judicata* galia yra išplečiama visiems bendrovės akcininkams. Darytina išvada, jog tiek išvestinio, tiek grupės ieškinio atveju priimtas įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo galutinai išsprendžiamas ginčas tarp šalių, yra privalomas visiems proceso dalyviams, neatsižvelgiant į tai, ar jis juos tenkina ar ne.

Apibendrinant, darytina išvada, jog, nepaisant to, kad tam tikri išvestiniam bei grupės ieškiniams būdingi bruožai leistų tapatinti šiuos ieškinius, tačiau, nuosekli bei kruopšti analizė atskleidžia, jog tokia išvada būtų klaidinga. Esminis skirtumas tarp šių ieškinių yra ginamų interesų pobūdis (t.y. ar tiesiogiai ginami akcininko, ar bendrovės interesai) bei subjektas, kuriam bus priteisiama žala (t.y. ar žala bus atlyginama tiesiogiai bendrovei ir tik netiesiogiai jos akcininkams, ar tik tiesiogiai akcininkams). Taigi, tiek minėtų esminių elementų, tiek ir kitų analizėje pateiktų bruožų identifikavimas yra pagrindinės priemonės, leidžiančios atskirti aptariamus ieškinius. Tačiau, pastebėtina, jog kiekvienu atveju faktinių aplinkybių vertinimas yra nemažiau svarbi atskyrimo proceso dalis, kadangi bendrovės ir akcininkų glaudūs ryšiai praktikoje gali lemti situacijas, kuomet aiškus atskyrimas gali tapti itin komplikuoju.

---

<sup>168</sup> SUSANNA, Kim M. *Conflicting Ideologies of Group Litigation: Who May Challenge Settlements in Class Actions and Derivative Suits?* *Tennessee Law Review*, 1998, Nr. 66:81, p. 118.

<sup>169</sup> KRIVKA, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009, p. 147.

<sup>170</sup> MIKALONIENĖ, Lina. *Uždarnosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 74.

### 3.2. Grupės ieškinio, kaip tiesioginio ieškinio, ir išvestinio ieškinio atribojimas

Rašto darbe, atskleidžiant pagrindines tiek grupės, tiek išvestinio ieškinio savybes, buvo pabrėžta, jog išvestinis ieškinys yra ieškinys, priklausantis bendrovei, kuri jos interesais pateikia akcininkas ar jų grupė ir būtent bendrovei yra atlyginama padaryta žala. Priešingai nei išvestiniu ieškiniu, grupės ieškiniu yra tiesiogiai ginami interesai tų subjektų, kurie savo vardu reiškia ieškinį teismui, ir būtent patiems akcininkams, o ne bendrovei, yra kompensuojami patirti nuostoliai<sup>171</sup>. Kitaip tariant, akcininkams, kurių asmeninės teisės buvo pažeistos, yra suteikiama galimybė įgyvendinti teisę kreiptis į teismą teisminės gynybos, kuri Lietuvos teisės sistemoje yra įtvirtinta LR CPK 5 str.<sup>172</sup>, bei tokiu būdu tiesiogiai apginti savo interesus. Tačiau, kita vertus, praktikoje neretai pasitaiko sunkumų atskiriant, ar buvo pažeistos asmeninės akcininkų teisės, ar teisės, priklausančios bendrovei, o akcininkų interesai buvo pažeisti tik netiesiogiai<sup>173</sup>. Skirtingų valstybių teismų praktikoje yra išskiriami įvairūs metodai, kurie yra pasitelkiami tuomet, kai siekiama atriboti bei nustatyti, ar toje konkrečioje situacijoje turėtų būti pareiškiamas išvestinis ar tiesioginis (individualus ar grupės) ieškinys.

JAV teismų praktikoje, kuri pasižymi išsamia atskyrimo problematikos analize, išskiriami du pagrindiniai kriterijai, kurie yra taikomi, siekiant atriboti išvestinį ir tiesioginį ieškinius, t.y. vertinama, kieno teisė – akcininko ar bendrovės – buvo pažeista, bei kuris iš minėtų subjektų gaus naudą palankaus teismo sprendimo atveju<sup>174</sup>. Šis testas buvo įtvirtintas bei išplėtotas JAV Delavero valstijos<sup>175</sup> Aukščiausiojo Teismo sprendime *Tooley v. Donaldson, Lufkin, & Jenrette, Inc* (toliau – *Tooley* sprendimas)<sup>176</sup>. Pastebėtina, jog dar iki priimant šį sprendimą, teismų praktikoje analizuota, kokie kriterijai turėtų būti naudojami siekiant išspręsti šią problemą. Pavyzdžiui, buvo bandoma įtvirtinti „specialaus pažeidimo“ (angl. – *special injury*) kriterijų, kurio esmė buvo tai, jog ieškovas, siekiantis

---

<sup>171</sup> THOMPSON, Elizabeth J. *Direct Harm, Special Injury, or Duty Owed: Which Test Allows for the Most Shareholder Success in Direct Shareholder Litigation?* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.ilep.info/pdf/univ\\_of\\_iowa/2009/\(A12\)%20Thompson.pdf](http://www.ilep.info/pdf/univ_of_iowa/2009/(A12)%20Thompson.pdf)>.

<sup>172</sup> LR CPK 5 str. 1 d. įtvirtinta, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas.

<sup>173</sup> LI, Xiaoning. *A Comparative Study of Shareholders' Derivative Actions*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2007, p. 16.

<sup>174</sup> OLSON, Zachary D. *Direct or Derivative: Does It Matter After Gentile v. Rossette?* *The Journal of Corporation Law*, 2008, Nr. 33:2, p. 606. Taip pat *Smith v. Waste Management, Inc.*, [2005] 407 F.3d 381 (5th Cir.), JAV.

<sup>175</sup> Pastebėtina, jog Delavero valstijos įmonių teisė yra pripažįstama kaip užimanti dominuojančią poziciją šioje teisės srityje JAV.

<sup>176</sup> [Del. 2004] 845 A.2d 1031, JAV.

paduoti tiesioginį ieškinį, turėjo pareigą įrodyti, jog jo teisių pažeidimas buvo nesusijęs bei atskiras nuo kitų akcininkų ir bendrovės patirtų pažeidimų<sup>177</sup>. Tačiau, minėtu *Tooley* sprendimu šis kriterijus buvo panaikintas, siekiant sukurti aiškesnius bei mažiau prieštaravimų sąlygojančius metodus. Taip pat, galima išskirti iniciatyvas, kuriomis buvo siekiama įtvirtinti kategoriško požiūrio (angl. – *categorical approach*) testą. Šio testo esmė yra tai, jog įstatymų leidėjui būtų priskiriama pareiga suskirstyti išvestinius bei tiesioginius ieškinius į skirtingas kategorijas<sup>178</sup>. Tačiau šis metodas yra kritikuotinas, kadangi, pavyzdžiui, kaip bus pastebėta toliau šiame darbe, praktikoje gali susiklostyti situacijos, kuomet tas pats pažeidimas gali sąlygoti tiek bendrovės, tiek akcininkų interesų pažeidimą, tokiu atveju būtų itin sudėtinga tokią situaciją priskirti tik vienai ieškinių kategorijai. Taigi, siekiant panaikinti šių aptartų metodų trūkumus bei sukurti nuoseklesnį ir mažiau komplikotą mechanizmą, *Tooley* sprendimu buvo išplėtotas naujas dviejų kriterijų testas.

Teismas, taikdamas *Tooley* sprendime išdėstytus kriterijus vertina, kuris subjektas – akcininkas ar pati bendrovė – pirmiausia patyrė pažeidimą. Kitaip tariant, būtina įvertinti, kieno teisės bei interesai buvo pažeisti. Toks pastebėjimas gali būti pagrįstas tuo, kad, neabejotina, jog, tiek teisė, tiek pažeidimas yra itin glaudžiai susiję ir tik tuo atveju, jei subjektui priklauso tam tikra teisė, gali būti konstatuojamas ir jos pažeidimas<sup>179</sup>. Jeigu yra pažeidžiama akcininkui priklausanti asmeninė teisė, tuomet pareikštu ieškiniu yra ginami jo asmeniniai interesai bei tokiu atveju turi būti reiškiamas tiesioginis individualus arba grupės ieškinys (jei yra pažeisti ne vieno akcininko interesai). Jeigu konstatuojamas bendrovės interesų bei netiesioginis visų akcininkų interesų pažeidimas, reiškiantis, kad akcininkų interesų pažeidimas yra išvestinis iš bendrovės interesų pažeidimo, tokiu atveju, pažeista ir priverstinai įgyvendinama bendrovės subjekcinė teisė ir ginami bendrovės įstatymų saugomi interesai<sup>180</sup>. Kitaip tariant, reiškiamas išvestinis ieškinys. Taigi, taikant šį metodą, pirmiausia, yra vertinamas susiklostęs teisinis santykis ir šio santykio subjektai, t.y. kurio subjekto – akcininko ar bendrovės – atžvilgiu valdybos narys ar vadovas turi teisinę pareigą ir

---

<sup>177</sup> KLEINBERGER, Daniel S. *Direct versus Derivative and the Law of Limited Liability Companies*. *Baylor Law Review*, 2006, Nr. 58:1, p. 93.

<sup>178</sup> SUSANNA, Kim M. *Conflicting Ideologies of Group Litigation: Who May Challenge Settlements in Class Actions and Derivative Suits?* *Tennessee Law Review*, 1998, Nr. 66:81, p. 103.

<sup>179</sup> LI, Xiaoning. *A Comparative Study of Shareholders' Derivative Actions*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2007, p. 126.

<sup>180</sup> MIKALONIENĖ, Lina. *Uždarnosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 77.



atitinkamai, kuris iš subjektų – akcininkas ar bendrovė – turi priešpriešinę subjekcinę teisę<sup>181</sup>. Tačiau tinkamai analizei atlikti, būtina suvokti tiek bendrovės, tiek akcininkų interesų esmę.

Bendrovė, įmonių teisės prasme, yra suprantama kaip juridinis asmuo, teisinė fikcija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme<sup>182</sup>. Taigi, nors ir bendrovė sudaroma iš akcininkų turtinių įnašų, sujungiant jų kapitalą ilgalaikiai veiklai bei suvienijant akcininkų interesus, tačiau, nepaisant to, kaip ir pabrėžė Anglijos teismas byloje *Salomon v. Salomon & Co Ltd*<sup>183</sup>, bendrovė yra laikoma savarankišku civilinės teisės subjektu, kuriam suteikiama teisė veikti savo vardu. Bendrovės interesai teisės literatūroje yra apibrėžiami kaip a) interesai, kurie yra bendri visiems esamiems bendrovės akcininkams; b) bendrovės interesai, veiklos tęstinumo kontekste, apimantys ir būsimų akcininkų interesus; c) interesai, kurie yra bendri tiek bendrovei, tiek ir visiems jos akcininkams<sup>184</sup>. Taigi, pastebėtina, kad bendrovei būdingi interesai yra platesnio pobūdžio, apimantis ne tik pačios bendrovės, bet ir akcininkų interesus. Analizuojant akcininkams priklausančias teises, pastebėtina, jog kiekvienas akcininkas, įsigydamas juridinio asmens, t.y. bendrovės, dalį ar dalis (pavyzdžiui, akcijas), taip pat įgyja ir tam tikras teises. Dažniausiai pripažįstama, kad akcija jos savininkui suteikia teisę į teisių triadą: teisę dalyvauti bendrovės valdyme; teisę gauti pelno dalį dividendo forma ir teisę į likviduojamos bendrovės grynojo turto dalį. Tokios pagrindinės akcininko teisės yra pripažįstamos ir Lietuvos teisės sistemoje bei yra įtvirtintos LR CK 1.102 str. bei LR ABĮ 40 str. 1 d. Taigi, apibendrinant teigtina, jog bendrovės ir akcininkų teises galima išskirti į kelias skirtingas kategorijas, kurios, nors yra ir atskiriamos teorijoje, praktikoje yra itin glaudžiai susijusios.

Antroji *Tooley* sprendime išplėtooto testo dalis reikalauja analizuoti, kuriam subjektui – akcininkui ar bendrovei – priklauso kompensacija už padarytą žalą<sup>185</sup>. Tiesioginio individualaus ar grupės ieškinio atveju, akcininkams, kaip tikrajai nukentėjusiajai šaliai, yra atlyginami jų patirti nuostoliai. Priešinga situacija susiklosto išvestinio ieškinio atveju, kuomet, nors ieškinyje yra pateikiamas akcininkų, tačiau žalos atlyginimas tenka bendrovei.

---

<sup>181</sup> MIKALONIENĖ, Lina. *Uždarosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 77.

<sup>182</sup> LR CK 2.33 str. Taip pat BAKANAS, A., et al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2002, p. 94.

<sup>183</sup> *Salomon v. A Salomon & Co Ltd*, [1896] UKHL 1, Anglija.

<sup>184</sup> BERTRAND, Alexia; COIBION, Arnaud. *Shareholders Suits against Directors of a Company, against other Shareholders and against the Company itself under Belgian Law*. *European Company and Financial Law Review*, 2009, Nr. 2(6), p. 278.

<sup>185</sup> OLSON, Zachary D. *Direct or Derivative: Does It Matter After Gentile v. Rossette?* *The Journal of Corporation Law*, 2008, Nr. 33:2, p. 614.

Kitaip tariant, gauta nauda kolektyvizuojama, t.y. nauda tenka visiems bendrovėms akcininkams ir kitiems su bendrove turintiems santykių suinteresuotiems asmenims<sup>186</sup>. Tokiu atveju akcininkai gauna tik netiesioginę naudą, kuri gali pasireikšti, pavyzdžiui, dividendų padidėjimu. Pastebėtina, kad dažniausiai tiek pirmas, tiek antras testo kriterijai lemia vienodus rezultatus. Tačiau praktikoje galimi atvejai, kuomet šių kriterijų taikymas gali lemti ir skirtingus rezultatus, pavyzdžiui, kuomet teisių pažeidimas nesukelia jokios žalos, taip pat galimos ir situacijos, kuomet tariamas pažeidimas gali lemti tiek bendrovės, tiek ir akcininko teisių pažeidimą<sup>187</sup>. Taigi, apibendrinant teigtina, kad, nors teismų praktikoje ši atskyrimo problema yra nagrinėjama pakankamai ilgą laiką, tačiau praktikoje vis dar susiduriama su sunkumais, siekiant atriboti šias ieškinio rūšis, todėl neabejotina, jog tolimesnė analizė yra itin svarbi bei reikšminga, siekiant stiprinti akcininkų teisių apsaugą.

Anglijoje teismų praktikoje taip pat yra išplėtoti būdai, kuriais siekiama atskirti, kuris ieškinys turi būti paduodamas konkrečioje situacijoje. Tačiau, priešingai nei JAV, kurioje didžiausias dėmesys skiriamas ne tik kam priklausanti teisė buvo pažeista, bet ir vertinama subjektų gaunama nauda (t.y. kam atiteks žalos atlyginimas), Anglijoje yra koncentruojamasi ties teisių prigimties kriterijumi. Teisinėje literatūroje yra išskiriami keturi galimi akcininkų teisių šaltiniai: a) asmeninės akcininko teisės, kylančios iš sutarčių ar deliktų teisės; b) akcininkų teisės, įtvirtintos bendrovių teisės aktuose; c) asmeninės akcininkų teisės, kurios kyla iš bendrovės įstatų; d) akcininkų asmeninės teisės, atsirandančios išskirtinėmis aplinkybėmis. Tik esant šių teisių pažeidimui, akcininkui yra suteikiama teisė paduoti teismui tiesioginį ieškinį, siekiant apginti savo asmenines teises. Jei pažeidžiamos teisės, kurios negali būti priskiriamos nei vienai iš minėtų kategorijų, tokiu atveju, išvestinis ieškinys yra laikomas tinkama priemone, kuria gali pasinaudoti akcininkai.

Apibendrinant pastebėtina, jog, nors bendrovės bei akcininkų interesai teoriškai ir gali būti atribojami, tačiau praktikoje tai gali būti itin sunku. Tokios situacijos gali būti aiškinamos ir tuo, kad akcininkai ir bendrovė yra neatskiriama vienas kito dalis bei dažniausiai siekia panašių tikslų (pavyzdžiui, pelningos bendrovės veiklos), kadangi būtent akcininkams nuosavybes teise priklauso pati bendrovė<sup>188</sup> bei jos akcijos. Taigi, dėlto neretai

---

<sup>186</sup> MIKALONIENĖ, Lina. *Uždarnosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 79.

<sup>187</sup> LI, Xiaoning. *A Comparative Study of Shareholders' Derivative Actions*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2007, p. 126.

<sup>188</sup> Pastebėtina, kad pastaruoju metu tarp teisės mokslininkų kyla vis daugiau diskusijų dėl koncepcijos, jog bendrovė priklauso akcininkams, pagrįstumo. Plačiau žr., pavyzdžiui, STOUT, Lynn A. *The Shareholder Value*

pasitaiko tokios situacijos, kuomet tas pats pažeidimas gali sąlygoti abiejų subjektų teisių pažeidimus, tuomet ir iškyla pagrindinės atskyrimo problemos. Tam, kad būtų galima geriau atskleisti galimas problemines situacijas, toliau šiame darbe bus analizuojami keli pavyzdžiai.

Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos vertybinių popierių (toliau – LR VPI)<sup>189</sup> 8 str. 1 d. įtvirtinta, kad už prospekte pateiktos informacijos teisingumą bei išsamumą bei kitų įstatyme nurodytų subjektų atsakingas taip pat yra ir bendrovės valdymo organas. Kitaip tariant, valdymo organui yra nustatyta pareiga prospekte pateikti visą teisingą bei būtiną informaciją, kuri ne tik suteikia galimybę investuotojui įvertinti perkamų akcijų kokybę, galimas rizikas bei kitus faktorius, kurie yra reikšmingi priimant pagrįstą sprendimą dėl akcijų pirkimo, bet ir užtikrina rinkos skaidrumą<sup>190</sup>. Analizuojant atsakomybės klausimą šioje situacijoje, pastebėtina, jog administracijos vadovą ir jo vadovaujamą įmonę sieja pasitikėjimo (fiduciariniai) santykiai, nuo pat tapimo įmonės administracijos vadovu momento vadovas turi elgtis rūpestingai, atidžiai ir apdairiai<sup>191</sup>. Kitaip tariant, bendrovių teisėje dažniausiai pripažįstamas bendrasis principas, jog bendrovės valdymo organas turi fiduciarines pareigas tik bendrovei, o ne individualiems akcininkams<sup>192</sup>. Šio principo taikymas lemtų, jog, jeigu direktorius pažeistų šią jam priklausančią pareigą bei neteisingos ar neišsamios informacijos pateikimas sukeltų tam tikrą žalą pačiai bendrovei, manytina, kad turėtų būti reiškiamas išvestinis ieškinys bei tokiu būdu siekiama patirtų nuostolių kompensacijos.

Tačiau, kita vertus, LR VPI 8 str. 2 d. įtvirtinta, jog būtent investuotojas<sup>193</sup>, patyręs žalą dėl neteisingos informacijos pateikimo prospekte, turi teisę, LR CK nustatyta tvarka, iš atsakingų asmenų reikalauti žalos atlyginimo. Pastebėtina, kad ne kiekvieną kartą netinkamas investuotojo informavimas gali būti laikomas pagrindu reikalauti žalos atlyginimo ar sandorio pripažinimo negaliojančiu, t.y. tik suklydimas dėl esminių aplinkybių, kurias

---

*Myth* [interaktyvus]. 2013 [žiūrėta 2016 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.europeanfinancialreview.com/?p=883>>.

<sup>189</sup> Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2007, Nr. X-1023.

<sup>190</sup> SEBASTIAN, R.; TORTUERO, J. *Prospectus liability under the Spanish Securities Market Act: a comparison between the new Spanish regime and the US regime*. *Journal of International Banking Law and Regulation*, 2006, Nr. 21(6), p. 332.

<sup>191</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje „GlaxoSmithKline Lietuva“ v. D. B., K. B., L. K., M. V. ir G. A.*, Nr. 3K-3-234/2013.

<sup>192</sup> MIKALONIENĖ, Lina. *Uždarnosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 109. Taip pat LI, Xiaoning. *A Comparative Study of Shareholders' Derivative Actions*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2007, p. 59; Taip pat, pavyzdžiui, Bendrovių įstatymas 2006 170(1) str.

<sup>193</sup> Investuotojas, LR VPI prasme, suprantamas kaip asmuo, nuosavybes teise turintis vertybinių popierių arba ketinantis jų įsigyti (LR VPI 2 str. 21 d.).

žinodamas investuotojas nebūtų sudaręs sandorio, gali būti laikomas pakankamu pagrindu ginti savo interesus<sup>194</sup>. Ši teisės norma yra Europos Sąjungos direktyvos Nr. 2003/71/EB dėl prospekto, kuris turi būti skelbiamas, kai vertybiniai popieriai siūlomi visuomenei ar įtraukiami į prekybos sąrašą (toliau – Prospekto direktyva)<sup>195</sup>, įgyvendinimo rezultatas. Nors ir nebuvo įtvirtintas vieningas mechanizmas, tačiau Prospekto direktyva nustatė minimalius atsakomybės standartus, reikalaujančius valstybės nares tokių pažeidimų atvejais taikyti atsakomybę vertybinius popierius išleidžiančiai bendrovei arba asmenims, atsakingiems už klaidingos informacijos pateikimą<sup>196</sup>. Pastebėtina, jog ir kitose Europos Sąjungos valstybėse Prospekto direktyvos 6 str., reglamentuojantis atsakomybę už prospekte pateiktą informaciją, buvo perkeltas į jų teisinės sistemas. Pavyzdžiui, Anglijoje ji įgyvendinta Finansinių paslaugų bei rinkų įstatyme 2000 (angl. – *Financial Services and Markets 2000*)<sup>197</sup> bei Prospekto taisyklėse (angl. – *FSA Prospectus Rules*)<sup>198</sup>, Ispanijoje – Vertybinių popierių rinkų įstatyme (angl. – *Securities Market Act*)<sup>199</sup>. Panašus reguliavimas taip pat yra įtvirtintas ir JAV Vertybinių popierių įstatyme (angl. – *Securities Act*)<sup>200</sup>. Taigi, toks pažeidimas yra pagrindas ir tiesioginiam akcininkų ar jų grupės ieškiniui.

Vertinant minėtą situaciją, pastebėtinas ne tik neaiškumas, kas vis dėlto turi teisę reikalauti žalos atlyginimo, bet ir rizika, jog aptartasis teisinis reguliavimas gali lemti dvigubą valdymo organų narių atsakomybę, kadangi vienas pažeidimas gali sąlygoti kelių skirtingų subjektų teisių pažeidimą. Akcentuotina, jog Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikoje, atsakomybė bendrovei, kaip vertybinių popierių emitentui, investuotojų atžvilgiu taip pat yra pripažįstama kaip suderinama su Prospekto direktyvoje įtvirtintais

---

<sup>194</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje A.K. ir G.K. v. BAB banką „Snoras“, trečiasis asmuo – valstybės įmonė „Indėlių ir investicijų draudimas“, Nr. 3K-3-7-687/2016.

<sup>195</sup> OL 2004 m. specialusis leidimas, 6 skyrius, 6 tomas, p. 356.

<sup>196</sup> GELTER, Martin. *Risk-shifting through issuer liability and corporate monitoring*. *European Business Organization Law Review*, 2013, Nr. 14(4), p. 499.

<sup>197</sup> Finansinių paslaugų bei rinkų įstatymas 2000 (angl. – *Financial Services and Markets 2000*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/8/contents>>. Taip pat HUDSON, Alastair. *Introduction to UK Securities Law* [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2016 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.alastairhudson.com/companylaw/Company%20Law%20-%20Securities%20Law%20Text.pdf>>.

<sup>198</sup> Taisyklės, taikomos prospektui (angl. – *FSA Prospectus Rules*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.handbook.fca.org.uk/handbook/PR/>>.

<sup>199</sup> SEBASTIAN, R.; TORTUERO, J. *Prospectus liability under the Spanish Securities Market Act: a comparison between the new Spanish regime and the US regime*. *Journal of International Banking Law and Regulation*, 2006, Nr. 21(6), p. 336.

<sup>200</sup> JAV Vertybinių popierių įstatymas (angl. – *Securities Act*) [interaktyvus]. 1933 [žiūrėta 2016 kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.sec.gov/about/laws/sa33.pdf>>.

reikalavimais<sup>201</sup>. Tačiau šioje analizėje bus koncentruojamasi ties valdymo organų atsakomybe. Viena vertus, pareigos atskleisti visą reikiamą informaciją pažeidimas gali būti pagrindas investuotojų tiesioginiam ieškiniui<sup>202</sup>. Pavyzdžiui, Anglijos teisės sistemoje aiškiai apibrėžta, jog tik asmenys, įsigiję akcijų bei dėl to patyrę žalos, kurią lėmė neteisingos informacijos pateikimas, turi teisę kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo<sup>203</sup>. Kitaip tariant, tokiu teisiniu reguliavimu yra pripažįstama, jog direktorius tam tikrose konkrečiose situacijose turi pareigą ir akcininko, ne tik bendrovės, atžvilgiu. Šiuo atveju teigtina, jog investuotojų teisė reikalauti nuostolių atlyginimo klaidinančios informacijos pateikimo prospekte atveju, gali būti išvedama iš jų teisės į informaciją, kadangi, kaip jau buvo minėta, tik „informuotas akcininkas gali priimti tinkamą investicinį sprendimą ir imtis reikiamų veiksmų investicijų (nuosavybės) priežiūrai bei apsaugai“<sup>204</sup>. Tokiai investuotojų teisei egzistuoja ir priešpriešinė direktorių pareiga, t.y. pareiga atskleisti informaciją. Ši pareiga laikytina vienu iš esminių elementų, apibūdinančių fiduciarines pareigas<sup>205</sup>. Taigi, būtent šios pareigos, priklausančios direktoriams, pažeidimas sąlygoja ne tik investuotojų teisę siekti patirtos žalos atlyginimo bet ir valdymo organo pareigą, palankaus teismo sprendimo atveju, kompensuoti žalą. Paminėtina, kad tokių ieškinių atveju nuostolius dažniausiai sudaro skirtumas tarp sumokėtos kainos už vertybinius popierius ir kainos, nustatytos atskleidus visą reikšmingą informaciją.

Tačiau, kaip ir buvo minėta, pagrįstas būtų ir kitoks šios situacijos bei LR VPĮ nuostatų vertinimas, kuomet teisė ginti savo interesus bei kreiptis į teismą būtų suteikiama būtent bendrovei. Aptartoje situacijoje direktoriui bendrovės atžvilgiu priklausančios pareigos pažeidimas pirmiausia galėtų sukelti neigiamą poveikį bendrovės interesams pasireiškiantį, pavyzdžiui, žala bendrovės reputacijai, kuri tikėtina lemtų ne tik investuotojų pasitikėjimo ja sumažėjimą, bet ir finansinius nuostolius<sup>206</sup>. Akcininkų interesai būtų pažeisti tik netiesiogiai, kadangi nuvertėtų jiems priklausančios bendrovės akcijos. Teigtina, jog yra itin svarbu tinkamai įvertinti kilusius padarinius, kadangi tinkamas jų kvalifikavimas gali lemti

---

<sup>201</sup> Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2013 m. gruodžio 19 d. sprendimas *Hirrmann/Immofinanz AG* C-174/12, EU:C:2013:856.

<sup>202</sup> OLSON, Zachary D. *Direct or Derivative: Does It Matter After Gentile v. Rossette?* *The Journal of Corporation Law*, 2008, Nr. 33:2, p. 599.

<sup>203</sup> Finansinių paslaugų bei rinkų įstatymo 2000 90 str. (angl. – *Financial Services and Markets 2000*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/8/contents>>.

<sup>204</sup> MIKALONIENĖ, Lina. *Uždarnosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 59.

<sup>205</sup> *Ibid*, p. 106.

<sup>206</sup> TJIO, Hans. *Enforcing Corporate Disclosure*. *Singapore Journal of Legal Studies*, 2009, (Gruodis), p. 355.

bendrovės teisę kreiptis į teismą. Taigi, vertinant pateiktą analizę, atsiskleidžia skirtingas bendrovės bei investuotojų patiriamų nuostolių pobūdis. Kai kurių autorių nuomone, tikraisiais nuostoliais pripažįstami tik patirti bendrovės, o investuotojų patirti nuostoliai, kurie pasireiškia akcijų nuvertėjimų dėl tam tikros paviešintos informacijos, nebūtinai turėtų būti kompensuojami, kadangi jų atsiradimas nepriklauso nuo to, ar investuotojas buvo suklaidintas ar ne (tokie nuostoliai atsirastų bet koku atveju)<sup>207</sup>. Tačiau, kita vertus, galima būtų nesutikti su minėta nuomone, kadangi, neabejotina, kad investuotojų apsaugos bei jų teisės priimti sprendimą remiantis išsamia bei teisinga informacija užtikrinimas yra būtinas. Įpareigojimas subjektą įgyvendinti sandorį, kuris buvo sudarytas dėl esminio suklydimo bei kuriam būdingas vienos iš šalies valios trūkumas, bei priimti dėl to kilusius nuostolius prieštarautų sąžiningumo, protingumo bei teisingumo principams<sup>208</sup>. Taigi, apibendrinant teigtina, kad tas pats veiksmas, t.y. neteisingos informacijos pateikimas prospekte, gali lemti žalą tiek investuotojui, tiek ir bendrovei. Pateikta analizė atskleidė, jog specialusis valstybių įstatyminis reguliavimas, pavyzdžiui, LR VPI, Anglijos Finansinių paslaugų bei rinkų įstatymas, įtvirtina būtent investuotojo (asmens įsigijusio ar planuojančio įsigyti vertybinius popierius) teisę į nuostolių atlyginimą, tačiau remiantis bendrovių teisės principais tokia teisė gali būti suteikiama ir bendrovei.

Praktikoje taip pat galimos tokios situacijos, kuomet dėl netinkamų valdymo organų veiksmų bei jiems priklausančios pareigos pažeidimo, nuvertėja akcininkų akcijų vertė. Tokiais atvejais, visuomet iškyla klausimas, koks ieškinys turėtų būti paduodamas teismui – išvestinis ar tiesioginis (grupės) ieškinys. Dažniausiai yra pripažįstama, jog žala, kuri pasireiškė akcijų nuvertėjimu, yra išvestinė iš žalos, kurią patyrė bendrovė, ir todėl yra tik netiesioginė akcininkų atžvilgiu. Be to, akcininkams priklausančios akcijos ir jomis suteikiamos teisės dalyvauti bendrovės veikloje nėra suvaržomos ar kitaip apsunkinamos<sup>209</sup>. Pavyzdžiui, Anglijos teismo byloje *Johnson v. Gore Wood & Co* buvo patvirtinta, jog tais atvejais, kuomet dėl direktoriams priklausančios pareigos (bendrovės atžvilgiu) pažeidimo, kuris lėmė žalos bendrovei atsiradimą, sumažėjo akcijų vertė, akcininkai neturi teisės kreiptis dėl žalos atlyginimo ir reikalauti jos asmeniškai sau, kadangi jų patirta netiesioginė žala yra

---

<sup>207</sup> BOOTH, Richard A. *Direct and Derivative Claims in Securities Fraud Litigation* [interaktyvus]. 2009 m. gegužės 4 d. [žiūrėta 2016 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <[http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1398935](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1398935)>.

<sup>208</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje *A.B. v. AB DnB bankas*, Nr. 3K-3-391/2014.

<sup>209</sup> LIN, Joyce Lee Suet. *Barring Recovery for Diminution in Value of Shares on the Reflective Loss Principle*. *Cambridge Law Journal*, Nr. 66(3), p. 538.

bendrovės patirtos žalos „atspindys“<sup>210</sup>. Toks teismo išplėtotas principas (angl. – *no reflective loss principle*) yra tarsi „saugiklis“, apsaugantis direktorius nuo dvigubos atsakomybės, kuomet tas pats pažeidimas galėtų būti pagrindas tiek akcininkų, tiek bendrovės ieškiniams. Šio principo svarba, kaip priemonės apsaugoti ne tik bendrovės, bet ir kitų suinteresuotų subjektų, pavyzdžiui, kreditorių, interesus pripažįstama ne tik Anglijos, bet ir Vokietijos ar Nyderlandų teismų praktikoje<sup>211</sup>. Kita vertus, teisės literatūroje sutinkamos ir priešingos nuomonės, kurių autoriai pripažįsta, jog tais atvejais, kai direktorius prisiėmė pareigą tiek akcininkų, tiek ir bendrovės atžvilgiu, jis kartu prisiėmė riziką, jog jam gali kilti dviguba atsakomybė, todėl būtų pagrįsta iš jo reikalauti kompensacijos abiem subjektams<sup>212</sup>.

Akcijų nuvertėjimo atvejais, taip pat gali būti konstatuojamas pareigos, priklausančios būtent akcininko atžvilgiu, pažeidimas. Pavyzdžiui, Anglijos teismai vienoje iš bylų konstatavo galimybę taikyti išimtį iš bendrojo principo, jog direktorius turi fiduciarines pareigas tik bendrovės atžvilgiu, pripažindami, kad direktoriai turi pareigą ir tiesiogiai akcininkams, pavyzdžiui, pareigą elgtis sąžiningai jų atžvilgiu<sup>213</sup>. Tokios išimties pritaikymas toje konkrečioje situacijoje<sup>214</sup> lėmė, kad akcininkams buvo atlyginta padaryta žala, kuri pasireiškė akcijų nuvertėjimu. Tačiau, teismų praktika nėra gausi tokių sprendimų, o akcininkai, siekiantys asmeninės žalos atlyginimo neretai susiduria su sunkumais, pavyzdžiui, reikalavimu įrodyti, jog jo patirta žala yra atskira nuo bendrovės patirtos žalos bei nesusijusi su ja<sup>215</sup>. Pastebėtina, jog itin komplikuoti atvejai yra tuomet, kai direktorius pažeidžia jam priklausančią pareigą tiek bendrovės, tiek akcininkų atžvilgiu. Tai lemia, jog tokiu atveju yra sudėtinga įvertinti, koks ieškiny – išvestinis ar tiesioginis – turėtų būti teikiamas. Analizuojant Anglijos teisinį reguliavimą, išskirtina tendencija, jog teismai tokiose

---

<sup>210</sup> *Johnson v. Gore Wood & Co*, [2001] 1 BCLC 313, HL, Anglija. Cituota pagal GRIFFIN, Stephen. *Shareholder remedies and the no reflective loss principle – problems surrounding the identification of a membership interest*. *Journal of Business Law*, 2010, Nr. 6, p. 464.

<sup>211</sup> JONG, De J. Bas. *Shareholders' claims for reflective loss: a comparative legal analysis*. *European Business Organization Law Review*, 2013, Nr. 14(1), p. 101.

<sup>212</sup> LIN, Joyce Lee Suet. *Barring Recovery for Diminution in Value of Shares on the Reflective Loss Principle*. *Cambridge Law Journal*, Nr. 66(3), p. 556.

<sup>213</sup> *Mutual Life Insurance Co. of New York v. The Rank Organization Ltd.*, [1985] BCLC 11, Anglija. Taip pat *Re Sunrise Radio Ltd, Kohli v. Lit*, [2010] 1 BCLC 367, Anglija. Cituota pagal HANNIGAN, Brenda. *Company Law, 3rd edition*. Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 398.

<sup>214</sup> *Re Sunrise Radio Ltd, Kohli v. Lit*, [2010] 1 BCLC 367 byloje buvo konstatuota, kad valdymo organas, nors ir akcijas išleido siekdamas tinkamų bei teisėtų tikslų, t.y. siekdamas padidinti bendrovės kapitalą, tačiau, akcijų kainą buvo nustatytą nesąžiningai, t.y. akcijos buvo parduotos už žemesnę kainą nei buvo tuo metu rinkoje. Tokie valdymo organų veiksmai lėmė akcininkų valdomų akcijų nuvertėjimą. Teismas šioje situacijoje pripažino, kad akcininkai turėjo teisę kreiptis dėl tiesioginės žalos atlyginimo.

<sup>215</sup> GRIFFIN, Stephen. *Shareholder remedies and the no reflective loss principle – problems surrounding the identification of a membership interest*. *Journal of Business Law*, 2010, Nr. 6, p. 463.

situacijoje vis dėlto prioritetą teikia išvestiniams ieškiniams, pabrėždami, jog akcijų nuvertėjimo atvejais akcininkas nepatiria tiesioginės žalos<sup>216</sup>. Taigi, akivaizdu, jog akcijų nuvertėjimo atvejais yra galimos skirtingos situacijos, o tariamas pažeidimas gali paveikti įvairius subjektus. Manytina, jog galimos situacijos, kuomet kompensacijos suteikimas tiesiogiai (vadinasi, tiesioginio ieškinio pateikimas) akcininkui būtų sąžiningesnė priemonė, užtikrinti, kad sukelta žala bus atlyginta tam, kas nuo to nukentėjo. Kita vertus, dažniausiai akcijų nuvertėjimas yra pasekmė pažeidimo, kurį patyrė bendrovė ir todėl turėtų būti pasitelkiamas išvestinis ieškinys. Taigi, tokiais atvejais itin svarbu tinkamai įvertinti konkretaus ginčo aplinkybes, tik taip gali būti identifikuota tinkama teisinė priemonė.

Svarbu pabrėžti, kad tiek pirmojo, tiek antrojo pavyzdžių atvejais, investuotojas ar akcininkas tikėtina susidurtų su problema, įrodant būtinas civilinės atsakomybės sąlygas, t.y. neteisėtus veiksmus, priežastinį ryšį, kaltę bei žalą<sup>217</sup>. Pavyzdžiui, LR CK 6.247 str. reikalauja įrodyti priežastinį ryšį, t.y. jog neteisėti kaltininko veiksmai lėmė žalos atsiradimą. Priežastinio ryšio įrodinėjimas situacijose, kuomet dėl prospekte pateiktos klaidingos informacijos, investuotojas patiria žalą, gali būti itin problematiškas, kadangi ne visų valstybių teisinis reguliavimas aiškiai įtvirtina aiškų testą ar metodą, kuris padėtų įvertinti priežastinį ryšį<sup>218</sup>. Pavyzdžiui, ar priežastinis ryšys turėtų būti tiesioginis, ar pakankamas netiesioginio ryšio įrodymas, ar būtent remiantis prospekte pateikta klaidinga informacija buvo priimtas sprendimas, sukėlęs žalos. Antrajame pavyzdyje aptartu atveju, kuomet žala pasireiškia akcijų nuvertėjimu, priežastinio ryšio įrodymas taip pat gali būti itin komplikuoatas, kadangi akcijų nuvertėjimą bei dividendų sumažėjimą dažniausiai lemia ne tiesioginiai kaltininko veiksmai akcininkui, bet žalos atsiradimas bendrovei<sup>219</sup>. Taigi, nors išskirtinėmis aplinkybėmis akcininkui yra pripažįstama teisė kreiptis dėl žalos atlyginimo tiesiogiai jiems, tačiau tokios situacijos dažnai yra itin komplikuoatos bei lemiančios sudėtingą teisių gynimo procesą.

Apibendrinant, pastebėtina, kad išvestinio bei tiesioginio (grupės) ieškinių atskyrimas praktikoje neretai sukelia nemažai sunkumų. Užsienio valstybių teismai savo praktikoje yra

---

<sup>216</sup> LIN, Joyce Lee Suet. *Barring Recovery for Diminution in Value of Shares on the Reflective Loss Principle*. *Cambridge Law Journal*, Nr. 66(3), p. 546, 558.

<sup>217</sup> LR CK 6.246 str., 6.247 str., 6.248 str.; 6.249 str.

<sup>218</sup> JONG, De J. Bas. *Liability for Misrepresentation – European Lessons on Causation from the Netherlands*. *ECFR*, 2011, p. 374.

<sup>219</sup> SHAPIRA, Giora. *Shareholder Personal Action in Respect of a Loss Suffered by the Company: The Problem of Overlapping Claims and "Reflective Loss" in English Company Law*. *The International Lawyer*, 2003, Vol. 37, Nr. 1, p. 146.



išplėtoję metodus bei pagrindinius principus, kuriais remiantis toks atskyrimas turėtų būti atliekamas. Lietuvos teismų praktikoje yra susiklosčiusi kitokia situacija, t.y. šis klausimas nėra išsamiai analizuojamas. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad, kaip buvo minėta darbe, tiek išvestiniai, tiek grupės ieškiniai nėra dažni Lietuvoje, šių ieškinių atskyrimo problematika išlieka mažiau aktuali. Kita vertus, ši tendencija gali kisti, įvertinant tai, jog atliekant tolimesnes grupės ieškinio analizes, jo naudojimas praktikoje gali išaugti, kadangi suinteresuoti subjektai rinksis šiuo institutu ginti savo interesus. Taigi, tai galėtų lemti didesnę šių ieškinių taikymo bei atskyrimo konfliktų tikimybę, tuomet, tokiose situacijose, siekiant tinkamai kvalifikuoti susiklosčiusią situaciją, būtų tikslinga remtis užsienio teismų patirtimi nagrinėjant tokio pobūdžio klausimus.

### **3.3. Išvestinio ieškinio ir grupės ieškinio atskyrimo reikšmė**

Šiame skyriuje buvo aptariami išvestinio ieškinio bei grupės ieškinio panašumai bei skirtumai, taip pat jų atskyrimas, tam taikoma metodika. Pabrėžtina, kad išvestinio bei grupės ieškinių ar tiesioginio bei išvestinio ieškinių atskyrimas, šio proceso problematika yra svarbi ne vien teoriniu, bet ir praktiniu lygmeniu, kadangi tiek teisingas, tiek ir klaidingas ieškinio rūšies identifikavimas neabejotinai turės teisinių padarinių tiek subjektui, teikiančiam ieškinį, tiek ir kitiems asmenims, susijusiems su procesu bei kilusiu ginču.

Viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl grupės bei išvestinio ieškinių tinkamas atskyrimas yra itin svarbus praktikoje yra tai, jog, jei jį teikiantys subjektai netinkamai kvalifikuos situaciją bei identifikuos teikiamo ieškinio rūšį, tokios klaidingos išvados gali lemti teismo atsakymą priimti ieškinį<sup>220</sup>. Pavyzdžiui, išvestinio ieškinio atveju, kuomet yra pirmiausia pažeidžiami bendrovės interesai, akcininkas neturi jokio teisinio ar faktinio pagrindo kreiptis į teismą savo vardu. Tai yra pagrindžiama tuo, kad bendrovė yra autonomiškas subjektas, kurio interesai bei teisės turi būti gerbiami, todėl akcininkai tokiose situacijose negali siekti kompensacijos dėl pažeidimų, kuriuos patyrė pati bendrovė<sup>221</sup>. Taigi, pavyzdžiui, JAV teismas patvirtino, jog, jei teisė pareikšti ieškinį priklausė bendrovei ir toje konkrečioje situacijoje buvo pagrindas teikti išvestinį ieškinį, tačiau akcininkai kreipėsi į teismą remiantis ne FCPT 23.1 taisyklėje nustatyta tvarka, toks ieškinytis turi būti

---

<sup>220</sup> KLEINBERGER, Daniel S. *Direct versus Derivative and the Law of Limited Liability Companies*. *Baylor Law Review*, 2006, Nr. 58:1, p. 71.

<sup>221</sup> *Johnson v. Gore Wood & Co.*, [2001] 1 BCLC 313, HL, Anglija. Cituota pagal HANNIGAN, Brenda. *Company Law, 3rd edition*. Oxford: Oxford University Press, 2012, p. 440.

atmetamas<sup>222</sup>. Analizuojant Lietuvos teisės sistemoje įtvirtinta reguliavimą, pastebėtina, kad LR CPK 5 str. suteikia teisę kreiptis į teismą suinteresuotiems asmenims, kurių teisės ar įstatymų saugomi interesai buvo pažeisti. Remiantis šia įstatymo norma, darytina išvada, jog bendrovės teisių pažeidimo atveju, būtent jai, o ne akcininkams, yra suteikiama teisė apginti savo teises ir gauti kompensaciją už patirtą žalą. Pabrėžtina, jog kreipiantis į teismą, teismas *ex officio* tikrina ne tik, ar teikiamas ieškinys atitinka visus procesiniams dokumentams keliamus reikalavimus, bet ir ar asmuo, teikiantis tą ieškinį, turi tokią teisę<sup>223</sup>. Jeigu konstatuojama, kad asmuo, reiškiantis ieškinį, neturi tokios teisės, tuomet teismas turi atsisakyti priimti ieškinį remiantis LR CPK 137 str. 2 d. 1 p. pagrindu kaip nenagrinėtiną teisme, nes toks asmuo neturi teisės pareikšti ieškinio<sup>224</sup>. Taigi, siekiant išvengti galimų neigiamų padarinių bei rizikos, jog teismas atsisakys priimti ieškinį, itin svarbu tinkamai nustatyti, kieno teisės buvo pažeistos konkrečioje situacijoje bei kokiam ieškiniui – išvestiniam ar grupės – tariamas pažeidimas sudaro pagrindą. Tik tokiu atveju bus užtikrinta, kad tinkamam subjektui bus suteikta teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos.

Atsisakymo priimti ieškinį priežastimi gali būti ir papildomų reikalavimų, įtvirtintų įstatyme bei keliamų konkrečiai teisinei priemonei, neįgyvendinimas. Išvestiniam ieškiniui bei grupės ieškiniui kiekvienos valstybės teisės sistemoje yra keliami skirtingi procedūriniai reikalavimai, kurie privalo būti įgyvendinti siekiant, kad ieškinys būtų priimtas, o teismo procesas vyktų pagal vienam iš aptariamų ieškinų taikomas procesines taisykles. Pavyzdžiui, LR CPK grupės ieškinio padavimui, priešingai nei išvestinio ieškinio atveju, kuomet nėra taikomi papildomi apribojimai, yra nustatyta privaloma išankstinė ginčo sprendimo ne teisme procedūra. Tokios procedūros nesilaikymas prieš pateikiant ieškinį teismui, remiantis LR CPK 137 str. 2 d. 3 p.<sup>225</sup>, gali lemti teismo atsisakymą priimti ieškinį. JAV, priešingai nei Lietuvoje, papildomi reikalavimai yra nustatyti išvestiniam ieškiniui, pavyzdžiui, prieš pateikiant ieškinį teismui, akcininkams nustatyta privaloma pareiga kreiptis į bendrovės valdymo organą, nuo kurios gali būti atleidžiama tik išimtiniais atvejais. Tai lemia, jog ieškovas turi aiškiai suvokti būtent kuria teisine priemone – grupės ar išvestiniu ieškiniu – jis siekia bei gali pasinaudoti konkrečiau ginčo sprendimui, kadangi klaidinga išvada gali lemti

---

<sup>222</sup> KLEINBERGER, Daniel S. *Direct versus Derivative and the Law of Limited Liability Companies*. *Baylor Law Review*, 2006, Nr. 58:1, p. 71.

<sup>223</sup> Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2004 m. gegužės 20 d. konsultacija Nr. A3-106*. Teismų praktika. 2004, Nr. 21.

<sup>224</sup> *Ibid.*

<sup>225</sup> LR CPK 137 str. 2 d. 4 p. teigia, jog teismas atsisako priimti ieškinį, jeigu suinteresuotas asmuo, kreipęsis į teismą, nesilaikė tai bylų kategorijai įstatymų nustatytos išankstinio ginčų sprendimo ne teisme tvarkos.

įstatyme įtvirtintų sąlygų neįgyvendinimą, o tai, tikėtina, lemtų atsisakymą priimti ieškinį. Taip pat, procedūrinių reikalavimų, taikomų aptariamiesiems ieškiniams, identifikavimas gali būti vienas iš faktorių, lemiančių būsimų ieškovų apsisprendimą dėl ieškinio pateikimo, kadangi tai ne tik padeda numatyti galimus sunkumus, su kuriais susidurs ieškovas, bet ir suteikia galimybę nors iš dalies prognozuoti proceso baigtį, taip sumažinant akcininkų riziką patirti nuostolius dėl itin sudėtingo proceso ar nepalankaus sprendimo jų atžvilgiu. Taigi, tinkamas teikiamo ieškinio identifikavimas dar prieš kreipiantis į teismą, užtikrina, jog, ieškovui, įgyvendinus visas reikalaujamas procedūras, bus suteikta teisė į efektyvų bei veiksmingą pažeistų teisių gynimą.

Pastebėtina, kad skiriasi ne tik aptariamiesiems ieškiniams taikomos procedūros bei keliami reikalavimai, bet taip pat ir galimi teisių gynimo būdai, t.y. priklausomai nuo to, kuris ieškinys konkrečioje situacijoje bus pateikiamas teismui, tai lems ir kuriam subjektui – akcininkui ar bendrovei – atiteks palankaus teismo sprendimo atveju priteista patirtos žalos kompensacija. Kaip jau buvo ne kartą minėta šiame darbe, grupės ieškinio atveju žalos atlyginimas priklausys akcininkams, o išvestinio ieškinio – bendrovei. Būtent ši ieškiniams būdinga charakteristika gali daryti lemiamą įtaką akcininkų apsisprendimui imtis ar nesiimti veiksmų, siekiant paduoti ieškinį bei pradėti teisminį procesą<sup>226</sup>. Pastebėtina, jog išvestinio ieškinio atveju akcininkas ne tik prisiima visą susijusių išlaidų riziką<sup>227</sup>, gautą naudą jis taip turės pasidalyti su kitais akcininkais<sup>228</sup>. Kitaip tariant, šioje situacijoje akcininkai, kurie pradėjo procesą bei prisiėmė visą riziką, turės teisę tik į tokią pačią naudą kaip ir tie akcininkai, kurie neprisiėmė jokios rizikos ir gaus naudą iš kitų asmenų veiksmų<sup>229</sup>. Taigi, tiek finansinės rizikos prisiėmimas, tiek galimybė gauti tik netiesioginę naudą dažnai lemia akcininkų pasyvumą renkantis išvestinį ieškinį. Grupės ieškinio atveju šių problemų dažniausiai yra išvengiama, todėl teisingai konstatavus, kad toje konkrečioje situacijoje būtent grupės ieškinys yra prieinama teisių gynimo priemonė, yra sukuriamos didesnės paskatos pradėti teisminį procesą bei taip apginti pažeistas teises bei interesus.

---

<sup>226</sup> LARSON, Brett. *A Question of Identity: Direct v. Derivative Claims in Shareholder/Member Litigation* [interaktyvus]. 2014 m. vasario 14 d. [žiūrėta 2016 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://mnbenchbar.com/2014/02/question-of-identity/>>.

<sup>227</sup> Bendra bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, išvestiniu ieškiniu atveju, apžvalga pateikiama žr. GELTER, Martin. *Why Do Shareholder Derivative Suits Remain Rare In Continental Europe?* *Brooklyn Journal of International Law*, 2012, Vol. 37, Nr. 3, p. 862-870.

<sup>228</sup> MIKALONIENĖ, Lina. *Uždarnosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015, p. 80.

<sup>229</sup> KEAY, Andrew. *An assessment of private enforcement actions for directors' breaches of duty*. *Civil Justice Quarterly*, 2014, Nr. 33(1), p. 89.

Apibendrinant teigtina, jog išvestinio ir grupės ieškinių atskyrimas yra itin reikšmingas tiek teorine prasme, siekiant atskleisti šių ieškinių esmę, tiek ir praktine prasme, kuomet yra sprendžiami realūs ginčai bei siekiama suinteresuotų subjektų pažeistų teisių bei teisėtų interesų gynybos. Aiškus teisinių priemonių atskyrimas suteikia galimybę ieškovams įvertinti galimas rizikas bei naudą, susijusias su kiekvieno ieškinio padavimu. Be to, tinkamas situacijos kvalifikavimas yra itin reikšmingas ir bylos iškėlimui teisme, kadangi teisinės priemonės pasirinkimas apsaugo nuo rizikos, jog teismas atsisakys priimti ieškinį dėl tam tikrų jo trūkumų ar neįgyvendintų įstatyminių reikalavimų, bei užtikrina, jog pasirinktas pažeistų teisių gynybos būdas geriausiai atitiks ieškovų siekius bei tikslus.

## Išvados

1. Išvestinis ieškinys yra akcininkų teisių bei teisėtų interesų gynimo priemonė, kurią bendrovės interesais pateikia jos akcininkai, siekdami apginti ne tik jos, bet ir netiesiogiai savo bei kitų bendrovės akcininkų interesus. Šis ieškinys, suteikdamas akcininkams galimybę įsiterpti į bendrovės valdymą, tuomet kai pati bendrovė nesiima ar nesugeba imtis reikiamų veiksmų, ne tik užtikrina jų teisių bei teisėtų interesų apsaugą bei gynybą, bet ir sukuria prielaidas efektyviam bei atsakingam bendrovės valdymui, užkerta kelią valdymo organų piktnaudžiavimui savo galiomis. Atlikta skirtingų valstybių teisinio reguliavimo bei praktikos analizė leido daryti išvadą, jog išvestinio ieškinio vaidmuo skirtingose jurisdikcijose nėra vienodas. Pastebėtina tendencija, jog tose valstybėse, kuriose įstatymų leidėjas prioritetą skiria bendrovės nepriklausomumo bei valdymo efektyvumo užtikrinimui, o ne smulkiųjų akcininkų bei bendrovės interesų apsaugai, išvestinis ieškinys yra rečiau taikomas praktikoje nei tose valstybėse, kuriose yra atpažįstama kitokia prioritetų sistema.

2. Grupės ieškiniu, kurio vienas iš tikslų yra gausių grupių interesų gynimas ir teisinio efektyvumo skatinimas, yra suteikiama galimybė akcininkams apginti savo pažeistas teises bei teisėtus interesus tais atvejais, kuomet būtent jų asmeninės teisės yra tiesiogiai pažeidžiamos neteisėtais kaltininko veiksmais. Tačiau, nepaisant to, šio ieškinio svarba įvairiose jurisdikcijoje yra skirtinga. Atlikta analizė atskleidė, jog, neabejotinai, didžiausią įtaką šio ieškinio formavimuisi turėjo JAV teisinis reguliavimas bei teismų praktika, kurioje suformuotas ieškinys laikomas „klasikiniu“. Tačiau, kita vertus, Europos valstybėse, kuriose grupės ieškinys yra nauja koncepcija, pastebėtinas siekis formuoti savitą grupės ieškinio modelį, kuriuo būtų užkertamas kelias problemoms, su kuriomis susiduria JAV, taikydama šią teisinę priemonę, bei kuris labiausiai atitiktų ne tik jų puoselėjamas esmines teises vertybes bei principus, bet ir suinteresuotų subjektų interesus.

3. Teigtina, jog nebūtų teisinga daryti išvadą, jog išvestinis ieškinys yra grupės ieškinio atmaina. Analizuojamomis teisinėmis priemonėmis ginamų interesų pobūdis bei subjektas, kuriam bus priteisiama patirtos žalos kompensacija, yra esminiai bruožai, kurie atskiria išvestinį bei grupės ieškinius. Tačiau, dėl glaudaus ryšio tarp bendrovės ir jos akcininkų, toks atskyrimas praktikoje gali būti itin komplikuoatas, kadangi neretai yra sudėtinga atskirti, ar pažeidimas lėmė bendrovės interesų tiesioginį pažeidimą ir tik netiesiogiai paveikė akcininkų interesus, ar akcininkų interesai buvo pažeisti pirmiausia. Nepaisant to, kad užsienio valstybių praktikoje yra išplėtoti grupės, kaip tiesioginio ieškinio, bei išvestinio ieškinio

atskyrimo metodai, praktikoje vis tiek išlieka situacijų, tokių kaip, pavyzdžiui, akcijų nuvertėjimo sukeltos žalos atlyginimas ar atsakomybės už prospekte pateiktą klaidingą informaciją taikymas, kuomet toks atskyrimas kelia daug diskusijų bei neaiškumų, ypač tais atvejais, kuomet tam tikras pažeidimas gali sąlygoti abiejų subjektų interesų pažeidimą.

4. Išvestinio ir grupės ieškinių atskyrimas yra itin svarbus tinkamai pažeistų akcininkų bei bendrovės teisių bei teisėtų interesų apsaugai, kadangi klaidingas situacijos įvertinimas bei teisinės priemonės identifikavimas gali sąlygoti neigiamų padarinių atsiradimą, pavyzdžiui, teismo atsisakymą priimti ieškinį. Be to, netinkamas įvertinimas, kokiam subjektui priklauso reikalavimo teisė bei teisė kreiptis dėl žalos atlyginimo, gali kelti riziką direktorių teisėms bei lemti dvigubos atsakomybės jiems taikymą. Neabejotina, jog teisingas situacijos bei galimų teisinių priemonių suvokimas, ne tik padėtų potencialiems ieškovams priimti sprendimą dėl ieškinio pateikimo bei suteiktų galimybę įvertinti galimas rizikas bei naudą, susijusias su šių ieškinių padavimu bei procesu, bet ir užtikrintų, jog kitų susijusių subjektų interesai nebus pažeidžiami ar nepagrįstai ribojama jų laisvė priimti pagrįstus sprendimus.

## Literatūros sąrašas

### Teisės norminiai aktai

#### 1. Lietuvos Respublikos teisės aktai bei aiškinamieji raštai

- 1.1. Civilinio proceso kodekso 49 straipsnio pakeitimo ir kodekso papildymo 261<sup>1</sup> straipsniu bei XXIV<sup>1</sup> skyriumi įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XIP-4634 [interaktyvus]. 2012 m. liepos 2 d. [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc\\_l?p\\_id=429220](http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=429220)>.
- 1.2. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 64-1914.
- 1.3. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 36-1340.
- 1.4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 74-2262.
- 1.5. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2007, Nr. X-1023.
- 1.6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. liepos 13 d. nutarimas Nr. 885 „Dėl Grupės ieškinio koncepcijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 92-4386.

#### 2. Europos Sąjungos bei užsienio valstybių teisės aktai bei aiškinamieji raštai

- 2.1. 1998 m. birželio 25 d. Jungtinių Tautų Europos Ekonominės Komisijos Konvencija dėl teisės gauti informaciją apie aplinką, dalyvauti priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais (Orhuso konvencija). *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 73-2572.
- 2.2. 1998 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento direktyva 98/27/EC dėl uždraudimų siekiant apsaugoti vartotojų interesus. *OL 1998 m. specialusis leidimas*, 15 skyrius, 4 tomas, p. 43.
- 2.3. 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Sąjungos Tarybos direktyva Nr. 2003/71/EB dėl prospekto, kuris turi būti skelbiamas, kai vertybiniai popieriai siūlomi visuomenei ar įtraukiami į prekybos sąrašą. *OL 2004 m. specialusis leidimas*, 6 skyrius, 6 tomas, p. 356.
- 2.4. 2008 m. balandžio 2 d. Europos Bendrijos Komisijos baltoji knyga KOM(2008) 165 dėl ieškinių atlyginti žalą, patirtą dėl EB antimonopolinių taisyklių pažeidimo

- galutinis [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52008DC0165>>.
- 2.5. 2008 m. lapkričio 27 d. Europos Bendrijos Komisijos žalioji knyga KOM(2008) 794 dėl kolektyvinio žalos atlyginimo vartotojams [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A52008DC0794>>.
- 2.6. 2008 m. vasario 14 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė Nr. 2008/C 162/01 dėl Grupinių ieškinių vaidmens ir teikimo tvarkos apibrėžties Bendrijos vartotojų apsaugos teisės srityje [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=uriserv:OJ.C\\_.2008.162.01.0001.01.LIT](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2008.162.01.0001.01.LIT)>.
- 2.7. 2013 m. birželio 11 d. Europos Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui KOM(2013) 401 dėl Europos horizontaliosios kolektyvinio teisių gynimo sistemos kūrimo [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:52013DC0401>>.
- 2.8. 2013 m. birželio 11 d. Europos Komisijos rekomendacija 2013/396/ES dėl Sąjungos teisės aktuose įtvirtintų teisių pažeidimo atvejais taikytinų valstybių narių įpareigojamųjų ir kompensacinių kolektyvinio teisių gynimo mechanizmų bendrųjų principų. *OL*, 2013 L 201 p. 60.
- 2.9. Anglijos bendrovių įstatymas 2006 (angl. – *Companies Act 2006*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>>.
- 2.10. Finansinių paslaugų bei rinkų įstatymas 2000 (angl. – *Financial Services and Markets 2000*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/8/contents>>.
- 2.11. JAV Vertybinių popierių įstatymas (angl. – *Securities Act*) [interaktyvus]. 1933 [žiūrėta 2016 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.sec.gov/about/laws/sa33.pdf>>.
- 2.12. Jungtinės Karalystės civilinio proceso taisyklės bei jų praktinio pritaikymo paaiškinimai (angl. – *Civil Procedure Rules and Practice Direction*) [interaktyvus].



- [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules>>.
- 2.13. Jungtinių Amerikos Valstijų federalinės civilinio proceso taisyklės (angl. – *Federal Rules of Civil Procedure*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.law.cornell.edu/rules/frcp>>.
- 2.14. Kapitalo rinkų investuotojų ieškinių įstatymas (angl. – *The Capital Market Model Claims Act*, vok. – *Kapitalanleger-Musterverfahrensgesetz (KapMuG)*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.gesetze-im-internet.de/englisch\\_kapmug/](http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_kapmug/)>.
- 2.15. Taisyklės, taikomos prospektui (angl. – *FSA Prospectus Rules*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.handbook.fca.org.uk/handbook/PR/>>.
- 2.16. Vokietijos akcinių bendrovių įstatymas (angl. – *Stock Corporation Act*, vok. – *Aktiengesetz*) [interaktyvus]. 1965 m. rugsėjo 6 d. (su pakeitimais ir papildymais) [žiūrėta 2016 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.nortonrosefulbright.com/files/german-stock-corporation-act-109100.pdf>>.
- 2.17. Vokietijos įstatymas dėl bendrovių integracijos ir akcininkų ieškinių modernizavimo (vok. – *Gesetz zur Unternehmensintegrität und Modernisierung des Anfechtungsrechts*) [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uni-leipzig.de/bankinstitut/alt/dokumente/2005-09-22-02.pdf>>.
- 2.18. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995, Nr. 40-987.

## Specialioji literatūra

### 1. *Spausdinti leidiniai*

- 1.1. BAKANAS, A., *et al.* *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Antroji knyga. Vilnius: Justitia, 2002.
- 1.2. HANNIGAN, Brenda. *Company Law, 3rd edition*. Oxford: Oxford University Press, 2012.

- 1.3. KRIVKA, Egidijus. Grupės ieškinio problemos Lietuvos civilinio proceso teisėje. *Jurisprudencija*, 2004, Nr. 54(44), p. 150-162.
- 1.4. KRIVKA, Egidijus. Grupės ieškinys – veiksminga teisės į teisminę gynybą įgyvendinimo priemonė. *Jurisprudencija*, 2007, Nr. 4(94), p. 29-34.
- 1.5. KRIVKA, Egidijus. Išvestinio akcininkų ieškinio institutas Lietuvos teisės sistemoje. *Jurisprudencija*, 2006, Nr. 4(82), p. 46-53.
- 1.6. KRIVKA, Egidijus. *Viešojo intereso gynimas civiliniame procese*. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
- 1.7. LI, Xiaoning. *A Comparative Study of Shareholders' Derivative Actions*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2007.
- 1.8. MÄNTYSAARI, Petri. *Comparative Corporate Governance*. Heidelberg: Springer Berlin, 2005.
- 1.9. MIKALONIENĖ, Lina. Akcininko teisė į išvestinį ieškinį: *ex lege* prevencinės priemonės. *Teisė*, 2015, Nr. 94, p. 204-213.
- 1.10. MIKALONIENĖ, Lina. Išvestinio ieškinio samprata, paskirtis ir tikslai. *Teisė*, 2014, Nr. 93, p. 113-123.
- 1.11. MIKALONIENĖ, Lina. *Uždarosios akcinės bendrovės akcininko teisės ir jų gynimo būdai*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2015.

## **2. Elektroniniai dokumentai**

- 2.1. 2013 m. birželio 11 d. Europos Komisijos pranešimas spaudai „Komisija rekomenduoja valstybėms narėms įdiegti kolektyvinio teisių gynimo mechanizmus, kad būtų užtikrinta veiksminga prieiga prie teisingumo“ [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <[http://europa.eu/rapid/press-release\\_IP-13-524\\_lt.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-524_lt.htm)>;
- 2.2. ANDREWS, Neil. *Multi-Party Proceedings in England: Representative and Group Actions* [interaktyvus]. *Duke Journal of Comparative & International Law*, 2001, Nr. 11:249 [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.], p. 249-267. Prieiga per internetą: <<http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1199&context=djcl>>.
- 2.3. BERTRAND, Alexia; COIBION, Arnaud. *Shareholders Suits against Directors of a Company, against other Shareholders and against the Company itself under Belgian*

- Law. European Company and Financial Law Review*, 2009, Nr. 2 (6), p. 270-306. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.4. BOOTH, Richard A. *Direct and Derivative Claims in Securities Fraud Litigation* [interaktyvus]. 2009 m. gegužės 4 d. [žiūrėta 2016 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <[http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1398935](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1398935)>.
- 2.5. BRANDI, Tim Oliver. *The Strike Suit: A Common Problem of the Derivative Suit and the Shareholder Class Action*. *Dickinson Law Review*, 1994, Nr. 98, p. 355-400. Prieiga per internetą <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.6. BUBLIENĖ, D., *et al.* Grupės ieškinio reguliavimo analizė ir pasiūlymai dėl šio instituto tobulinimo: taikomasis mokslinis tyrimas [interaktyvus]. Vilnius 2008 [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.tm.lt/dok/tyrimai/Moksl\\_tyrimas\\_grupes\\_ieskinys.pdf](http://www.tm.lt/dok/tyrimai/Moksl_tyrimas_grupes_ieskinys.pdf)>.
- 2.7. BUSCHKINT, Ilana T. *The Viability of Class Action Lawsuits in a Globalized Economy – Permitting Foreign Claimants to be Members of Class Action Lawsuits in the U.S. Federal Courts*. *Cornell Law Review*, 2005, Vol. 90:1563, p. 1563-1600. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.8. CARSTEN, Paul A. *Derivative Actions under English and German Corporate Law – Shareholder Participation between the Tension Filled Areas of Corporate Governance and Malicious Shareholder Interference*. *ECFR*, 2010, Nr. 1/2010, p. 81-115. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.9. *Class and Group Actions 2016: England and Wales International Comparative Legal Guides* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.iclg.co.uk/practice-areas/class-and-group-actions/class-and-group-actions-2016/england-and-wales>>.
- 2.10. ERICKSON, Jessica. *Corporate Misconduct and the Perfect Storm of Shareholder Litigation*. *Notre Dame Law Review*, 2008, Nr. 1(84), p. 75-130. Prieiga per internetą <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.11. FAGAN, Neil; HASS, Detlef. *US class action: will the EU follow suit? European Lawyer*, 2005, Nr. 53, p. 31-33. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.co.uk>>.
- 2.12. GAMBLE, Roger. *Not a class act (yet): Europe moves softly towards collective redress*. *European Competition Law Review*, 2016, Nr. 37(1), p. 14-24. Prieiga per internetą: <<http://www.next.westlaw.com/>>.

- 2.13. GELTER, Martin. *Risk-shifting through issuer liability and corporate monitoring*. *European Business Organization Law Review*, 2013, Nr. 14(4), p. 497-533. Prieiga per internetą: <<http://www.next.westlaw.com/>>.
- 2.14. GELTER, Martin. *Why Do Shareholder Derivative Suits Remain Rare In Continental Europe?* *Brooklyn Journal of International Law*, 2012, Vol. 37, Nr. 3, p. 843-892. Prieiga per internetą: <[http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2000814](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2000814)>.
- 2.15. GOEHRE, K. A. *Is the Demand Requirement Obsolete? How the United Kingdom Modernized Its Shareholder Derivative Procedure and What the United States Can Learn from It*. *Wisconsin International Law Journal*, 2010, Vol. 28, Nr. 1, p. 140-169. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.16. GRAY, A. M. *The statutory derivative claim: an outmoded superfluosity?* *Company Lawyer*, 2012, Nr. 33(10), p. 295-302. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.co.uk>>.
- 2.17. GRIFFIN, Stephen. *Shareholder remedies and the no reflective loss principle – problems surrounding the identification of a membership interest*. *Journal of Business Law*, 2010, Nr. 6, p. 461-473. Prieiga per internetą: <<http://www.next.westlaw.com/>>.
- 2.18. HEAPS, John; JACKSON, Simon. *US-style litigation and the spread of the class action*. *Law and Financial Markets Review*, 2007, Vol. 1, Issue 2, p. 135-139. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.19. HIGGINS, Andrew; ZUCKERMAN, Adrian. *Class actions come to England – more access to justice and more of a compensation culture, but they are superior to the alternatives*. *Civil Justice Quarterly*, 2016, Nr. 35(1), p. 1-13. Prieiga per internetą: <<http://www.next.westlaw.com/>>.
- 2.20. HUDSON, Alastair. *Introduction to UK Securities Law* [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2016 m. kovo 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.alastairhudson.com/companylaw/Company%20Law%20-%20Securities%20Law%20Text.pdf>>.
- 2.21. *Improving Access to Justice through Collective Actions: Developing a More Efficient and Effective Procedure for Collective Actions (Final report)* [interaktyvus]. 2008 m. lapkritis [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per

- internetą: <[https://www.ucl.ac.uk/laws/judicial-institute/files/Improving\\_Access\\_to\\_Justice\\_through\\_Collective\\_Actions\\_-\\_final\\_report.pdf](https://www.ucl.ac.uk/laws/judicial-institute/files/Improving_Access_to_Justice_through_Collective_Actions_-_final_report.pdf)>.
- 2.22. JONG, De J. Bas. *Liability for Misrepresentation – European Lessons on Causation from the Netherlands*. *ECFR*, 2011, Nr. 3, p. 352-375. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.23. JONG, De J. Bas. *Shareholders' claims for reflective loss: a comparative legal analysis*. *European Business Organization Law Review*, 2013, Nr. 14(1), p. 97-118. Prieiga per internetą: <<http://www.next.westlaw.com/>>.
- 2.24. JUSKA, Zygimantas. *The future of collective antitrust redress: is something new under the sun?* *Global Competition Litigation Review*, 2015, Nr. 8(1), p. 14-24. Prieiga per internetą: <<http://www.next.westlaw.com/>>.
- 2.25. KAVALIAUSKAITĖ, Regina. Grupės ieškinys: kaip sėkmingai apginti kolektyvinius interesus [interaktyvus]. „Versum“ biuro svetainė [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.versum.lt/civilinis-procesas/grupes-ieskinys-kaip-sekmingai-apginti-kolektyvinius-interesus>>.
- 2.26. KEAY, Andrew. *An assessment of private enforcement actions for directors' breaches of duty*. *Civil Justice Quarterly*, 2014, Nr. 33(1), p. 76-92. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.co.uk>>.
- 2.27. KLEINBERGER, Daniel S. *Direct versus Derivative and the Law of Limited Liability Companies*. *Baylor Law Review*, 2006, Nr. 58:1, p. 63-138. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.28. LARSON, Brett. *A Question of Identity: Direct v. Derivative Claims in Shareholder/Member Litigation* [interaktyvus]. 2014 m. vasario 14 d. [žiūrėta 2016 m. kovo 8 d.]. Prieiga per internetą: <<http://mnbenchbar.com/2014/02/question-of-identity/>>.
- 2.29. LASTER, J. Travis. *Goodbye to the Contemporaneous Ownership Requirement*. *Delaware Journal of Corporate Law*, 2008, Vol. 33, p. 673-694. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.30. LATELLA, Dario. *Shareholder Derivative Suits: A Comparative Analysis and the Implications of the European Shareholders' Rights Directive*. *ECFR*, 2009, Nr. Vol. 6, Issue 2-3, p. 307-323. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.

- 2.31. LESKINEN, Charlotte. *Collective Antitrust Damages Actions in the EU: the Opt-in v. the Opt-out Model* [interaktyvus]. *Working Paper IE Law School*, 2010, Nr. 10-03 [žiūrėta 2016 m. vasario 12 d.]. Prieiga per internetą: <[http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1612731](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1612731)>.
- 2.32. LESKINEN, Charlotte. *Recent developments on collective antitrust damages actions in the EU*. *Global Competition Litigation Review*, 2011, Nr. 4(2), p. 79-88. Prieiga per internetą: <<http://www.next.westlaw.com/>>.
- 2.33. LIN, Joyce Lee Suet. *Barring Recovery for Diminution in Value of Shares on the Reflective Loss Principle*. *Cambridge Law Journal*, Nr. 66(3), p. 537-558. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.34. MOZETIC, Alma M. *Collective redress: a case for opt-out class actions in England and Wales*. *Civil Justice Quarterly*, 2016, Nr. 35(1), p. 29-40. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.co.uk>>.
- 2.35. MUJIH, Edwin C. *The New Statutory Derivative Claim: A Paradox of Minority Shareholder Protection: Part 2*. *Company Lawyer*, 2012, Nr. 33(4), p. 99-107. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.co.uk>>.
- 2.36. MULHERON, Rachael. *Reform of Collective Redress in England and Wales: a Perspective of need. A Research Paper for submission to the Civil Justice Council of England and Wales* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2016 m. vasario 10 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.judiciary.gov.uk/wp-content/uploads/JCO/Documents/CJC/Publications/Other+papers/reform-of-collective-redress.pdf>>.
- 2.37. MULHERON, Rachael. *The Case for an Opt-Out Class Action for European Member States: A Legal and Empirical Analysis*. *Columbia Journal Of European Law*, 2009, Nr. 15, p. 409-453. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.38. MULLENIX, Linda S. *Ending Class Actions as We Know Them: Rethinking the American Class Action*. *Emory Law Journal*, 2014, Vol. 64:399, p. 399-449. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.39. OLSON, Zachary D. *Direct or Derivative: Does It Matter After Gentile v. Rossette?* *The Journal of Corporation Law*, 2008, Nr. 33:2, p. 595-623. Prieiga per internetą <<http://www.heinonline.org>>.

- 2.40. OQUENDO, Angel R. *Six Degrees of Separation: from Derivative Suits to Shareholder Class Actions*. *Wake Forest Law Review*, 2013, Nr. 48, p. 643-672. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.41. O'SULLIVAN, Barry. *Is a Class Action System for Consumers Desirable in Europe?* *Hibernian Law Journal*, 2010, Nr. 9, p. 123-136. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.42. PACE, Nicholas M. *Class Actions in the United States of America: an Overview of the Process and the Empirical Literature* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2016 m. vasario 9 d.]. Prieiga per internetą: <[http://globalclassactions.stanford.edu/sites/default/files/documents/USA\\_\\_National\\_Report.pdf](http://globalclassactions.stanford.edu/sites/default/files/documents/USA__National_Report.pdf)>.
- 2.43. REISBERG, Arad. *Derivative Claims under the Companies Act 2006: much do about nothing?* [interaktyvus]. London: Hart Publishing, 2009 [žiūrėta 2016 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <[http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=1092629](http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1092629)>.
- 2.44. SCHNEIDER, Burkhard. *Germany plans to make important step towards securities class remedies*. *Journal of International Banking Law and Regulation*, 2004, Nr. 19(9), p. 356-358. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.co.uk>>.
- 2.45. SEBASTIAN, R.; TORTUERO, J. *Prospectus liability under the Spanish Securities Market Act: a comparison between the new Spanish regime and the US regime*. *Journal of International Banking Law and Regulation*, 2006, Nr. 21(6), p. 331-343. Prieiga per internetą: <<http://www.next.westlaw.com/>>.
- 2.46. SHAPIRA, Giora. *Shareholder Personal Action in Respect of a Loss Suffered by the Company: The Problem of Overlapping Claims and "Reflective Loss" in English Company Law*. *The International Lawyer*, 2003, Vol. 37, Nr. 1, p. 137-152. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.47. STOUT, Lynn A. *The Shareholder Value Myth* [interaktyvus]. 2013 [žiūrėta 2016 m. kovo 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.europeanfinancialreview.com/?p=883>>.
- 2.48. SUSANNA, Kim M. *Conflicting Ideologies of Group Litigation: Who May Challenge Settlements in Class Actions and Derivative Suits?* *Tennessee Law*

- Review*, 1998, Nr. 66:81, p. 81-135. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.49. TANG, Julia. *Shareholder Remedies: Demise of the Derivative Claim? UCL Journal of Law and Jurisprudence*, 2012, Vol. 1, Part 2, p. 178-210. Prieiga per internetą: <<http://www.westlaw.co.uk>>.
- 2.50. *The Law Commission Shareholder Remedies (Consultation Paper)* Nr. 226-425-21 [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/cp142\\_Shareholder\\_Remedies\\_Consultation.pdf](http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/cp142_Shareholder_Remedies_Consultation.pdf)>.
- 2.51. *The Law Commission Shareholders Remedies (Report)* [interaktyvus]. 1997 m. spalio 24 d. [žiūrėta 2016 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/lc246\\_Shareholder\\_Remedies.pdf](http://www.lawcom.gov.uk/wp-content/uploads/2015/03/lc246_Shareholder_Remedies.pdf)>.
- 2.52. THOMPSON, Elizabeth J. *Direct Harm, Special Injury, or Duty Owed: Which Test Allows for the Most Shareholder Success in Direct Shareholder Litigation?* [interaktyvus]. [žiūrėta 2016 m. kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <[http://www.ilep.info/pdf/univ\\_of\\_iowa/2009/\(A12\)%20Thompson.pdf](http://www.ilep.info/pdf/univ_of_iowa/2009/(A12)%20Thompson.pdf)>.
- 2.53. TJIO, Hans. *Enforcing Corporate Disclosure. Singapore Journal of Legal Studies*, 2009, (Grudis), p. 332-364. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.54. UDVARY, Sandor. *The Advantages and Disadvantages of Class Action. Iustum Aequum Salutare*, 2013, Nr. 1, p. 67-82. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.
- 2.55. WAGNER, Gerhard. *Officers' and Directors' Liability Under German Law — a Potemkin Village* [interaktyvus]. *Theoretical Inquiries in Law*, 2015, Vol. 16. Nr. 1 [žiūrėta 2016 m. vasario 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www7.tau.ac.il/ojs/index.php/til/article/viewFile/1157/1187>>.
- 2.56. WELLS, Sarah. *Maintaining Standing in a Shareholder Derivative Action. University of California, Davis*, 2004, Vol. 38:343, p. 343-374. Prieiga per internetą: <<http://www.heinonline.org>>.



## Teismų praktika

### 1. Lietuvos nacionalinių teismų praktika

- 1.1. Lietuvos apeliacinis teismas. 2009 m. birželio 2 d. nutartis civilinėje byloje V.J. v. Lietuvos Respublika, Nr. 2-492/2009.
- 1.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje E. D. B. v. V. B, Nr. 3K-3-514/2009.
- 1.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje L. Š. v. S. S., Nr. 3K-3-23/2013.
- 1.4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. spalio 21 d. nutartis civilinėje byloje R. W. v. UAB „Meicė“, A. K., R. U., UAB „Trakų Investicijos“, UAB „Arvydų giria“, UAB „Užupio Investicijos“, Nr. 3K-3-501/2013.
- 1.5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2004 m. gegužės 20 d. konsultacija Nr. A3-106. Teismų praktika. 2004, Nr. 21.
- 1.6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje „GlaxoSmithKline Lietuva“ v. D. B., K. B., L. K., M. V. ir G. A., Nr. 3K-3-234/2013.
- 1.7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje A. K. ir G. K. v. BAB banką „Snoras“, trečiasis asmuo valstybės įmonė „Indėlių ir investicijų draudimas“, Nr. 3K-3-7-687/2016.
- 1.8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje A.B. v. AB DnB bankas, Nr. 3K-3-391/2014.
- 1.9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2010 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje AB „Swedbank“ v. R.N., Nr. 3K-7-173/2010.
- 1.10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Omnitel“ v. Ukmergės rajono savivaldybės administracija, trečiasis asmuo – UAB „Bitė Lietuva“, Nr. 3K-3-437-690/2015.
- 1.11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. gruodžio 23 d. nutartis civilinėje byloje advokatų profesinė bendrija „Černiauskas ir partneriai“ v. UAB „Kamesta“, Nr. 3K-3-683-686/2015.

- 1.12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje A.B. ir kt. v. UAB „Citadele faktoringas ir lizingas“ (buvusi UAB „Parex faktoringas ir lizingas“), Nr. 3K-3-582/2012.
- 1.13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. rugsėjo 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Rasa“ v. VĮ Klaipėdos jūrininkų ligoninė, UAB „Miesto skalbykla“, UAB „Gieveta“, Nr. 3K-3-408/2012.

## **2. Užsienio valstybių nacionalinių teismų bei tarptautinių teismų praktika**

- 2.1. *Cinematic Finance Ltd v. Ryder*, [2010] EWHC 3387, Anglija.
- 2.2. *Daar v. Yellow Cab Co.*, [1964] 67 Cal. 2d 695, Jungtinės Amerikos Valstijos.
- 2.3. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas. 2013 m. gruodžio 19 d. sprendimas *Hirrmann/Immofinanz AG C-174/12*, EU:C:2013:856.
- 2.4. *Foss v. Harbottle*, [1843] 2 Hare 461, 67 ER 189, Anglija.
- 2.5. *Hawes v. Oakland*, [1882] 104 U.S. 450, Jungtinės Amerikos Valstijos.
- 2.6. *Johnson v. Gore Wood & Co.*, [2001] 1 BCLC 313, HL, Anglija.
- 2.7. *Prudential Assurance Co. Ltd. v. Newman Industries Ltd (No 2)*, [1982] Ch 204, Anglija.
- 2.8. *Re Sunrise Radio Ltd, Kohli v Lit*, [2010] 1 BCLC 367, Anglija.
- 2.9. *Salomon v. A Salomon & Co Ltd*, [1896] UKHL 1, Anglija.
- 2.10. *Smith v. Waste Management, Inc.*, [2005] 407 F.3d 381 (5th Cir.), Jungtinės Amerikos Valstijos.
- 2.11. *Tooley v. Donaldson, Lufkin, & Jenrette, Inc.*, [Del. 2004] 845 A.2d 1031, Jungtinės Amerikos Valstijos.
- 2.12. *Wal-Mart Stores, Inc. v. Dukes*, [2011] 131 S. Ct. 2541, Jungtinės Amerikos Valstijos.

## Santrauka

Šio magistro darbo tema yra akcinių bendrovių akcininkų išvestinio ieškinio ir grupės ieškinio lyginamoji analizė. Taigi, šio rašto darbo objektas yra minėtų ieškinių rūšių, kaip priemonių apginti akcininkų teises bei teisėtus interesus, analizė, kuri remiasi ne tik Lietuvos, bet ir užsienio valstybių, tokių kaip JAV, Anglija ir Vokietija, teorija bei praktika, jų tarpusavio sąveikos atskleidimas bei atribojimo problematika. Nors akcininkų teisių apsaugos svarba yra nenuginčijama bei sukuria prielaidas efektyviam bei sąžiningam bendrovės valdymui, tačiau praktikoje, egzistuojant negausiai teismų praktikai bei išsamių vertinimų trūkumui, neretai susiduriama su sunkumais, siekiant vienoje ar kitoje situacijoje pasinaudoti nagrinėjamomis teisių gynimo priemonėmis. Taigi, šiame darbe ir bus pateikiama išvestinio ir grupės ieškinių bei susijusių probleminių klausimų analizė.

Išvestinis ieškiny yra teisinė priemonė, kuri, teikiant ieškinį bendrovės interesais, suteikia galimybę akcininkams apginti ne tik savo, bet ir bendrovės interesus, ir, taip pat, užkertą kelią bendrovės valdymo organų galimybei piktnaudžiauti turimomis galiomis. Darbe atskleidžiama, jog, nors esminiai ieškinio bruožai bendri visoms valstybėms, tačiau teisinio reglamentavimo bei tradicijų skirtumai yra neišvengiami. Tai gali būti laikoma priežastimi, kodėl šios teisinės priemonės vaidmuo atskirose valstybėse yra skirtingas, pavyzdžiui, Europos valstybėse pastebima tendencija, jog akcininkai yra labiau linkę ginti savo pažeistas teises bei teisėtus interesus kitomis teisinėmis priemonėmis, o ne išvestiniu ieškiniu.

Tais atvejais, kuomet kaltininko veiksmais yra tiesiogiai pažeidžiami pavienių akcininkų grupės interesai, grupės ieškiny suteikia jiems galimybę sujungti savo reikalavimus bei vieno teismo proceso metu apginti pažeistas asmenines teises bei interesus. Taigi, ši teisinė priemonė pasižymi efektyvesniu, proceso ekonomiją bei prieigą prie teisinės gynybos skatinančiu teisių gynybos mechanizmu. Tačiau įvairiose jurisdikcijose pastebėtina skirtinga šios teisinės priemonės svarba, t.y. JAV, kurioje susiformavo klasikinė koncepcija, grupės ieškiny yra daug dažniau naudojamas praktikoje nei Europos valstybėse, kuriose ši teisinė priemonė yra dar tik vystymosi stadijoje.

Tiek išvestinis, tiek grupės ieškiniai yra priemonės, kuriomis akcininkams suteikiama galimybė apginti pažeistus interesus, tačiau, nepaisant to, šie teisiniai institutai negali būti tapatinami. Jų atskyrimas yra svarbus tiek teoriniame, tiek praktiniame lygmenyje, kadangi tik tokiu atveju gali būti užtikrinamas tinkamas teisių gynimo mechanizmas bei išvengiama neigiamų padarinių, kuriuos gali lemti klaidingas teisinės priemonės identifikavimas.

## **Summary. Derivative Action of Joint-Stock Company's Shareholder and Group Action: Comparative Aspects**

The subject of this Master's thesis is a comparative analysis of joint ventures shareholders' derivative and class action. The study involves the analysis of the actions mentioned above taken as measures to protect the rights and legal interests of shareholders as well as the interaction and separation of these actions. It is based on the legal theory and practice not only in Lithuania but also in foreign countries such as the USA, England and Germany. Although the importance of shareholders' rights protection is undeniable which guaranties efficient and fair management of the joint venture, however, in practice, considerable lack of judiciary practice and substantial consideration of the relevant problems, leads to difficulties when applying various measures to protect the rights in question in particular situations. Thus, the study presents the comparative analysis of the derivative action and class action.

Derivative action is a legal means which when bringing action on behalf of the joint venture can protect not only the shareholders' interests but also those of the joint venture and it can also prevent the directors from abusing their powers. The study reveals that even though the main features of action are universal for all countries, the differences in legal regulation and traditions are inevitable. This fact can be considered one of the reasons why the role of judiciary measures differs from country to country, e.g. in European countries shareholders tend to protect their violated rights and legal interests taking other legal means than derivative action.

In cases when wrongdoer's acts directly violate the interests of the individual shareholders group, the class action enables them to aggregate their claims and protect their affected individual rights and interests in one court trial. Therefore, this legal means ensures a more effective and economical mechanism of rights protection as well as a better access to justice. However, in various jurisdictions the importance of this legal means is different, i.e. in the USA where classical concept has been established group action is more frequent in practice than in European states, where this legal action is still under development.

Both derivative and class actions are measures enabling shareholders to protect their violated interests, however, despite this, these legal institutes should be distinguished. The separation is important both in theory and practice since only in this case can the adequate mechanism of rights protection be ensured and adverse outcomes, resulting from the wrong identification of proper legal means, avoided.